A°. 1848. N°. 166

ARNHEMSCHE COURANT.

(De prijs dezer Courant, die geregeld *vijfmaal* 's weeks wordt uitgegeven, en wel op *Dingsdag*, *Woensdag*, *Donderdag*, *Zaturdag* en *Zondag*, is *f* 5 in de drie maanden.)

WOENSDAG 2 AUGUSTUS.

(De prijs der Advertentiën is, van [een tot] *vijf* regels, *f* 1.00, en voor elken [regel] daarboven 20 centen, behalve 35 [centen] zegelregt, voor elke plaatsing.)

Het herzienings-ontwerp van het ministerie DONKER-CURTIUS.

IX.

Een der artikelen van het ministeriëel ontwerp hetwelk het meest afkeuring verdient is art. 151 (art. 167 der tegenwoordige grondwet). Dit artikel luidt als volgt:

»Wanneer een ingezeten, in buitengewone omstandigheden, door het »politiek gezag is gearresteerd, is »hij, op wiens bevel zoodanige arres»tatie plaats heeft gehad, gehouden »daarvan terstond kennis te geven »aan den plaatselijken regter, en hem »voorts den gearresteerde binnen den »tijd van drie dagen over te leveren.

»De criminele regtbanken zijn ver»pligt, elke in haar ressort, te zor»gen, dat zulks stiptelijk worde na»gekomen."

In het voorstel van 1844 werd dit artikel uit de grondwet geworpen en als reden daarvan opgegeven:

»Men kan niet gelooven, dat een »artikel in eene vroegere staatsrege»ling, toen tegen eene ontbondene en »gistende maatschappij eene *loi des »suspects* noodig scheen, ingelascht, »en sedert nergens herhaald, eer de »grondwet voor het Nederlandsche »volk dan die van andere rustige en »welgevestigde natiën dient te brand»merken.

»In allen geval is het een politie»wapen voor *buitengewone* tijden, en »al oordeelde men hiertegen bijzonde»re, buitenregterlijke voorziening in »de grondwet noodig, het artikel bleef »onzes inziens, niet te min verwerpe»lijk. Men behoorde dan, wilde men »overeenkomstig met den aard eener »grondwet en met de beweegreden »handelen, den wetgever te hebben »gemagtigd, om in zulke omstandig»heden, *voor een' bepaalden tijd* en »*onder bepaalde voorwaarden* het regt »te geven tot in-hechtenis-neming zon»der regterlijk bevel."

De Tweede Kamer was natuurlijk voor het *behoud* van art. 167.

»De meerderheid" dus luidde het Voorloopig Verslag, »heeft de weg»lating van art. 167 niet noodig ge»acht. Men heeft den voorstellers niet »kunnen toegeven, dat art. 167, be»treffende de in-hechtenis-neming door »het politiek gezag, onze grondwet »zoude *brandmerken*. Dat het poli»tiek gezag, hetwelk somtijds het eerst »met strafbare handelingen of woe»lingen kan bekend zijn, met spoed »kunne handelen en eene arrestatie »bewerkstelligen, schijnt op zich zelf »geen verkeerd en af te keuren be»ginsel, mits slechts perken worden »gesteld en waarborgen tegen mis»bruik. Men meent dat art. 167 die »perken en die waarborgen in ruime »mate geeft, want niet alleen wordt »de bedoelde in-hechtenis-neming tot »buitengewone omstandigheden be»paald, maar er wordt bovendien voor»geschreven: 1o. dat *terstond* kennis »moet worden gegeven aan den plaatse»lijken regter; 2o. dat binnen *drie* »dagen aan dien regter de gearres»teerde moet worden overgegeven en »3o. dat de regtbanken zorg zullen »dragen, dat zulks stiptelijk worde »nagekomen, en nu vraagt men welke »waarborgen men dan nog meer zou»de kunnen verlangen?"

De voorstellers antwoordden hierop als repliek:

»Wij begrijpen niet waarom, zoo al »het politiek gezag somwijlen het eerst »kennis draagt van *strafbare hande»lingen of woelingen*, deze kennis »niet spoedig genoeg den regter kun»ne worden medegedeeld om het be»oogde gevolg te hebben. Wij hebben »geene waarborgen verlangd tegen »eene instelling, welke, onzes inziens »geheel uit de grondwet behoort te »verdwijnen. Hoe breed men de waar»borgen der grondwet uitmete, zij »strekken enkel tegen eene langere »gevangenis, dan van drie dagen; »*zij beletten niet, dat een ingezeten »gedurende drie dagen eene willekeu»rige gevangenis onderga.*"

Te regt verwonderde men zich dat de commissie van 17 maart hierna nog kon voorstellen art. 167 te behouden, te meer daar de commissie er niets tot toelichting of aanprijzing bijvoegde. De commissie schaamde zich of zag geene kans hare opinie door argumenten te ondersteunen.

Het ministerie *Burgerlijken Zin* — getrouw aan zijne taak om het ontwerp der commissie wel te *veranderen* en te *travesteren* maar niet te *verbeteren*, — haastte zich art. 167 zorgvuldig voor de nieuwe grondwet te bewaren en stelde voor, (opdat de geheele grondwet in even sierlijke bewoordingen zou gesteld zijn) in plaats van te zeggen: »Wan»neer een ingezeten, in buitengewone »omstandigheden, door het politiek »gezag MOGT WORDEN gearresteerd, is »hij" enz. thans te zeggen: »Wanneer »een ingezeten, in buitengewone om»standigheden, door het politiek ge»zag is gearresteerd, is hij" enz. Voor deze hoogstbelangrijke wijziging heeft echter — vreemd genoeg — het gecombineerd vernuft der acht homogene Burgerlijken Zin-mannen geene argumenten schijnen te kunnen vinden. Gelukkig dat wij nog Edel Mogende Heeren te 's Gravenhage hebben die dergelijke revolutionnaire veranderingen en wijzigingen van zulke ver-uitziende gevolgen, wel zullen weten te keeren.

Ondertusschen ziet men hierin al weder een blijk van wat er van die zoogenaamde vrijzinnigheid en burgerzin der tegenwoordige ministers te denken is. Onder het ministerie DONKER-CURTIUS zal het, evenzeer als onder het ministerie VAN MAANEN, of het ministerie VAN HALL, of het ministerie VAN RAPPARD, kunnen gebeuren »dat »een ingezeten gedurende drie dagen »eene willekeurige gevangenis onder»ga." En dit zal *wettig*, GROND*wettig* zelfs, en »in burgerlijken zin" zijn!

Wat heeft de natie er dan bij gewonnen dat de minister — in plaats van VAN MAANEN, VAN RAPPARD of VAN HALL — DONKER-CURTIUS of DE KEMPENAER heet?

Buitenlandsche berigten.

DUITSCHLAND.

Men leest in het *Frankfurter Journal*:

»*Milaan, 26 juli.* In den nacht van den 22sten op den 23sten dezer, nadat *Radetzky* het centrum van het Piemontesche leger door de beweging naar Ferrara en Modena meer naar het zuiden, namelijk in de nabijheid van Mantua, verplaatst had, liet hij door een sterk corps den linkervleugel van het Italiaansche leger bij Rivoli aanvallen; vervolgens tastte hij, naar het schijnt onder zijne eigene aanvoering, met een ander corps, hetwelk men op ongeveer 20,000 man schatte, de zwak bezette positie *le Alture del Bosco*, tusschen Verona en Castelenove, aan en rukte voorwaarts tot bijna onder de muren van Peschiera. Deze zoo onverwachte verschijning van een vijandelijk corps in deze streken en zelfs van eene Oostenrijksche divisie ruiterij bij Desenzano verspreidde niet alleen dáár, maar ook in Brescia en Milaan eenige bezorgdheid, want men meende dat de Piemontezen afgesneden of zelfs geslagen waren. Dit was evenwel niet zoo: *Karel Albert* had besloten, het Oostenrijksche leger bij de eerste geschikte gelegenheid het onophoudelijke nestelen in de vestingen te beletten, om het tot eenen veldslag te noodzaken. Daarom gaf hij bevel Mantua terstond te omsingelen, zoodra hij vernam, dat een gedeelte van het vijandelijk leger zich over den Po had begeven en de colonne van den hertog van *Genua* tot onder de muren van Verona was voortgerukt, zoodra hij de tijding ontving dat het corps van *Radetzky* Verona verlaten had, om beiden den terugtogt naar de respective vestingen af te snijden. Sedert den 23sten des morgens heeft er een moorddadig gevecht plaats, naar het schijnt, op de geheele linie van Rivoli naar Mantua, maar voornamelijk bij Somma Campagna, alwaar het gros der beide legers staat; tot den 24sten des middernachts scheen het over het algemeen gunstig voor het Italiaansche leger uit te vallen.

»*Uittreksel uit het bulletin van den 25sten juli: »Villafranca, 24 juli 1848, des middernachts.* (*Piemonteesch hoofdkwartier.*) Ons is de zege! en morgen om 3 uur hopen wij de vruchten te plukken. De vijand werd uit al zijne stellingen verjaagd, en de hertog van *Genua* is bij Somma Campagna gelegerd, van waar hij den vijand, die naar de Mincio gedreven is, den terugtogt naar Verona heeft afgesneden. Eenigen verzekeren, dat een gedeelte de rivier is overgetrokken. Het belangrijkste is, dat nu het vijandelijke corps, hetwelk, volgens het zeggen van eenige gevangenen, door *Radetzky* en *Nugent* aangevoerd wordt, van Verona [illegible] enz. Morgen zal hij een tweeden slag [illegible] leveren.

»Des voormiddags ten 11 ure. Zoo even komen er van alle kanten reizigers, couriers, ook estafetten aan de regering aan, die allen de volgende tijding brengen: Het Oostenrijksche leger, dat zich gisteren tusschen de Mincio en Somma Campagna bevond, is bij de laatstgenoemde plaats totaal geslagen; 6000 à 7000 man gevangenen, vele kanonnen (men zegt 50), 12 Oostenrijksche vanen, zijn de krijgstropheën van het Italiaansche leger."

Frankfort, *28 juli*. Het gerucht, dat de Koning van Wurtemberg voornemens zou wezen de kroon neder te leggen, vindt meer en meer geloof. Ook schijnt de staatkundige afzondering, waarin de Koning zich sedert de laatste omkeering van zaken bevindt, aan dit vermoeden eenige waarschijnlijkheid bij te zetten. Men schrijft de ongunstige stemming van dezen vorst vooral toe aan den laatsten opstand te Stuttgart in de maand mei van het afgeloopen jaar, toen hij ten opzigte van de stemming des volks ten opzigte van zijn persoon smartelijke ontdekkingen deed.

Daarentegen verneemt men, dat het plan tot opheffing van den hofschouwburg, op grond van de ontevredenheid, welke dit besluit verwekt had, is opgegeven, hoewel aanmerkelijke bezuinigingen zullen worden ingevoerd. Ook in andere opzigten zijn belangrijke bezuinigingen bevolen. Zoo zullen een aantal paarden uit de stoeterij des Konings verkocht en in den loop van dit jaar geen vreemde wijnen voor de koninklijke tafel besteld worden. Ook zegt men dat de koninklijke stoeterij te *Mon Repos* bij Ludwigsburg geheel zal worden gesupprimeerd. De oorzaak van deze veranderingen is alleen te zoeken in eene vermindering in de koninklijke inkomsten van 360,000 gulden.

Posen, *24 juli*. In den afgeloopen nacht is *Mierowslawsky* in vrijheid gesteld, nadat hij een stuk had onderteekend, waarin hij beloofde de Pruisische staten niet weder te zullen betreden, dan nadat de regering hem daartoe verlof zoude geven. Onder begeleiding van een officier werd hij naar Glogau gezonden, van waar hij per spoorweg onmiddellijk naar Parijs vertrekt.

ENGELAND.

Londen, *29 juli*. Te Liverpool en te Manchester was alles rustig; in eerstgemelde plaats was een arrest ter gevangenneming van den bekenden Chartisten-redenaar, dr. *Reynolds*, uitgevaardigd.

— Ten gevolge eener zamenkomst, jl. maandag avond door de Chartisten te Edimburg gehouden, zijn zes hunner hoofden aldaar gevangen genomen, als beschuldigd van door heftige taal de gemoederen te hebben willen ophitsen.

— Van Liverpool werd aanvankelijk (echter zoo als later bleek, voorbarig) gemeld, dat het geheele zuiden van Ierland in opstand was; het spoorwegstation te Thurles zou in brand gestoken en de rails van de spoorwegen over eene lengte van verscheidene mijlen weggenomen zijn. Te Clonmel zou ijselijk zijn gevochten en de troepen zouden het onderspit hebben gedolven, terwijl vele militairen zouden geweigerd hebben tegen het volk te handelen. Ook te Kilkenny moest het volk bij gevechten de overhand behouden hebben. De regering der Koningin stelt alle pogingen in het werk om den bedrieger, die deze leugens per telegraaf aan den *Times*, den *Morning Chronicle* enz. heeft doen seinen, in handen te krijgen. De politie schijnt hem dan ook reeds op het spoor te zijn.

De laatste berigten uit Dublin loopen tot 28 juli. De tijdingen daar ter stede uit de zuidelijke districten van Ierland ontvangen, melden, dat hoewel er misschien op enkele plaatsen ernstige ongeregeldheden zouden kunnen uitbreken, een algemeene opstand toch niet te vreezen was. Te Carrick on Suir en te Waterford heerschte eene hevige agitatie onder het volk, en het weigerde aan het bevel om de wapens op te geven, te gehoorzamen. Volgens geruchten zou de heer *Meagher* zich vermomd te Waterford bevinden en beproeven te ontvlugten; twee rijksstoombooten en een fregat zijn aldaar aangekomen. Ook te Cashel en Cork zijn de troepen versterkt. Uit Tipperary wordt gemeld; dat 10,000 opstandelingen nabij Mullenahone vereenigd waren en dat de heer *Smith O'Brien* zich in de nabijheid bevond. Te Drogheda waren verschillende personen gevangen genomen. Ook zijn te Dublin zekere *Patrick O'Higgins*, een agent der Engelsche Chartisten, benevens een persoon, *Flanagan* genaamd, gearresteerd, in welker woning eene aanzienlijke hoeveelheid wapens moet gevonden zijn. Het gouvernement neemt over het algemeen alle maatregelen, om den opstand, zoo hij mogt uitbreken, onmiddellijk door kracht van wapenen te onderdrukken. Dagelijks worden versche troepen naar Ierland gezonden en het eskader op de Iersche kust versterkt.

Latere berigten van Dublin, loopende tot gisteren avond, melden, dat er tijdingen van Carlow, Limerick, Cashel, Tipperary en Kilkenny gisteren namiddag ten drie ure aangekomen waren, volgens welke in deze districten alles nog rustig was. Gisteren namiddag is ook een geheime raad te Dublin gehouden; dientengevolge zijn proclamatiën uitgevaardigd, waarbij voor het gevangen nemen van den heer *Smith O'Brien* 500 p. st., en voor het gevangennemen van de heeren *Meagher*, *Dillon* en *Doheny*, voor ieder 300 p. st. belooning wordt uitgeloofd. Even na 4 ure deed de politie een inval op de drukkerij van het dagblad *the Nation* en nam 11 der werklieden gevangen. Ook werd op alle papieren, in het bureau van den uitgever van dat blad, ongeveer terzelfder tijd beslag gelegd.

Het gouvernement heeft bevolen, dat er een kamp te Mullenahone zal opgerigt worden. Reeds is er een te Peltmon, in de nabijheid van het kasteel van den graaf van *Bessborough*, zamengetrokken. Gisteren hebben zich de werklieden van de Iersche mijnmaatschappij, te Balangury nabij Tipperary, weder aan het werk begeven.

Volgens berigten uit Kilkenny zou *Smith O'Brien* zich thans aan het hoofd van 2000 man te Balingany bevinden en van de politie-beambten te Mullnahone gevorderd hebben, dat zij hunne wapens op zouden geven. In het algemeen is men bevreesd, dat aldaar eerder dan te Waterford, waar zich een aanzienlijk aantal troepen bevindt, ongeregeldheden zullen plaats hebben. In Clonmel heerschte eene hevige agitatie. Ook te Cork schijnt eene hevige gisting onder de gemoederen te heerschen. De presidenten van 15 verschillende clubs aldaar hebben een manifest uitgevaardigd, waarbij zij hunne landgenooten aanraden, manmoedig te blijven volharden. Te Carrick on Suir moeten 30 à 40,000 man zich bij de clubs hebben doen inschrijven. De *Dragon*, eene rijks-stoomboot, is te Waterford aangekomen en heeft onmiddellijk na hare aankomst, hare stukken geladen en naar de stad gerigt.

FRANKRIJK.

Parijs, *29 juli*. De heden uit Italië ontvangen berigten winnen het nog aan belangrijkheid van die, welke gisteren zijn medegedeeld. Den dag na het gevecht bij Governolo, is tusschen die plaats, Sachella, Bagnolo en San Vito een nieuw gevecht geleverd De Oostenrijkschen hadden daarbij 800 man en 5 stukken artillerie verloren. Daarentegen vertoonden zich de Oostenrijkers, in den nacht tusschen 22 en 23 dezer, terwijl een hevige storm woei en de regen met stroomen viel, onder Villa Franca, Somma Campagna en Sena. Zij kwamen van Verona. Zij hadden de wielen der karren, de ijzers hunner paarden met laken omwonden. Zonder eenig gedruisch waren zij, 8000 man sterk, voortgerukt. Twee uren voor het aanbreken van den dag merkte het Italiaansche leger zulks. De linie van Villa Franca tot aan Seno was door het regiment van Savone en 1200 Toskaners, sedert kort daar aangekomen, bewaakt. Villa Franca werd genomen. De Oostenrijkers verdreven de verraste Piemontezen uit al hunne stellingen. Zij hebben alles geplunderd, verbrand of verwoest; 700 Toskaners, een Piemonteesch generaal en onderscheidene officieren werden gedood. De Oostenrijkers rukten tot onder Peschiera voort, en, na de dorpen geplunderd en vele menschen gedood te hebben, zijn zij, na weinige uren en met overhaasting, teruggetrokken. Reeds bij het eerste kanonschot had zich namelijk het garde-regiment, 12 stukken geschut en *Karel-Albert* in beweging gezet.

Alhoewel het geheele feit slechts neder komt op een nachtelijken overval, moeten op den 23sten te Turijn depêches zijn ontvangen, waarin verklaard werd, dat het beslissende oogenblik voor den onafhankelijkheidsoorlog was gekomen. Wijders loopt het gerucht, dat de generaal *Welden* de blokkade van Venetië heeft opgeheven, om zich bij Verona onder de bevelen van *Radetzky* te gaan stellen, hetgeen nog meer het voornemen zou bevestigen, dat *Radetzky* tot het leveren van een beslissenden slag moet hebben.

De hertog van Savoye werd, sedert den 18den, te Modena verwacht. De Piemontesche troepen, die onder zijn bevel door Modena zullen trekken, om Venetië ter hulp te snellen, beloopen 12,000 man. Uit Venetië zelf wordt van den 16den geschreven, dat de Napelsche consul aldaar de koninklijke vlag, welke op zijn hôtel waaide, had ingetrokken.

De berigten uit Rome zijn nog belangrijker dan de jongst ontvangene. Een veel beteekenend feit, dat wel eenige gelijkenis had met den Parijsschen 15den mei, heeft den Paus bewezen, hoezeer zijn stelsel van temporisatie niet overeenstemde met de gevoelens des volks. Op den 19den namelijk heeft zich Rome's bevolking, en massa, naar de Kamer van Afgevaardigden begeven, om *Pius IX* aan te sporen, onmiddellijk den oorlog aan Oostenrijk te verklaren, en om eene petitie, ten gunste dier verklaring, aan de Kamer aan te bieden. Het volk poogde de zaal binnen te dringen, maar den president, die aanvankelijk genoodzaakt was de zitting op te heffen, gelukte het het volk tot gematigdheid en vertrouwen op de krachtige hulp van het ministerie *Mamiani* te bewegen. Het adres van het volk aan de Kamer van Afgevaardigden is van den navolgenden inhoud: »Burgers afgevaardigden! Het vaderland verkeert in gevaar. Zeer ernstige gebeurtenissen in de provinciën en op de grenzen, welke de Italiaansche natie in het hart treffen, bewijzen zulks maar al te duidelijk. Het betaamt u, vertegenwoordigers des volks, om het plegtiglijk te verklaren en dadelijk gepaste middelen te nemen, middelen, gelijk alle natiën, ten allen tijde, in oogenblikken des hoogsten gevaars voor de algemeene veiligheid in het werk stelden. Het volk, wel ver van den wil der afgevaardigden te willen besturen, betuigt, dat het vast besloten heeft, om door zijne onoverwinnelijke kracht, al hunne krachtige besluiten te ondersteunen, en dat het gereed is, om daarvoor elk gevaar te trotseren, ja zelfs tot het laatste offer te brengen.»

De zitting zelve der Kamer, waar deze petitie werd voorgelezen, was een der onstuimigste. *Bonaparte*, die de onmiddellijke beraadslaging daarover eischte, werd genoodzaakt de tribune te verlaten, en de minister van Koophandel kwam de opschudding vergrooten, door te verklaren, dat het volk zich van de poorten der stad en van het kasteel San Angelo wilde meester maken. Voorts voegde hij er bij, dat het ministerie op nieuw zijn ontslag had gegeven en dat dit ontslag aangenomen was; maar dat het ministerie zijne functiën zou blijven waarnemen, totdat eene nieuwe regering benoemd was. Ten gevolge van dit alles *verklaarde de Kamer zich permanent*. De minister van Policie kondigde daarop aan, dat de stad rustig was, en de bijeenscholingen op de aanmaning van eenige alom geachte mannen uiteen gegaan waren. Volgens hem, minister, hadden er twee zeer van elkander onderscheiden bewegingen plaats gehad; de eene had ten doel om de petitie te ondersteunen, in de gedachte, dat de tegenwoordigheid van duizenden meer kracht bijzetten zoude; de andere, om tot in de zaal door te dringen, den oorlog en wapenen te eischen, en te gelijker tijd zich meester te maken van de poorten der stad en het kasteel San Angelo. De wijze raad van invloedrijke personen had echter het volk tot orde en regt teruggebragt,

Aangaande het berigt, dat in de legatiën eene voorloopige regering benoemd was, verneemt men thans stellig, dat men daar slechts tot de benoeming van een committé van oorlog is overgegaan, welks programma niet alleen is de verdediging van het gebied der pauselijke staten, maar ook de verjaging der Oostenrijkers van den Italiaansche bodem. De partij, welke zich van het gezag des Pausen heeft willen ontdoen, had het onderspit gedolven.

Binnenlandsche Berigten.

's Gravenhage, *31 juli*. Heden morgen zijn bij de Tweede Kamer der Staten-Generaal ingekomen de anwoorden van de regering, op de bedenkingen, die in de afdeelingen der Kamer gemaakt zijn op de twaalf ontwerpen van wet strekkende tot herziening der grondwet. Dezelve worden thans gedrukt en zullen spoedig rondgedeeld worden. Die antwoorden moeten op nieuw het onderwerp van de overwegingen in de afdeelingen uitmaken, en eerst naar aanleiding daarvan wordt het algemeen verslag van de commissie van rapporteurs opgemaakt, waarop de algemeene beraadslagingen in de Tweede Kamer een aanvang zullen kunnen nemen.

— De Kamer van Koophandel van Maastricht heeft het volgende adres naar den Haag gezonden:

Aan Zijne Majesteit den Koning.

SIRE!

Toen eenige maanden geleden het gerucht verspreid werd, dat eenige personen pogingen in 't werk stelden, om door de Duitsche Rijksvergadering de afscheiding van Limburg en Nederland en de inlijving van dat hertogdom in den Duitschen Bond, te verkrijgen, heeft de Kamer van Koophandel en Fabrijken te Maastricht getracht aan Uwe Majesteit bloot te leggen de noodlottige gevolgen, die voor Limburg in het algemeen en voor Maastricht en Venlo in het bijzonder, zouden voortvloeijen uit zulk eene verandering van Limburgs toestand; en bij die gelegenheid hebben wij Uwe Majesteit eerbiediglijk verzocht de belangen onzer provincie bij de Bondsvergadering wel te willen verdedigen.

De verzekering dat Uwe Majesteit veel belang stelt in het lot van deze provincie, van de eene zijde, en de onwederspreekbare regten die de tractaten aan Uwe Majesteit toekennen, van de andere zijde, deden ons met gerustheid den uitslag van deze belangrijke zaak afwachten.

Maar weldra zagen wij ons in die verwachting teleur gesteld. In weerwil der stellige regten van Uwe Majesteit, ondanks de onheilen die over onze provincie zouden komen, heeft de Duitsche Rijksvergadering, in hare zitting van den 19den dezer maand, beslist, dat de vereeniging van Limburg met Nederland onder dezelfde constitutie en dezelfde wetgeving onvereenigbaar is met de beginselen der constitutie van het Duitsch Verbond en bijgevolg heeft zij de afscheiding van het Hertogdom van het Koningrijk der Nederlanden uitgesproken.

De Kamer vermeent, dat het na die beslissing, meer dan ooit te voren haar pligt, is de tusschenkomst van Uwe Majesteit in te roepen; zij zal niet herhalen, welke onberekenbare onheilen onze stad bedreigen, indien er gevolg wierd gegeven aan die beslissing: zij zal zich bepalen met Uwe Majesteit te herinneren aan den afgezonderden toestand van Maastricht en Venlo en zich overigens aan haar vroeger verzoekschrift refereren.

De Kamer van Koophandel en fabrieken te Maastricht neemt dan de vrijheid, Uwe Majesteit eerbiedig en dringend te verzoeken hare regten en de belangen der ingezetenen van Limburg met kracht tegenover de Duitsche Rijksvergadering te doen eerbiedigen, ten einde dat Hertogdom voor den ondergang, die het bedreigt, te behoeden.

Maastricht, 27 juli 1848.

De Kamer van Koophandel en Fabrijken,
(Volgen de onderteekeningen.)

— De advocaat *van Wintershoven* heeft in een brief *»de afscheiding als eene zekere zaak beschouwd.»* Het *Journal du Limbourg* merkt deswege het volgende op: »Als advocaat moest hij nogtans weten, dat de beslissing der Vergadering te Frankfort niets anders is dan eene blijkbare berooving, eene openlijke schending der tractaten, waartegen men zich moet verdedigen en waarover men de zege moet behalen, wanneer eene magtige regering zich tusschen Nederland en Duitschland zal plaatsen om het vraagpunt te onderzoeken. *Daar nu die onderhandelingen geopend zijn, is niets minder zeker dan de afscheiding.*"

's Hertogenbosch, *30 julij.* Sedert eenigen tijd is er door de erfgenamen van wijlen een hoog geplaatst persoon, alhier overleden, eene klagt tegen deszelfs echtgenoot ingediend, wegens verduistering van goederen tot de nalatenschap van wijlen haren man behoord hebbende; die zaak ter instructie gekomen zijnde, zoo is ten gevolge van dien gisteren de kamenier dier dame aangehouden en in arrest gebragt; de justitie heeft zich wijders naar Vught begeven, vermoedelijk om ook daar, ter tegenwoordige verblijfplaats van de hoofdpersoon, onderzoek te doen; het gerucht loopt, dat ook zij heden avond herwaarts zal worden overgebragt. (*Hand.*)

Arnhem, 4 augustus.

In het nommer van ons *Bijblad* van heden hebben wij medegedeeld: 1. Binnenlandsche berigten. 2. Limburgsche Zaken. 3. Luxemburgsche aangelegenheden. 4. Buitenlandsche berigten. 5. Laatste berigten.

Berigten uit St. Martin ih dd. 12 junij, deelen eenige bijzonderheden mede omtrent het gebeurde aldaar, na het bekend worden der Fransche omwenteling en ten gevolge der plotselinge vrijverklaring der slaven op het Fransch gedeelte van het eiland.

Zoo als wel te verwachten was, was de tijding dezer gebeurtenis spoedig onder die van het Hollandsch gedeelte bekend; de negers staken de hoofden bij elkander, en gaven hun voornemen te kennen, naar het Fransch gedeelte over te loopen, waar zij onmiddellijk vrij zouden zijn. Dit nu was hun onmogelijk te beletten, daar er vooreerst geene militaire bezetting hoegenaamd op het eiland aanwezig en de afscheidingslijn gemakkelijk en zonder eenig beletsel te overschrijden is.

Reeds had de slavenmagt eener plantage aan dit voornemen gevolg gegeven, toen de gezamenlijke eigenaren bij elkander kwamen en wijselijk besloten aan den drang der omstandigheden gehoor te geven, en uit eigen beweging de negers vrij te verklaren en hun voor te stellen, voor loon te arbeiden, waarop deze dan ook toestemden op de plantages hunner meesters te blijven. Er werd vervolgens eenstemmig besloten, den gezaghebber van het eiland te verzoeken, zich uit naam der ingezetenen aan den Koning te wenden, ten einde de goedkeuring van Z. M. op het ten uitvoer gebragte te erlangen en tevens, dat de emancipatie volledig door de hooge regering mogt worden bekrachtigd.

Het strekt ons tot voldoening te melden dat zulks is geschied en tevens dat de regering met den meesten spoed een oorlogschip naar die bezitting heeft doen vertrekken, ten einde zoo noodig het bestuur van het eiland klem bij te zetten, wanneer de vrijgelatenen tot losbandigheid mogten overslaan en tevens om hun te toonen dat de concessiën aan de slaven gedaan, niet uit zwakheid zijn geschied.

Van St. Eustatius zijn mede berigten van 24 junij aangekomen. De zaken stonden aldaar minder gunstig en was het zelfs tot eene bloedige botsing gekomen, tusschen de vrije ingezetenen en de negerbevolking. De eendragt en de moed der eersten bragten echter, onder zamenwerking van het bestuur, door gepaste en met klem uitgevoerde maatregelen, tijdelijk de negers weder tot rust en gehoorzaamheid terug.

Ook daarheen is een oorlogschip vertrokken, tevens de bevelen der regering met zich voerende, om door gepaste maatregelen en concessiën aan de negers, den staat van spanning te doen ophouden.

Ingezonden Stukken.

Pot-pourri.

Nein, eine Grenze hat Tyrannenmacht.
Wenn der Gedrückte nirgends Recht kann finden,
Wenn unerträglich wird die Last, greift er
Hinauf, getrosten Muthes, in den Himmel,
Und holt herunter seine ew'gen Rechte,
Die droben hangen unveräusserlich
Und unzerbrechlich, wie die Sterne selbst.
Der alte Urstand der Natur kehrt wieder,
Wo Mensch dem Menschen gegenüber steht —
Zum letzten Mittel, wenn kein andres mehr
Verfangen will, ist ihm das Schwert gegeben.
Der Güter höchstes dürfen wir vertheid'gen
Gegen Gewalt — wir stehn vor unser Land,
Wir stehn vor unsre Weiber, unsre Kinder!

Deze woorden legde een der edelste, geestverheffendste dichters aller tijden, de onsterfelijke SCHILLER in zijn' WILHELM TELL aan STAUFFACHER in den mond: deze woorden zal, vreezen wij, het Nederlandsche volk spoedig moeten herhalen. — Gaan wij de gebeurtenissen der jongstverloopen maanden eens na. Frankrijk, begiftigd met nagenoeg zulke instellingen, als waarmede *Men* zich nu wel gewaardigen wil ons te beschenken, begrijpt, dat men slechts eene kostbare comedie voor het volk gespeeld heeft; het verbreekt alle banden, noodzaakt zijnen Koning »tot herstel van gezondheid een buitenlandsch reisje te doen," en roept de republiek uit. Op dit voorbeeld barst eensklaps de lang bedwongen wrevel der volken los: bijna allerwege begrijpen zij, dat zij slechts gediend hebben tot het opbrengen van belastingen, en tot marionetten voor het soldaatjespelen der vorsten; bloedige onlusten, tooneelen van wanorde en anarchie dwingen deze laatsten »hun vaderlijk hart te openen," en hunnen »onderdanen" waarborgen voor eene betere toekomst toe te staan. Twee landen in Europa maken eene eervolle uitzondering: België en Nederland. Het eerste, dat, der vaderlijke regering moede, zich in zijne constitutie van 1831 reeds veel vrijzinniger instellingen had gegeven dan die, waarmede *Men* ons nu zoekt af te schepen, werd door zijne wezenlijk liberale regering in het volkomen ontwikkeld genot van alle regten en voordeelen, die met de constitutie overeen te brengen waren, gesteld: de census voor het kiesregt wordt door het geheele rijk tot op het minimum *f* 20 verlaagd en zou ongetwijfeld in sommige gedeelten des lands tot op het vierde gedeelte daarvan gebragt zijn, wanneer het staatsverdrag dit hadde veroorloofd; eene parlementaire hervorming komt tot stand; het zegelregt op de dagbladen wordt afgeschaft, enz. enz. — Nederland, dat zich door eene bedaarde, kalme houding eene groote mate van vrijheid waardig betoond had (de Bevervoordensche demonstraties in den Haag en het Amsterdamsche kwâ-jongensspektakel kunnen toch voor geen rustverstoringen gelden) Nederland wil *Men* nu begiftigen met een' Koning à 1½ millioen, met een' census van TEN MINSTE *f* 20 tot *f* 160, met eene negenjarige reis- en verblijfkosten genietende Eerste Kamer, met een' regtstreeks door den Koning benoemden Hoogen Raad, tot nog toe ons eenigst palladium tegen ministeriëele willekeur; Nederland bedreigt men nu met wijziging, zegge wijziging van gemaal en geslagt, met het blijven bestaan van heerlijke regten, van collatie-regt en dergelijke fraaijigheden meer. Wil men het dan *dwingen »zum letzten Mittel"* zijne toevlugt te nemen? God verhoede zulks! Dan nog liever een beetje met het ministerie »burgerlijken zin" voortgesukkeld; lang kan het toch niet meer duren.

In zeker adres, ik herinner mij niet juist meer uit welke plaats, onlangs door de *Arnhemsche Courant* medegedeeld, »dringen adressanten onder anderen aan op het uitbreiden der kiesbevoegdheid tot personen, die door hunne maatschappelijke betrekking genoegzame waarborgen van bekwaamheid aanbieden. Zij toonen aan, dat in hunne gemeente naar het plan der regering de pastoors, de predikanten, de onderwijzers, de burgemeester, de notaris en een half dozijn dergelijke personen meer, van het kiezerschap zullen uitgesloten worden, en meenen nu hun pleit voldongen te hebben door zegevierend te vragen of al deze personen niet meer belang bij het behoud van den Staat hebben, en geen grootere waarborgen van bekwaamheid aanbieden, dan de groote meerderheid dergenen, aan wie de regering het kiesregt in handen wil spelen. Dit kan nu, althans van wege den Staat, wel niet ontkend worden; bijna al deze personen worden door den staat bezoldigd, en ontvangen bij hunne benoeming een meer voldoend *brevêt de capacité* dan de betaling van den hoogsten census hun kan verschaffen. De petitionarissen verliezen echter uit het oog, dat de regering nog eene derde voorwaarde aan het verleenen van het kiesregt hecht: zij zegt overtuigd te zijn, »dat elk *ijverig en beleidvol* man het *door werkzaamheid* zoo ver zal kunnen brengen, dat hij, door de vereischte som tot stijving der schatkist bij te dragen, de kiesbevoegdheid zal verkrijgen." De adressanten hadden dus nog ten derde behooren te vragen, of al deze personen niet geacht konden worden *ijver, beleid en werkzaamheid* te bezitten? in deze vraag hadde de regering noodwendig ontkennend beantwoord: immers, burgemeesters, onderwijzers, predikanten, pastoors, ontvangers enz. hebben belang bij het behoud van den staat; zij bezitten dezelfde of grootere bekwaamheid dan de meeste kiezers zullen hebben; het kiesregt zal hun schier allerwege onthouden worden; *ergo* pastoors, predikanten, onderwijzers, advokaten, doctors, officieren, enz. enz. zijn, — altijd, volgens de regering, — of niet beleidvol, of niet werkzaam. *Quod erat demonstrandum.*

Maar in ernst, wat moet men denken van eene regering, die het volk, dat zij geroepen is te besturen, zoo wel schijnt te kennen? Moeten wij haar niet dankbaar zijn voor hare schoone ontdekking? — Men prate nu nog van toenemend pauperismus! »Elk Nederlander, ook de armste schelm," zegt de regering, »kan, als hij maar wil, zoo veel verdienen, dat hij minstens *f* 20 tot *f* 160, zegge één »honderd zestig gulden, ten behoeve der schatkist »kan afzonderen." Ik voor mij zou niet gaarne gezegd hebben: »Elk Nederlander kan het door ijver, »beleid en werkzaamheid zoo ver brengen, dat hij »alle dagen met de zijnen zijn buik met brood en »aardappelen kan vullen, en er 's zondags nog een »stukje vleesch of spek bij kan voegen." Wanneer ik dit voor eenige weken gezegd hadde, zoude bijna de helft des volks mij hebben toegeroepen: »En wij »dan, doen wij niet ons best om ons brood te ver»dienen? Zwoegen wij niet van den vroegen morgen »tot den laten avond? Zijn wij dan zoo geheel ont»bloot van ijver en beleid? En echter krijgen wij, »als alles goed gaat, slechts eenmaal 's jaars vleesch, »zeer zelden spek, en moeten een groot gedeelte van »'t jaar het nijpendsche gebrek lijden, of wel onze »toevlugt tot de liefdadigheid van anderen nemen." Ziet, dit zoude men mij geantwoord hebben; maar nu: het ministerie heeft gesproken, en daarmeê uit. Al die geen *f* 20 tot *f* 160 voor de schatkist kan missen is een luiaard of een domoor! Leven dan de scherpzinnige en consequente Excellentiën DONKER en KEMPENAER! Leve het ministerie »Burgerlijke »zin"!!!

Het brandmerken met gloeijende ijzers is dan nu, behoudens de vervulling van eenige onbeduidende formaliteiten vervallen. Een brandmerk van eene andere soort bestaat nog, wordt dagelijks lustig toegepast en men denkt er niet aan, dit af te schaffen; ik bedoel het zegel, waaraan de dagbladen enz. onderworpen zijn. Voorheen, in den goeden, ouden tijd der landsvaderen, toen geen boekwerk, veel minder een dagblad mogt uitgegeven worden zonder speciale autorisatie der allergenadigste landsheeren, liet zich dit zegelregt begrijpen: het was eene recognitie, die men betaalde voor de hooge gunst, om een dagblad te mogen uitgeven; maar thans, nu de grondwet ons de bevoegdheid geeft, om onze gedachten en gevoelens door den druk openbaar te maken, *zonder voorafgaand verlof daartoe noodig te hebben*, is thans deze uitlegging nog denkbaar? Is het niet met de eene hand ontnemen, wat men met de andere schijnt te geven? Hoe! ik heb geen voorafgaand verlof noodig, om mijne gedachten door den druk te openbaren, en men vordert voorafgaande betaling, eer ik gebruik van dit verlof mag maken! Met hetzelfde regt, waarmede men nu 1, 2, 3 of meer centen voor elk nommer van een dagblad vordert, zal men 1, 2, 3, 100 en meer gulden voor elk vel druks kunnen eischen, voorzeker het best denkbare middel, om zich van die lastige drukpers, »die »tweede magt in den staat", volgens mr. ULYSSES, te ontdoen. — »Maar", zal men zeggen, »er is geene »Kamer, die zulk eene wet zal aannemen, geen mi»nister, die ze zal durven voorstellen." — Geen minister? En onze ex-opper-procureur-generaal dan! Hoe gaarne zou deze »al het talent, dat de Hemel »hem geschonken heeft," hebben aangewend, om die geuzite dagbladen tot zwijgen te brengen? — Geene Kamer! En een RIEN, een MENSO, een EGTER, een MONCHY, een NEDERBURGH, een HOOFT, een HORSKI, een ENSCHEDÉ, een LYCKLAMA, een JONGSMA, een TELTING, een VAN HAERSOLTE! Zouden die niet met vreugde hunne stem geven, om zulk een heilzaam ontwerp kracht van wet te geven? De »goede pers" behoefde er immers niet onder te lijden: de Koning kon altijd gebruik maken van zijn regt, om ontheffing van zegelregt te verleenen aan de bladen, die zich door een landskinderlijk gedrag deze gunst waardig zouden betoonen? Geene andere dagbladen dus in het vervolg dan ministeriëele! Dat zal eerst een gelukkige tijd zijn, als de »welgezinden" niet meer genoodzaakt zijn, met watjes in den zak te loopen, om hunne ooren te stoppen voor de syrenenzangen van het journalismus"! — Maar in ernst, hoe durft men nog van vrijheid van drukpers praten in een land, waar zulk eene wet mogelijk is en mogelijk zal blijven?

S. S. Z.

Tiendregt des Konings. — Benoeming der leden van den Hoogen Raad.

Geen twijfel is er, of menigeen, die zijne adhaesie heeft gegeven tot de hoofdbeginselen der grondwetsherziening, door den heer DONKER CURTIUS geopenbaard, vindt zich thans bitter teleurgesteld, en in zijne verwachtingen jammerlijk bedrogen. Ook de schrijver dezer regelen behoort onder dat getal. Vooral moest er angst en wrevel ontstaan bij het vernemen dat door de tegenwoordige ministers, die tevens leden der commissie tot herziening zijn, de gewigtigste veranderingen en ergerlijkste omzettingen in het werk der commissie zijn toegelaten zonder oogenblikkelijk hunne demissie te nemen. Zal het er thans niet voor gehouden worden, dat, zoo min de heer DONKER CURTIUS als de heer DE KEMPENAER, immer de verbetering van de staatsburgerlijke vrijheden en het welzijn des lands zoo ernstig en opregt waren toegedaan, als men in het eerst geneigd was te gelooven.

Wij willen voor het tegenwoordige niet weiden over den negenjarigen duur van het lidmaatschap der Eerste Kamer, waardoor men eene reis-

wil vestigen, op welke alle voorstellen der Tweede Kamer, die strijdig worden geacht met den wil en het eigenbelang der hooggeplaatste personen, steeds schipbreuk zullen lijden. Dit punt is reeds door velen behandeld, en alleen door den onbegrijpelijksten der nieuwe ministers verdedigd. Ons oogmerk was, heden slechts een woord te zeggen over de voorgestelde bepaling, in het ministerieel ontwerp, om de benoeming der leden voor den Hoogen Raad, aan den Koning bij uitsluiting, en zonder voordragt der Staten-Generaal in handen te geven. Dit voorstel schijnt ons toe in deszelfs gevolgen gelijk te staan met eenen regtstreekschen aanslag op de vrijheid van personen en bezittingen, zoodat wij zouden moeten twijfelen, niet slechts aan de vaderlandsliefde, maar zelfs aan het gezond verstand der Staten-Generaal en der natie in het algemeen, indien eene grondwet, met zulk eene bepaling, kon worden doorgedreven. De beperkte tijd dien wij hebben vergunt ons niet hierover meer te zeggen. Ook vertrouwen wij dat andere stemmen, in genoegzaam aantal, zich daarover zullen laten hooren. Wij willen ons daarom voor het tegenwoordige beperken tot de aanduiding van een gevaar, waarmede de welvaart, in het algemeen, doch vooral het belang der grondeigenaren en landbouwers in hooge mate wordt bedreigd.

Het zal genoegzaam bekend zijn dat in den laatsten tijd de zin en bepaling van art. 25 der staatswet van 1798 geheel en al is miskend, zoodat er van den kant der ministers van Financiën, die weldoeners des vaderlands, onderscheidene vervolgingen met vrucht zijn ondernomen ter zake van novale tienden. Het gevolg dier overwinningen is geweest dat ook de pachters van 's Konings particuliere tienden, mede niet zonder goed gevolg aangedreven worden, om van gronden, welke sedert onheugelijken tijd bosch of weide zijn geweest de tienden te eischen. Bij de toewijzing dezer vorderingen neemt men niet meer in aanmerking *dat oorspronkelijk alle eigendom vrij en eigen is geweest*, en dat algemeene tiendpligtigheid alleen het gevolg kan zijn van eene algemeen werkende en als wettig erkende oorzaak, hoedanige er nimmer aanwezig is geweest; — naar het schijnt is het thans genoeg dat de naaste of bijgelegen stukken gronds tiendpligtig zijn, of tienden geven; hoezeer zulks dikwijls veroorzaakt is doordien de voormalige eigenaars of bruikers derzelve de aanmatigingen van vroegere tiendpachters niet behoorlijk hebben afgeweerd, en zij, *ten gevolge daarvan*, op eene zoogenaamde tiendrol als tiendschuldig zijn ingeschreven. Het degelijke van zoodanig bewijs; is thans, veelal niet minder dan voorheen, wel voornamelijk gelegen, in de geregronde vrees voor ruïneuse proces-kosten. Maar juist die vrees daarvoor, dat heerlijk middel, hetwelk in ons land het regt bijna geheel beheerscht, van verdere moeite om den tegenstand te onderdrukken, en de aanwinst is niettemin verkregen.

In de laatste dagen is echter nog eene andere oude bron van heil op nieuw geopend in Nederland. Ook de invordering van smalle of krijtende tienden, die in de laatste jaren zoo weinig had opgeleverd, is aan de beurt gekomen om meer productief gemaakt te worden. Wij zullen daaromtrent te berde brengen, wat ons is voorgekomen en wij uit zeker oord in Gelderland weten te vermelden.

Nu drie jaren geleden zijn die bloedtienden aldaar in pacht gegeven aan zekeren onder-ambtenaar van het domein des Konings.

Die man, welke minder noodig had, vrees te hebben voor het verlies der algemeene achting, dan ijver betoon om zijne begunstigers te dienen en een voordeeltje te behalen, ging rond bij de veefokkers en boeren op alle boeren-plaatsen, waarop meer of minder tiendpligtig land werd gevonden, en eischte de smalle tiend, hetzij in natura of bij afkoop, ook van hen, die *nooit* of *nimmer* van die soort van tiendpligt hadden gehoord, en zulks op grond *»dat al wie grove tiend aan den Koning schuldig was, op eenig gedeelte van zijnen grond, ook de smalle »of krijtende tiend moest voldoen."*

Naardien hij echter bij velen niet zeer voorspoedig slaagde, is door het domein-bestuur overgegaan om de boeren aan te schrijven, en met geregtelijke vervolgingen te bedreigen.— Een brief onder mijne oogen gebragt, gezonden aan eenen boer, wiens bouwplaats niet bekend is van ooit met smalle tiend te zijn bezwaard geweest, is luidende: »A . . . 12 februari 1845. Tot heden door u aan den pachter »der smalle tiend te — — — — nog niet voldaan »zijnde de door u verschuldigde gelden, zoo is deze »dienende u daartoe aan te manen om uiterlijk »binnen acht dagen aan deze uwe verpligting te voldoen, daar ik anders genoodzaakt zal zijn u daartoe in regten aan te spreken.

»De waarnemende rentmeester enz."

In een ander oord en wel onder Barneveld was nu drie jaren geleden ten gevolge van dergelijke aandrijving de jaarlijksche pacht reeds van *f* 2 op *f* 150 gestegen. Van elders nog werd ons door een' boer te kennen gegeven, dat hij sedert twintig jaren eene bouwplaats bewoont, die door zijnen vader vijftig jaren lang gebruikt was, zonder dat ooit eene vordering van smalle tiend had plaats gehad, maar welke hij thans moest betalen, dewijl zijn landheer geweigerd had, zich die zaak aan te trekken en hij, als huurder geen lust gevoelde op eigen kosten een proces daarvoor te wagen.

Wanneer men nu, met het oog op deze feiten gevestigd, in aanmerking neemt, dat, ten gevolge, der tegenwoordige jurisprudentie, aan art. 25 der grondwet van 1798 geen kracht of gevolg meer wordt toegekend, terwijl nogtans het gezond verstand daarin steeds niets anders kan vinden dan, *»dat alle »tiendregt* VAN WELKEN AARD OOK, *is vernietigd; »behoudens schadeloosstelling, voor zooveel dat regt »en andere dergelijke verpligtingen niet uit het leen»stelsel, maar uit een wederzijds vrijwillig contract »hunnen oorsprong hebben genomen, en als vruchten »van wezenlijken eigendom kunnen beschouwd wor»den;"* — wanneer men ziet uit de gronden en middelen aangevoerd ter verkrijging der gewezen vonnissen en arresten, dat op de herleving van het onbestemde, ongegronde en aangematigd, nevelachtig regt van den voormaligen Heer van den Lande, als den Decimator Universalis, telkens wordt toegelegd en aangedrongen. — Wanneer ook de van ouds verraderlijke en verontrustende zoogenaamde *gefundeerde intentie* van dien landsheer, om tienden te genieten van nieuw aangemaakte gronden, bij elke gelegenheid wordt aangehaald, dan is het gevaar, waarmede de toekomst den landbouw bedreigt, niet hersenschimmig meer te noemen; terwijl men te duchten heeft dat de hoogste regter voortaan ter keuze zal staan van een vorstengeslacht, dat een overwigtig belang zal hebben bij de handhaving en uitbreiding dier oude instellingen van eigenbaat en dom heid. Wij hebben ons daarom dan ook verpligt gevonden het bezwaar te doen kennen dat ons zal verontrusten en drukken, wanneer de voorgenomen grondwet-herziening aan den Koning de vrije keus in handen mogt leveren, der leden van den Hoogen Raad, welke geroepen zijn, om in het hoogste ressort te beslissen, over het regt der grondbezitters op de vruchten van hunnen eigendom en arbeid, tegenover de belangen van den *Decimator Universalis*, van wiens koninklijke gunst zij hunne benoeming hebben moeten ontvangen. X.

Suriname.

De omwentelingen, die sedert de laatste voorval len in Frankrijk, elkander in geheel Europa hebben opgevolgd, hebben voor sommige Staten den gunstrijksten invloed uitgeoefend ter daarstelling eener algemeener en meer verbroederde wijze van regeren, waardoor en voor vorst en voor Vaderland de rust en de vrede op de grondslagen van vertrouwen zijn gevestigd geworden.

Ook de stemmen, die zich in Nederland ten gunste der herziening hebben doen hooren, hebben den vorst teruggebragt van de denkbeelden eens conservatieven ministeries; hij heeft in de volle overtuiging van zijn hart, aan de natie, aan geheel de wereld de verklaring afgelegd, dat hij met geen ander wensch is bezield, dan het welzijn zijner onderdanen te bevorderen en tot dat einde aan de volksvertegenwoordiging de vrijheid gegeven, die herzieningen en verbeteringen in het regeringsstelsel daar te stellen, welke zij in het belang van het vaderland en der natie mogt noodig oordeelen, bij voorbaat belovende, alles wat men in dien geest mogt voordragen te willen aannemen.

Die belofte, waarover het Nederlandsche volk zich in blijde toejuichingen heeft uitgedrukt, kon niet anders dan den besten weerklank vinden in de Overzeesche bezittingen des rijks, waar dezelfde vorst regeert en waar echter niet hetzelfde beginsel het gebied voert.

Nu echter is voor Suriname het tijdstip aangebroken, waarop het deszelfs regten aan de voeten van den troon, aan de overweging der Staten-Generaal met vertrouwen mag blootleggen.

Te lang zou het zijn om in bijzonderheden te treden, om in deze oogenblikken die verdrukte regten te verdedigen; te bewijzen, hoe het *regt van verkiezing* zelfs door de Britsche overheersching den Surinamers toegestaan, met de invoering van het Nederlandsche reglement in 1816 met voeten is vertreden! — of aan te toonen hoe een gouverneur-generaal, ofschoon aan hem bij de wet een koloniale raad is toegevoegd, nogtans de magt van een despoot, die de Koning, zijn meester, niet eens heeft, is toegekend. Wij zullen slechts kortelijk aanstippen, de hoofdpunten die noodzakelijk in overweging behooren te worden gebragt, in het vertrouwen dat het nu niet meer de vraag geldt *hoe het vroeger geweest is*, maar, HOE HET IN DE TOEKOMST ZIJN MOET, om het welzijn der koloniën, die zoo naauw aan het moederland behooren te worden bevestigd, te bevorderen.

Daarop komen de volgende in aanmerking:

1o. *Eene vrije verkiezing van den kolonialen raad, door de burgers zelven;*

2o. *Openbaarheid der beraadslagingen van dien raad;*

3o. *Verpligting van den gouverneur om met overeenstemming van dien raad de zaken te regelen;*

4o. *Vrijheid om zijne gevoelens ten aanzien der zaken in het openbaar te kennen te geven;*

5o. *Een degelijk finantie-stelsel;*

6o. *Eene verbeterde regtspleging;*

7o. *Vrijheid van drukpers;*

8o. *Emancipatie der slaven.*

Paramaribo, den 10den mei 1848.

Marktprijzen.

NIJMEGEN, 31 julij 1848.

Tarwe vond heden tot verhoogde prijzen, veel kooplust. *Hooglandsche f* 10.00 à *f* 10.65, *Cleefsche* en *Inlandsche* goede soorten *f* 8.00 à *f* 9.00, geringe kwaliteiten *f* 7.00 à *f* 7.50, *Nieuwe Tarwe f* 9.00 verkocht. — *Rogge* bij nieuwen aanvoer traag afgegaan van *f* 4.75 à *f* 5.40 — *Nieuwe Gerst* is *f* 3.50 à 3.65 verkocht. — *Boekweit* in een doen *f* 5.00 à *f* 5.50. — *Haver* slap *f* 2.00 à *f* 3.00. — *Koolzaad* vond van *f* 11.00 à *f* 11.25 goeden kooplust, zoo voor onze olieslagers als voor den Rijn.

Waterhoogte te Arnhem.

Den 1 Aug. 1 El 5 Palm 9 Duim; gew. 0 D. gev. 3 D.

Te Arnhem, bij G. J. THIEME, Boekdrukker.

Vervolg der

Arnhemsche Courant,

Van Woensdag 2 Augustus 1848.

MEMORIE VAN BEANTWOORDING.

Herziening der Grondwet.

ALGEMEENE BESCHOUWINGEN.

De regering heeft met bijzonder genoegen uit het Voorloopig Verslag gezien, dat er inderdaad, zoo als trouwens wel te verwachten was, bij de Kamer geen ander doel bestaat, dan bij de regering, om namelijk gematigde wenschen te bevredigen en alle uitersten te vermijden. Zij zoude dadelijk tot de behandeling der vijf hoofdpunten overgaan, welke de overwegingen der afdeelingen hoofdzakelijk hebben tot zich getrokken, ware het niet dat men van de zijde der Kamer terugkomt op de beweegreden, welke de regering geleid heeft om de verklaring der Kamer van den 16den maart niet uitsluitend tot grondslag der herziening te nemen.

Hoe weinig parlementair het ook moge zijn, kan men hier niet nalaten den persoon des Konings te vermelden, omdat hij het is geweest, die, in aanmerking nemende welke spanning het vooruitzigt eener grondwets-herziening reeds vroeger had te weeg gebragt, welke uiteenloopende gevoelens ten dien aanzien waren geopenbaard, welke verwachtingen daaromtrent bij de natie werden gekoesterd, — van oordeel was, dat men niet stil kon blijven staan alleen bij de denkbeelden door een deel der wetgeving geuit, waarop een ander deel in het geheel niet was gehoord, en waaromtrent hij zelf, als hoofd van den Staat, in het belang van zijn volk, met alle vrijheid zoodanige voorstellen moest kunnen doen, als Hij in de gegevene omstandigheden noodzakelijk oordeelde.

Het is dat regt des Konings, zijn pligt als eerste beschermer van aller belangen, die Hem bewogen hebben den weg te bewandelen, welke is ingeslagen, en die thans, bij het gematigde onderzoek, waarvan ook de Kamer in haar Verslag een blijk heeft gegeven, tot eene voldoende oplossing kan leiden.

Het is hier de plaats, ook met een woord te gewagen van eene afzonderlijke nota, door een der leden bij het verslag gevoegd, waarbij eene dubbele herziening wordt aanbevolen, ééne, waarvan deze Kamer den eersten grondslag zou moeten leggen en ééne meer uitgebreide, welke aan eene geheel nieuwe Kamer zoude moeten worden voorgedragen.

Het is niet te ontkennen, dat de redenen, bij die nota ontwikkeld, gewigtig zijn en met veel beleid zijn aangedrongen.

De regering moet echter ten dezen aanzien terug komen op hetgeen zij reeds bij de memorie van toelichting heeft gezegd, dat men vooral in de tegenwoordige tijden zich er bijzonder aan moet hechten om den wettelijken toestand van zaken krachtig te handhaven, en de vertegenwoordiging, zoo als die bestaat, haar daarin behoort behulpzaam te zijn, tot dat eene nieuwe orde van zaken zal zijn daargesteld.

Dit nu zou zeer moeijelijk zijn geweest bij eene gedeeltelijke herziening van overgang. Het zoude daarbij ligtelijk noodzakelijk zijn geoordeeld om de wijze der tweede herziening te regelen op eenen al te lossen voet, welke in het vervolg de te maken grondwet aan al te gemakkelijke herziening zoude blootstellen. Het geheele voorstel zoude als eene ontduiking der voorschriften van art. 227 der grondwet kunnen worden aangemerkt, een voorbeeld, dat niet zonder gevaar kan worden gegeven.

Na deze eenige opmerking gaat de regering over tot de behandeling der vijf hoofdpunten, en alzoo in de eerste plaats tot *het stelsel van vertegenwoordiging*.

I. Zij behoeft hier niet stil te staan bij de regtstreeksche verkiezingen voor de Tweede Kamer. Want het blijkt duidelijk uit het verslag, dat, hoezeer het individueel gevoelen van vele leden nog naar eene trapsgewijze verkiezing overhelt, echter de meerderheid, met het oog op de tegenwoordige gesteldheid der maatschappij en de bij velen onder de natie opgewekte verwachtingen, tot het besluit is gekomen dat de regtstreeksche verkiezing voor de Tweede Kamer eene noodzakelijkheid is.

Maar, naast dit besliste punt doet zich nu eene vraag op, waarvan de oplossing moeijelijk is, naar het oordeel zoowel der regering als der Kamer. Op welke wijze en uit welke elementen moet de Eerste Kamer worden daargesteld?

De regering heeft met onuitsprekelijk genoegen uit het Voorloopig Verslag gezien, dat eene splitsing der vertegenwoordiging zóó noodzakelijk is geoordeeld, dat de geheele vernietiging eener Eerste Kamer geen punt van overweging heeft uitgemaakt.

Ook de regering zoekt in die Eerste Kamer een waarborg tegen overijling, eene beperking van hartstogten in onrustige tijden, een bolwerk voor den troon. Maar zij wenscht daarin tevens te zien een krachtigen steun der wet.

De regering meende dat deze onderscheidene bedoelingen konden worden bereikt, door te blijven bij de volkskeuze, maar deze te beperken in dien zin, dat alleen de meest gegoeden van den lande verkiesbaar zouden zijn. Zij erkent gaarne dat, indien een maatstaf ware te vinden van uitstekende verdiensten en kundigheden, het wenschelijk zoude zijn, ook deze hoedanigheden naast den rijkdom te doen vertegenwoordigen. Maar dien maatstaf te vinden, acht zij onmogelijk. Zij is beducht, dat men, indien het bekleed hebben van aanzienlijke staatsambten, van hooge regterlijke betrekkingen, of van bepaalde graden bij de land- en zeemagt tot grondslag wordt aangenomen, van zelf vervalt in de ouden van dagen, aan wie men in het gewone leven wel alle eer moet bewijzen, doch aan wie in den regel die juiste blik in de behoefte van het oogenblik en vooral van de toekomst wordt ontzegd, welke in hen wordt gevorderd die tot het daarstellen der wetten moeten medewerken. Groote, wetenschappelijke verdiensten zijn voor's hands niet onder bepaalde categoriën te brengen; en het hooge standpunt van handelaars en fabrikanten is soms zoo tijdelijk en van de openbare aangelegenheden afhankelijk, dat men ook hier die vastheid mist, welke zoozeer gewenscht wordt in de leden eener Eerste Kamer.

De regering heeft inderdaad geene bijzondere voorliefde voor het stelsel door haar voorgedragen. Zij acht eene Eerste Kamer onontbeerlijk, en zij wil slechts met de meest mogelijke onpartijdigheid hebben onderzocht, hoe die Kamer op de beste wijze kan worden daargesteld om aan hare roeping te voldoen. Zij erkent, dat eene bloote geldaristocratie haar niet volkomen bevredigt, maar zij schroomt om een ander stelsel aan te nemen, waarbij men op nog meerdere en grootere zwarigheden zal stuiten.

Men acht in het Voorloopig Verslag het voorbeeld in een naburig land gegeven niet voldoende, om het voorstel der regering aan te nemen, vermits de Senaat, waarop werd gewezen, nog niet zoodanig op de proef is gesteld, als voor de beoordeeling van hetgeen hij in hagchelijke oogenblikken zou vermogen, noodzakelijk zou zijn.

De regering meent hier te moeten opmerken, dat in het algemeen het nut eener Eerste Kamer, hoe ook zamengesteld, meer gelegen is in het voorkomen van het kwaad dan in het stichten van het goede. Het is hiermede gelegen, als met alle zaken dezer aarde: men houdt rekenschap van de nadeelen, welke uit daden of instellingen voortvloeijen, maar het kwaad dat door eene goede instelling of door een beleidvol gedrag is voorgekomen, blijft onopgemerkt.

Onderscheidene middelen zijn ook bij de regering in overweging gekomen; want zij erkent dat de Eerste Kamer een eenigzins anderen oorsprong behoorde te hebben dan de Tweede, en vooral uit andere bestanddeelen dan die Kamer behoorde te zijn daargesteld. Zij heeft gedacht aan het benoemen der leden van de Eerste Kamer door de Provinciale Staten, zonder beperking van keuze, maar dan zoude het ligt kunnen gebeuren dat de Eerste Kamer in gegoedheid, belang en verdiensten aanmerkelijk achterstond bij de leden van de Tweede Kamer.

Men heeft er aan gedacht om een zeker aantal leden, bijv. de helft, te doen kiezen door de Provinciale Staten uit de meest belaste ingezetenen der provincie, en de andere helft vrijelijk te doen kiezen door den Koning uit een driedubbeltal, hem aangeboden, 't zij door de Provinciale Staten, 't zij door de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

Bij dergelijke combinatie zou echter aan de laatstgekozenen, die niet altijd tot de rijksten zouden behooren, want voor hen moest dan geen census gelden, eene schadeloosstelling worden bepaald; doch dusdoende verkrijgt men eene Kamer uit twee ongelijke bestanddeelen te zamen gesteld, waaruit botsing en naijver kunnen ontstaan.

Deze en meer andere beschouwingen hebben de regering tot het besluit gebragt om te behouden eene beperkte keuze uit de meest belasten der onderscheidene provinciën en die keuze op te dragen aan de Provinciale Staten, om zoo doende de Eerste Kamer zoowel in wezen als in oorsprong van de Tweede Kamer te onderscheiden.

Zij meent ook, naar aanleiding van de opmerkingen dezer Kamer, terug te moeten komen op het bepalen van een vasten census, te regelen voor de onderscheidene provinciën en om meer kracht aan deze instelling te geven het getal der leden te moeten vergrooten, en alzoo het voorgestelde art. 4 van het IIIde wets-ontwerp te moeten wijzigen als volgt:

»De Eerste Kamer bestaat uit negen en dertig leden.

»Zij moeten behooren tot de hoogst aangeslagenen »in de rijks directe belastingen.

»Het getal dezer hoogst aangeslagenen, waaruit zij »worden gekozen, wordt in elke provincie zoo be»paald, dat op iedere vijf duizend zielen één, die »tevens de overige vereischten bezit om lid dezer »Kamer te zijn, verkiesbaar is.

»Deze overige vereischten zijn dezelfde, welke voor »de leden der Tweede Kamer worden gevorderd.

»Zij worden verkozen door de Provinciale Staten, »in de volgende verhouding:

Noord-Braband	5
Gelderland	5
Zuid-Holland	7
Noord-Holland	6
Zeeland	2
Utrecht	2
Friesland	3
Overijssel	3
Groningen	2
Drenthe	1
Limburg	3
	39

De regering merkt hier nog op, dat het getal van 39 is aangenomen, omdat dit getal naar de populatie van de onderscheidene provinciën, de beste verhouding oplevert, wordende er, zoo na mogelijk in elke provincie op de 80,000 zielen één lid der Eerste Kamer gekozen.

II. Het tweede punt betreft den *Raad van State*.

Ook ten dezen opzigte deelt de regering den twijfel, welke bij de Kamer is gerezen, of dit ligchaam wel eene volstrekte noodzakelijkheid is. Veel is hieromtrent van den aanvang af, dat men zich met de herziening heeft bezig gehouden, over en weder in het midden gebragt. Sommigen verlangden inderdaad zoodanig magtig en invloedrijk collegie, bekleed met zekere regtsmagt, als in een groot rijk bestaat, en daar welligt noodzakelijk is. Anderen verwerpen den geheelen staatsraad, en meenden dat dusdanig ligchaam slechts belemmerend was voor de regering en in strijd met de ministeriële verantwoordelijkheid, en dat er vooral niet aan gedacht moest worden om hier te lande eene administrative regtsmagt in te voeren, welke telkens tot geschillen over bevoegdheid en onbevoegdheid aanleiding geeft, en de gewone regterlijke magt, waaraan men hier te lande zooveel hecht, en in wier uitspraken men met volkomen onderwerping berust, in haar aanzien en in hare werking aanmerkelijk zoude bekorten.

Deze laatste beschouwingen hebben zelfs de overhand gehad: maar desniettemin heeft men gemeend dat een Raad van State, op mindere schaal ingerigt, vooral in het belang des Konings nuttig, ja misschien onontbeerlijk was.

In de eerste plaats kan het niet ondienstig geoordeeld worden, dat de Koning, alvorens eenigen belangrijken stap te doen, zich inlichting kan bezorgen bij anderen dan zijne ministers. Maar, ten tweede, zijn er oogenblikken, waarin de Koning, zonder Raad van State, in de daad geheel alleen zoude staan. Indien toch, zoo als in eene constitutionneele regering meermalen gebeurt, een geheel ministerie zijn ontslag vraagt, of de Koning meent aan hetzelve zijn ontslag ongevraagd te moeten geven, staat de Koning, zonder Raad van State, geheel alleen. Het is deze overweging, welke heeft gegoden zoowel bij de commissie van 17 maart als bij de regering.

Uit die beschouwing intusschen volgt van zelf, dat het geenzins de bedoeling is om den Raad van State tot een zeer magtig en uitgebreid collegie te maken, maar alleen om het te blijven behouden als een onafhankelijk, adviserend ligchaam, hetwelk in tijds den Koning tegen eenen verkeerden gang van zaken kan waarschuwen, en hem kan bijstaan als zijne dagelijksche raadslieden hem ontvallen.

Op dezen voet ingerigt, zal deze instelling niet zeer kostbaar zijn, en toch in gewone tijden nuttig werkzaam kunnen wezen, om groote gebreken, welke dikwijls een eerste ontwerp aankleven, weg te nemen of te verbeteren; terwijl zij in moeijelijke omstandigheden den Koning nuttig kan op zijde staan.

Bij deze zeer eenvoudige inrigting van den Raad van State vallen dan ook weg al die elementen, waarmede men denzelve heeft omringd.

Indien men grootere uitgebreidheid aan dezen Raad wilde geven, zou de regering met de Kamer instemmen, dat in dit rijk zoodanige kostbare instelling niet noodzakelijk ware.

III. Blijkbaar zijn ten aanzien van *de godsdienst* de bezwaren van de meerderheid der leden slechts betrekkelijk. Zij zoude liever hebben gezien, dat de vrijheid van verkeer tusschen de leeraren en hoofden van kerkgenootschappen bij de grondwet onaangeroerd ware gebleven; maar zij is nogtans blijkbaar van oordeel, dat, nu deze zaak aangeroerd is, het ook raadzaam is daarin te berusten. Er is geen onderwerp, waaromtrent de regering zich ten aanzien van het eenstemmig gevoelen der Kamer met haar, meer verheugt dan op dit punt. De regering hoopt, vertrouwt, ja is bijna overtuigd dat de bevestiging van vrijheid in godsdienst en onderwijs zal leiden tot eene verdraagzaamheid tusschen alle staatsburgers, welke door geen dwang kan verkregen worden en ernstig dreigde te worden verstoord.

Het is waar, de Kamer wilde dat vrij verkeer nog aan eenen band hebben gelegd, waarbij elke schrede, gedaan op het staatkundig terrein, reeds van zelve strafbaar zoude zijn. Zoodanige bepaling behoort zeker niet in de grondwet. Derzelver onbepaaldheid zoude tot de grootste moeijelijkheden bij het daarstellen der strafwet aanleiding geven; maar het ontwerp heeft inderdaad bepaald al wat het bepalen moest, door te zeggen, »behoudens verantwoordelijkheid volgens de wet." Nu toch moet het burgerlijk regt beslissen zoo iemand door eenige afkondiging mogt benadeeld worden, omtrent de schadeloosstelling welke hij daarvoor kan vorderen. Zoo moet het Wetboek van Strafregt beslissen, wanneer strafwaardig òf de Staat òf bijzondere personen zijn aangerand; en de regering moet waken, dat de vrijheid tot geene losbandigheid leide en de kerkgenootschappen zich houden binnen de palen van gehoorzaamheid aan de wetten van den Staat.

IV. Het vierde hoofdpunt betreft *het onderwijs*.

Ook ten dezen aanzien is het bezwaar der meerderheid slechts van betrekkelijken aard. Immers zij beaamt het beginsel der vrijheid van onderwijs, behoudens het toezigt der overheid door de wet geregeld en behoudens waarborgen voor bekwaamheid en zedelijkheid. Alleen wenscht de meerderheid dat de aandacht der regering op de openbare lagere

scholen gevestigd blijve, zoodanig dat deze nergens ontbreken en door hare goede inrigting en den geest van het daar gegeven onderwijs uitmunten. Zij schijnt dit zelfs zoo ver te willen hebben uitgestrekt, dat het voortdurend tot de bijzondere zorg der regering behooren zal, om te waken, dat in iedere gemeente, zonder onderscheid, van overheidswege voldoend openbaar lager onderwijs worde gegeven.

De regering heeft bereids bij de memorie van toelichting te kennen gegeven, dat het openbaar onderwijs van de regering moet uitgaan en zij behoort te zorgen, dat daartoe voldoende gelegenheid aanwezig zij. Om echter ten dezen aanzien de regering zoodanig aan banden te leggen, dat zelfs geene combinatie van kleine gemeenten zou kunnen plaats hebben, schijnt een al te uitgestrekten last en te grooten band op te leggen.

Zij meent dat inderdaad bij art. 2 van het Xde wets-ontwerp voldaan is aan al hetgeen redelijkerwijze in de grondwet behoort te worden opgenomen door te stellen: »dat de inrigting van het openbaar onderwijs door de wet geregeld wordt." Zij maakt echter geene zwarigheid, ter voldoening en tegemoetkoming aan de bezordgheid der Kamer, in art. 2 de bepaling van art. 224 der grondwet taalkundig gewijzigd op te nemen:

»Het openbaar onderwijs is een voorwerp van de »aanhoudende zorg der regering."

V. Ten opzigte eindelijk, in de vijfde plaats, van *het regt* der ingezetenen *tot vereeniging en vergadering*, is er alweder tusschen de regering en de Kamer geen verschil over het beginsel.

De meerderheid der Kamer schijnt alleen eene splitsing te verlangen tusschen de bepalingen die het regt van vereeniging en de zoodanige, die het regt van vergadering betreffen, en schijnt niet te kunnen toegeven, dat, vooral wat het regt van vergadering betreft, de bepaling: »behoudens eene wet, »de uitoefening daarvan regelende in het belang der »openbare orde", genoegzame waarborgen zoude opleveren tegen al de ongelegenheden en gevaren die daaruit zouden kunnen voortvloeijen.

Het is niet wel mogelijk hier, dit punt te behandelen, zonder te gewagen van hetgeen op pag. 12 van het verslag wordt gezegd ten opzigte van art. 15 van het 1ste wets-ontwerp. Daar schijnt de meerderheid der Kamer te verlangen dat in de grondwet zelve zou moeten worden opgenomen, dat elke vergadering vreedzaam en zonder wapenen moest plaats hebben, en dat de vergaderingen in de open lucht geheel en al aan politie-verordeningen onderworpen blijven.

De regering acht het hoogst gevaarlijk om, in de grondwet eenige bepaalde voorwaarde vast te stellen, vermits daaruit zou kunnen worden afgeleid, dat de wetgever geene andere of meerdere zoude kunnen vaststellen. De regering gelooft integendeel, dat de bepaling, dat alle vergadering ongewapend moet zijn, te veel zoude omvatten; vermits er vergaderingen bestaan en toegelaten worden alleen strekkende om zich in het gebruik van wapenen te oefenen. De regering meent alverder, dat in onderscheidene omstandigheden het erkende regt van vereeniging en vergadering aan veel strenger banden behoort te worden gelegd, dan hier door de Kamer zijn aangewezen. Het voorschrift bij art. 15 van het 1ste wets-ontwerp daargesteld, onderwerpt het regt van vereeniging en van vergadering aan alle voorschriften, die de wetgever noodig mogt oordeelen om de uitoefening van dit regt voor het behoud der openbare orde onschadelijk te maken. Met dit voorschrift kunnen in de wet worden opgenomen de voorwaarden door de Kamer aan de hand gegeven, gewijzigd naar den aard en het doel der vereenigingen en bijeenkomsten of vergaderingen, naar de omstandigheden en behoeften der plaatsen waar zij zullen gehouden worden, en vooral naar de tijds-omstandighedenen van vrede of oorlog, in-beleg-verklaring en andere. De wet ten dezen aanzien te maken, moet met omzigtigheid worden daargesteld, en zelfs de mogelijkheid in het belang der openbare orde overlaten, onder de noodige waarborgen voor de vrijheid der ingezetenen, het gegeven regt tijdelijk te schorsen. Dit alles ligt in de woorden: »behoudens eene wet de uitoefening regelende in het belang der openbare orde." De regering, welke er hoogen prijs op stelt, om onder alle omstandigheden, wettelijke middelen te kunnen aanwenden tot behoud der orde, de eerste behoefte van elke verlichte natie, zoude meenen, dat iedere uitbreiding of inkorting van het ontwerp of aan eene billijke vrijheid schadelijk, of aan wanorde bevorderlijk zoude kunnen zijn.

Hiermede kan de regering overgaan tot de bijzondere wets-ontwerpen, daar zij, mits de duidelijkheid slechts bewaard blijve, evenmin als de Kamer, van de herziening der grondwet een geschilpunt over taal en stijl wil maken.

ONTWERP VAN WET No. 1.

Art. 3. Ten aanzien van de bijvoeging *in Europa*, kan de regering niet ontkennen, dat bij eene rationele uitlegging der bijzondere bepalingen omtrent de koloniën en bezittingen in andere werelddeelen, eenige twijfel kan rijzen, of de grondwet van 1815 is in den regel alleen toepasselijk op het rijk in Europa; doch zij ziet er geene zwarigheid in, om art. 38 van het IIIde wets-ontwerp in dien zin te wijzigen, dat daar gelezen worde:

»De grondwet en andere wetten zijn alleen voor »het rijk in Europa verbindend, tenzij het tegen»deel daarin worde uitgedrukt."

Wat de opnoeming der provinciën betreft, zoo schijnt deze, juist omdat in het volgende artikel aan den gewonen wetgever de bevoegdheid tot het vereenigen en splitsen is gegeven, niet te kunnen worden gemist;

terwijl de regering wel met de Kamer het slot van art. 3 van het wets-ontwerp wil lezen: »behou»dens de betrekkingen van het Hertogdom Limburg, »met uitzondering der vestingen Maastricht en Venlo »en van hare kringen, tot het Duitsche Verbond."

Art. 5. De verscheidenheid van beschouwing omtrent art. 5 pleit voor de juistheid der bepaling: »De wet kan provinciën en gemeenten vereenigen en »splitsen"; daar niemand zal kunnen ontkennen, dat de noodzakelijkheid kan geboren worden om provinciën te vereenigen of te splitsen, en het gevolg van eene vereeniging of splitsing van gemeenten juist door de wet bij de vereeniging of splitsing behoort te worden geregeld.

De oprigting van geheel nieuwe gemeenten schijnt een daadzaak te zijn, die slechts administratief behoort te worden erkend, en waarvan dus geen gewag in de grondwet behoeft te worden gemaakt.

Art. 6. De regering kan zich wel vereenigen met het gevoelen van de meerderheid der Kamer omtrent de drie laatste paragraphen van art. 6 van het ontwerp, en neemt alzoo, in plaats daarvan, de bepaling over:

»De wet regelt de toelating en de wijze van uit»zetting van vreemdelingen, en de algemeene voor»waarden, op welke, ten aanzien van hunne uitle»vering, verdragen met vreemde mogendheden kun»nen worden gesloten."

Artt. 8—11. De regering kan niet instemmen, dat, wanneer bij art. 11 van dit wets-ontwerp wordt bepaald: »De wet verklaart wie Nederlanders zijn", art. 8 van het Burgerlijk Wetboek daarom toepassing zoude vinden. Immers artt. 5 en 6 van dat wetboek bepalen uitsluitend wie Nederlanders zijn, en art. 7 zegt uitdrukkelijk: »Vreemdelingen zijn al degenen, die niet in de twee vorige artikelen begrepen zijn." En als nu art. 8 eenige vreemdelingen met Nederlanders gelijkstelt, worden zij daarom toch geene Nederlanders, maar blijven zij vreemdelingen.

De bepalingen in art. 10: »Ieder Nederlander is »tot elke *landsbediening* benoembaar. Geen vreem»deling is hiertoe benoembaar, dan volgens de be»palingen der wet," zijn blijkbaar hier in zeer ruimen zin genomen. Het woord *landsbediening* bevat toch niet alleen die bedieningen waarvan de benoeming door het hoofd van den Staat wordt gedaan, maar elke bediening welke wordt vervuld ten behoeve van het vaderland, zoowel gemeentelijk en provinciaal als bij het algemeen bestuur van den lande. Maar daaronder zijn, daarentegen, niet begrepen die betrekkingen, welke niet onmiddellijk tot de landsdienst behooren, al wierden zij ook op eene benoeming van het hoofd van den Staat vervuld, als daar zijn professoren, hoofden van gestichten van gezondheid, en meer anderen. De eigenlijke Staatshuishouding moet worden beheerd door Nederlanders. Bij andere instellingen kunnen vreemdelingen worden toegelaten.

Ten opzigte der naturalisatie gelooft de regering, dat, juist uit hoofde van de bepaling van art. 8 van het Burgerlijk Wetboek, waarbij sommige vreemdelingen met Nederlanders worden gelijkgesteld, zonder daarom Nederlanders te worden en alzoo elders hunne burgerschapsregten te verliezen, het niet noodig is, tweederlei naturalisatie in te stellen.

Ten opzigte der vraag, of voor de naturalisatie van elken vreemdeling eene bijzondere wet zou worden vereischt, opdat geene categoriën van vreemdelingen zouden kunnen worden genaturaliseerd, kan de regering slechts antwoorden, dat, naar hare meening, zeer wel bij eene en dezelfde wet onderscheiden personen zouden worden genaturaliseerd, geenszins geheele categoriën.

De waarborg daartegen is echter niet gelegen in het eischen van eene bijzondere wet voor *elk* individu, daar dit slechts een werk van vorm is; vermits evenzeer gelijktijdig vijftig en honderd dergelijke wetten zouden kunnen worden voorgesteld als ééne. Maar de waarborg is daarin gelegen, dat elk individu zal moeten worden opgenoemd. Een vreemdeling, zegt het ontwerp, wordt niet dan door eene wet genaturaliseerd; terwijl juist de wetgeving wordt ingeroepen opdat de regering geen misbruik van het regt van naturalisatie zou kunnen maken.

Het 5de artikel van het Burgerlijk Wetboek beantwoordt overigens de gemaakte bezwaren voldoende.

Art. 13. Ten aanzien van art. 13 meent de regering te moeten opmerken dat, wanneer het geldt de vestiging van een beginsel van vrijheid, behoudens verantwoordelijkheid, zoo als dit het geval is met de vrijheid van drukpers, bij eene grondwet het voorgestelde denkbeeld niet eenvoudig genoeg kan worden uitgedrukt, opdat bijvoegingen tot geene verkeerde gevolgtrekkingen leiden.

Art. 14. De regering meent de bepaling van art. 14, behoudens de wijziging van *en* in *of*, zoo als hetzelve is gesteld te moeten handhaven. Zij is het met de Kamer volkomen eens, dat onder wettelijk zaamgestelde en als zoodanig erkende ligchamen, veelal niet kunnen worden begrepen de vereenigingen die zich krachtens het volgende art. 15 kunnen vormen; maar zij stelt daarmede integendeel volkomen gelijk die zedelijke ligchamen, welke alleen tot een bepaald oogmerk, niet strijdig met de wetten of met de goede zeden, zijn zamengesteld, en waarvan in het slot van art. 1690 wordt melding gemaakt. Zij is van oordeel, dat, wanneer zulke zedelijke ligchamen noch op openbaar gezag zijn ingesteld noch erkend noch op eenigerlei wijze als geoorloofd zijn toegelaten, zij niet zoodanig aanzijn hebben, dat zij collegialiter tot het regt van petitionnement kunnen worden toegelaten; blijvende het echter aan de individuele leden vrijgelaten om, in het belang hunner vereeniging, zich met petitiën tot de bevoegde magten te wenden.

Art. 15. De opmerking bij art. 15 gemaakt, is bereids bij de vijf hoofdpunten van beschouwing genoegzaam behandeld. Het erkennen van bepaalde regten aan de ingezetenen is één der hoofdoogmerken van grondwetten en de regering begrijpt alzoo niet waarom die erkenning niet rondweg zou kunnen worden uitgedrukt, maar slechts als ter loops ingewikkeld en door de verwijzing naar eene wet welke het regt moet regelen, zoude kunnen worden aangenomen.

ONTWERP VAN WET No. II.

Het opschrift van de eerste afdeeling van dit IIde hoofdstuk duidt reeds genoegzaam aan het gewigt en het hooge belang van het onderwerp van dit geheele hoofdstuk. Het drukt immers op zich zelf reeds uit de verwezenlijking van het monarchaal stelsel, dat waarachtig palladium van Neerlands volksbestaan in Europa. Daardoor wordt dan ook van zelf geregtvaardigd de groote mate van bezorgdheid, door de Kamer bij het onderzoek van dit onderwerp aan den dag gelegd; eene bezorgdheid, welke de regering met de Kamer op de levendigste wijze deelt.

De regering kan intusschen de gegrondheid der bevreemding van sommige leden der Kamer niet erkennen, dat bij eene zoo uitgestrekte grondwetsherziening als de tegenwoordige, de artt. 11, 12, 21 en 22 der bestaande grondwet, met uitzondering eener taalkundige zuivering der beide laatste, geenerlei verandering zullen ondergaan; dewijl naar de opvatting dier leden, geene andere reden voor het behoud dier bepalingen schijnt te bestaan, dan het prijsstellen op historische herinnering, waaruit nu een stuitend anachronisme zoude geboren worden.

De regering meent dat haar voorstel door het behoud dier artikelen dat verwijt niet verdient, en om die meening te staven, behoeft men slechts op te merken, dat het hier geene geheele nieuwe grondwet, hoe belangrijk dan ook gewijzigd, zijn zal, noch naar bepalingen van art. 227 der bestaande grondwet zijn mag; — dat het voortaan, even als in 1840, altijd de gewijzigde grondwet van 1815 blijven zal.

Wanneer men zich alzoo op het tijdstip van 1815 herplaatst, en aanmerkt, dat er van troonopvolging de rede is, dan zal men in de behoudene artikelen iets anders dan historische herinneringen, en veeleer verwijzing op, en regeling van de toekomst vinden, en daarbij zal dan wel van zelf het denkbeeld van anachronisme geheel wegvallen. Het opschrift der te wijzigen grondwet zal daarenboven aan deze behoudene voorstelling van troonopvolging allen twijfel en al het vreemdschijnende ontnemen.

Omtrent de gestelde vraag, of in de eerste afdeeling van dit hoofdstuk geene stellige bepaling zoude behooren voor te komen, voor het geval dat de regerende Koning van de kroon afstand doet, meent de regering te mogen opmerken, dat de afstand van de kroon gelijkstaat met den vrijwilligen afstand van elk regt, die nieuwe regten en aanspraken doet geboren worden, welke in casu door de bepalingen omtrent troonopvolging van zelve geregeld worden; terwijl bovendien de afstand van de kroon door een nog levend vorst eene zoo buitengewone, belangwekkende en *manifeste* daad is, dat omtrent haar bestaan in bewusten zin geen redelijke twijfel denkbaar is. Uit dien hoofde acht de regering het onnoodig, de vormen van dien afstand te regelen.

Daar de regering echter met de Kamer kan instemmen, dat bij afstand van de kroon het evenzeer als bij het overlijden des Konings een overgang der kroon geldt, zoo vindt zij geene bedenking om in art. 21 van het 3de wets-ontwerp, omtrent het vergaderen der Staten-Generaal zonder voorafgaande oproeping, in te voegen in het 1ste lid *na* de woorden: »bij overlijden des Konings" de woorden »OF BIJ GEDANEN AFSTAND VAN DE KROON," en in het 2de lid, *na* de woorden »het overlijden" de woorden »OF NA DEN GEDANEN AFSTAND."

Art. 7. Daar men toch een voorstel tot verandering van grondwet en zelfs het doen van de meest bedenkelijke voorstellen niet beletten kan, zoo mag de hier geuite vrees of als ongegrond of als overdreven worden beschouwd. De verwijzing naar art. 5 omtrent de grondwets-veranderingen valt, om de reden bij het volgende artikel te vermelden, weg.

Art. 8. De regering kan in de bezorgdheid der Kamer omtrent dit artikel niet deelen, en kan ook de hagchelijke kansen niet voorzien, waaraan de gevorderde toetreding van ⅔ der leden de benoeming van eenen opvolger van den troon zoude blootstellen. Zij blijft gelooven, dat voor dit zoo uiterst gewigtig en teeder belang de toetreding van ⅔ der leden niet minder noodig is, dan voor elke veran-

ding der grondwet. Het slot van dit artikel wordt echter, uit hoofde van de nieuwe voordragt omtrent de wijze van grondwets-herziening, aldus gewijzigd: »Is de opvolger niet benoemd of ontbreekt hij bij »overlijden des Konings, dan geschiedt de benoe»ming door de Staten-Generaal, daartoe in dubbe»len getale bijeengeroepen, in vereenigde zitting."

Art. 12. De regering mag niet verbergen, dat zij met leedwezen heeft gezien, dat »de overtuiging, »die al de leden der Kamer bezielt, dat, in het »wezenlijk belang van den Staat, zorgvuldig alles »moet worden vermeden, wat, al wordt het ook »met de zuiverste bedoelingen geuit, door eene ver»keerde opvatting tot verzwakking van den eerbied »voor de kroon zou kunnen leiden," de meerderheid der Kamer niet heeft kunnen terughouden van het openbaren harer bedenkingen tegen het cijfer van het inkomen der kroon.

De regering eerbiedigt de krachtige overtuiging, die aan de meerderheid alle aarzeling op dit gewigtig punt, met ter-zijde-stelling van alle vrees voor verzwakking van eerbied voor de kroon, deed overwinnen, maar dewijl die overtuiging hare uitdrukking en openbaarmaking niet heeft gevonden bij of onder de 15 hoofdpunten van het verslag van 16 maart dezes jaars, hoezeer de toestand van 's lands geldmiddelen en de zware schuldenlast, waaronder Nederland gebukt gaat, destijds dezelfde waren, zoo mogt de regering veronderstellen, dat er geene offers van de kroon noodig geacht werden.

Zij had zich daarenboven gevleid, dat, al had die krachtige overtuiging bij de meerderheid der Kamer vóór het indienen van dit ontwerp van wijziging bestaan, deze minstens zoude zijn geschokt geworden door de opoffering van het geëerbiedigd hoofd van den Staat, blijkens art. 12 van dit ontwerp, zoo als het door de memorie is toegelicht, zich met opzigt tot zijne particuliere domeinen wil getroosten.

Dat zoowel het gewigt als het vrijwillige dier opoffering niets aan de kracht van die overtuiging der meerderheid heeft mogen ontnemen, verklaart de regering diep te betreuren, en zulks te meer, omdat ook bij haar de overtuiging even levendig als krachtig blijft bestaan, dat door het geëerbiedigd hoofd van den Staat al die opoffering is gedaan, welke met het behoud van de uiterlijke waardigheid van het koningschap vereenigbaar is.

De meerderheid der leden acht wel het cijfer van het inkomen niet zoozeer op zich zelf in vergelijking van hetgeen in andere constitutionneele Staten plaats grijpt, te hoog, als wel met het oog op onzen finantieelen toestand. Trouwens eene gelijkstelling van Neêrlands kroon-inkomen met dat in andere constitutionneele Staten van denzelfden, of minderen rang, zoude ten nadeele der waardigheid van het koningschap hier te lande uitloopen. Het tegenwoordige kroon-inkomen van het betrekkelijk rijke Nederland, met zijne aanzienlijke koloniën, zoude reeds ongunstig afsteken bij dat van het naburig België, van Beijeren, Sardinië, Hannover en Denemarken.

De regering meent tevens, dat elke poging tot het doen afdalen van het tegenwoordig inkomen der kroon, ook niet wel voegt naast de opoffering, welke het geëerbiedigd hoofd van den Staat uit zijn privaat domein doet, om den luister van diezelfde kroon te verheffen.

Hierbij mag de regering nog als gekende historische feiten aanvoeren, dat in 1795 de zeer rijke bezittingen van het Huis van Oranje hier te lande geconfisqueerd of nationaal eigendom verklaard geworden zijn; — dat daarvoor in 1804 wel schadeloosstelling geprojecteerd en beloofd is, maar dat men later de daartoe reeds bestemde gelden wederom tot andere einden gebruikt heeft; — dat genoemd Huis tot in het jaar 1814, zonder eenige vergoeding, van het genot der aanzienlijke renten van eigen goed is verstoken gebleven; — en dat men aanvankelijk in 1814 en later in 1815, van dit alles is uitgegaan, om bij de regeling van het grondwettig inkomen der kroon het vorstelijk huis in de toekomst schadeloos te stellen voor het zoo lang geleden verlies, gelijk onbetwistbaar blijkt uit de *Nederlandsche Staats-Courant* van den 26sten augustus 1822, no. 200, waaruit mede kan gezien worden, dat het *doel* was om den *eersten* Koning in de mogelijkheid te stellen, aan zijn doorluchtig geslacht, afgescheiden van het inkomen der kroon, *op nieuw* een inkomen van ƒ 500,000 aan *patrimoniëel* goed te verzekeren.

Wanneer men deze feiten overweegt, en daarbij in billijkheid en met het oog op de koninklijke waardigheid en met de daaraan verbonden aanzienlijke lasten, oordeelt, dan vermeent de regering, dat de tegen het inkomen der kroon aangevoerde bezwaren hun gewigt verliezen. Dit is te meer het geval als men zich herinnert, zoo als bij de memorie van toelichting is aangevoerd, dat de Koning de aan zijn huis, als gedeeltelijke schadeloosstelling, toegekende domeinen, welke hoogstdezelve zich in 1842, door het afstaan ten bate van Nederland, van door hem hooggewaardeerde eigendommen, op nieuw heeft verzekerd, thans wederom geheel ten offer brengt aan den luister van de Nederlandsche kroon; terwijl Zijne Majesteit daarbij verder bereid is, om in ruime mate te deelen in het brengen van die offers op het altaar des vaderlands, welke de druk der tijden aan het Nederlandsche volk onvermijdelijk zal opleggen, eene bereidvaardigheid van welke het der regering aangenaam is, op 's Konings uitdrukkelijken last, bij deze aan de Kamer en in het algemeen aan de natie de plegtige verzekering te kunnen geven.

Ofschoon de regering vermeent dat door de redactie van het onderwerpelijke artikel, de bij de wet van den 26sten augustus 1822 afgestane domeinen, welke alsnog een inkomen des Konings uitmaken, met de daad *kroon-domeinen* worden, wil zij echter, ter voldoening aan het deswege geuit verlangen der Kamer, gaarne, door eene veranderde redactie, dit punt voor het vervolg buiten allen twijfel stellen; terwijl zij ook, door zucht tot toenadering geleid, geene zwarigheid is makende, om de zienswijze te deelen der vele leden, die zich voor het gevoelen gestemd toonden, »dat, zoo er al over»wegingen van bijzonderen aard mogen bestaan, »die voor het behoud van het inkomen der kroon »op den thans voorgestelden voet, gedurende de te»genwoordige regering, pleiten, daarom toch het »hoofddenkbeeld tot vermindering in de toekomst »niet zou behoeven te worden opgegeven."

Het 12de artikel van dit wetsontwerp zal dien ten gevolge luiden:

»Art. 29 der grondwet wordt veranderd als volgt:

»Behalve het inkomen uit de domeinen, door de »wet van 26 augustus 1822 afgestaan, en in 1848 »door den Koning tot kroon-domeinen aan den Staat »teruggegeven, geniet Koning *Willem II* een jaar»lijksch inkomen van een millioen gulden uit 's lands »kas.

»Bij elke nieuwe troonsbeklimming wordt het in»komen der kroon door de wet geregeld."

Men heeft nog aangemerkt, dat, daar hier van een eigenlijken afstand van patrimoniëel goed sprake is, die afstand op eene regelmatige wijze en in den vereischten vorm behoort plaats te hebben, en in allen geval verlangt men eenige nadere inlichting ten aanzien der op dit punt bestaande inzigten.

Ten dien aanzien antwoordt de regering, dat, wanneer het geëerbiedigd hoofd van den Staat zich bereid verklaart tot het doen eener bepaalde opoffering, zoo als die in de memorie van toelichting vrij ondubbelzinnig is te kennen gegeven, het zich dan »met de daad bereid verklaart, alles te verrigten, »wat tot het verwezenlijken van die opoffering ver»eischt wordt;" weshalve de regering niet aarzelt te verklaren, dat de bedoelde afstand in den vereischten vorm zal worden tot stand gebragt, zoodra de voorgedragene wijzigingen in de grondwet bekrachtigd zijn.

Art. 14. Vrij algemeen heeft men zich tegen het denkbeeld der regering verklaard, om de bepaling eener vaste som voor het onderhoud van 's Konings zomer- en winter-verblijven uit de grondwet te doen wegvallen en deze zaak aan de gewone regelen van vruchtgebruik te onderwerpen; en evenzeer keurt men de verandering af, die met opzigt tot de landsgebouwen, ten gebruike van de Prinsen en Prinsessen van het koninklijk huis bestemd, in art. 32 der bestaande grondwet zou worden gebragt; terwijl vele leden almede voor het uitstrekken van den vrijdom van alle personeele lasten tot de Prinsen en Prinsessen van 's Konings huis geene voldoende reden zien, en overhellen om alleen den Prins *van Oranje*, wegens zijn verheven standpunt, van personeele lasten vrij te stellen.

De regering zal zich onthouden van alle tegenspraak of ontwikkeling van beschouwingen omtrent deze bedenkingen, vermits zij genegen is daaraan te gemoet te komen.

Dienvolgens stelt zij voor, art. 14 uit het ontwerp te doen wegvallen, en dus art. 31 der grondwet te behouden, en art. 15 van het ontwerp in deze voege te wijzigen:

»Art. 32 der grondwet wordt veranderd als volgt:

»De Koning en de Prins *van Oranje* zijn vrij van alle personeele lasten.

»Geen vrijdom van eenige andere belasting wordt door hen genoten."

Omtrent de verlangde opheldering, wat hier wordt verstaan door *personeele lasten*, acht de regering noodig te verklaren, dat zij door *personeele lasten* verstaat, met uitzondering van de grondbelasting, alle directe belastingen, die vooraf beschreven en volgens vastgestelde kohieren ingevorderd worden, waaronder dus ook belastingen op de inkomsten zijn begrepen.

Art. 17. Eveneens meent de regering te mogen toegeven aan de gemaakte bedenkingen tegen art. 17, hetwelk dus uit het ontwerp wordt weggenomen.

Art. 18. De regering kan niet toestemmen, dat de omschrijving van »*aanzienlijke Nederlanders*" strijdig zoude zijn met den geest van geheel het tegenwoordig ontwerp van gewijzigde grondwet; zij begrijpt daarentegen, dat èn met deze gewijzigde grondwet, èn ondanks alle staats-regelingen, welke later zouden mogen gemaakt worden, er uit den aard der maatschappij altijd *aanzienlijken* en *minder aanzienlijken*, zoo in Nederland als elders, zullen aangetroffen worden, welke zich van zelf zullen onderscheiden en aanwijzen door hun vermogen, hunne geboorte, kennis, wetenschap, enz. Ook kan zij niet beamen, dat de uitdrukking »*aan*»*zienlijke Nederlanders*" in strijd zoude zijn met de beginselen eener volkomene gelijkheid van alle staatsburgers, die in het tegenwoordig ontwerp veel meer dan in de thans bestaande grondwet zouden zijn aangenomen. Die volkomene gelijkheid, wordt, onder anderen, niet gevonden in de zamenstelling der Eerste en Tweede Kamer, noch in de vereischten om kiezer of verkiesbaar te zijn, noch in den census. Aan den volke hinderlijke privilegiën kunnen, naar het inzien der regering, afgeschaft worden, zonder eene *volkomene* gelijkheid onder de staatsburgers in te voeren.

Ten aanzien van de bedenking tegen het doen vervangen van het woord »*inboorlingen*" door »*Nederlanders*", meent de regering te mogen verwijzen naar de door haar gegevene ophelderingen in betrekking tot artt. 8—11 van het wets-ontwerp no. I.

Art. 20. De regering kan de gemaakte bedenking op dit artikel niet wel toestemmen. Zij acht hier het voorschrift omtrent het maken der wet wegens de voogdij *bij het leven van den Koning* niet zoo gebiedend of althans niet te gebiedend, daar toch het artikel zelf het geval opneemt en dus als mogelijk stelt, *dat dit niet mogt zijn geschied.*

Art. 23. Zij kan evenmin het gewigt der bedenkingen, door sommige leden tegen dit artikel gemaakt, bevroeden, noch het nut inzien om facultatief te maken de bepalingen der grondwet, welke de altijd min of meer verwikkelde toekomst van een regentschap behoort te regelen. Sommige leden hebben de vraag geopperd, wat er moet gebeuren, indien door een niet te voorzien toeval het regentschap niet bij het leven van den Koning is geregeld en vastgesteld, of dat in de opvolging van het regentschap niet is voorzien.

De regering is van oordeel, dat, dewijl volgens de grondwet, het koninklijk gezag nimmer slaapt, maar, bij ontstentenis of onbekwaamheid van den persoon des Konings, wordt waargenomen of door een regent of door een regeringsraad (de vergadering omschreven bij de artt. 24 en 29 van het ontwerp), voor die gevallen in de ongelegenheid zal worden voorzien, in het ééne door den regent en in het andere door den Regeringsraad, maar deze geopperde en niet te voorziene zwarigheden bevestigen de regering in hare stelling, om de benoeming van den regent en deszelfs opvolger reeds bij het leven van den Koning, zoo gebiedend mogelijk in de grondwet voor te schrijven, en de verwezenlijking daarvan, zoo min mogelijk aan enkele bevoegdheid of aan het toeval over te laten.

Art. 24. De hier gemaakte bedenkingen vinden, naar het oordeel der regering, hare oplossing in de overweging, dat de toestand van den regeringsraad, (de vergadering, bedoeld bij de artt. 24 en 29 van hel ontwerp) geheel *tijdelijk*, en als het ware *anormaal* is, enkel geroepen en bestemd om in eene oogenblikkelijke ongelegenheid te voorzien, of om te voorkomen, dat het koninklijk gezag slape. Ware die toestand duurzaam, dan eerst zouden de bedenkingen en tegen de zamenstelling en tegen den aanmerkelijken invloed van die vergadering op 's lands zaken, gegrond zijn; het tijdelijke en kortstondige van hare werking en bestaan, verzwakt aanmerkelijk het gewigt der bedenkingen.

Art. 25. De regering heeft de oproeping der Staten-Generaal in dubbelen getale nu tot zeer enkele gevallen bepaald, en wel tot zoodanige, waarin het raadzaam schijnt dat eene zeer talrijke vergadering uitspraak doe.

De leemte, welke men in het verband tusschen de artt. 24 en 25 meent te bespeuren, zoude misschien kunnen gezocht worden in eene te beknopte redactie van het 25ste artikel. Volgens de opmerking der Kamer zoude in art. 24 eene *verdubbeling* der Staten-Generaal gevorderd worden, en *niet* in art. 25, waarbij hun het nemen van een gewigtig besluit wordt opgedragen. De regering meent dat, bij eene natuurlijke en geleidelijke lezing, in art. 25 de Staten-Generaal, welke het besluit nemen, zich nog in dezelfde zamenstelling (dus in verdubbeling) moeten geacht worden te bevinden, waarin zij in art. 24 waren.

De regering wil echter gaarne aan deze bedenking te gemoet komen, door in art. 25, na de woorden: *der beide Kamers*, tot meerdere duidelijkheid, te laten volgen: *in dubbelen getale*.

Omtrent de vraag wat door de plegtig af te kondigen wet hier moet worden verstaan, daar toch de medewerking des Konings volstrekt ontbreken zal, en dus het voorgeschreven formulier van art. 121 der bestaande grondwet niet zal kunnen worden gevolgd, wil de regering alleen opgemerkt hebben, dat, bij ontstentenis van den Koning, het formulier van zelf als het ware zal moeten inhouden de vermelding van dat gezag, hetwelk het koninklijk gezag voor het oogenblik op eene grondwettige wijze vervangt, en terwijl het vervangen van het koninklijk gezag grondwettig is, zoo zal de *vermelding dier vervanging in het formulier*, slechts als eene grondwettige noodzakelijkheid kunnen aangemerkt worden.

Art. 36. Daar de bijvoeging van de woorden: »DE »PERSOON des Konings" tot bedenkingen, die algemeen en met aandrang zijn gemaakt, heeft aanleiding gegeven, zoo vindt de regering geene overwegende redenen, om niet aan de in het verslag van 16 maart 1848 voorgestelde redactie: »*De Koning is* »*onschendbaar*" de voorkeur te laten, en alzoo aan het geuit verlangen te voldoen; hoezeer zij ook meent, de door haar gekozene redactie, taal- en regtskundig en met het voorbeeld van andere grondwetten, te kunnen verdedigen.

Art. 36 zal dan luiden :

»De Koning is onschendbaar ; de ministers zijn »verantwoordelijk."

Terwijl in art. 34 zullen wegvallen de woorden : *van uw persoon*, en het woord DE in UWE *onschendbaarheid* veranderd worden.

Art. 38. Omtrent de vraag, of hier onder de woorden : *de zekerheid van het rijk*, ook de Overzeesche bezittingen verstaan worden, zal het voldoende zijn op te merken, dat bij het naauwe verband, dat er bestaat tusschen de koloniën en het zoogenaamde moederland, bij de bewustheid, dat Nederlands handel, welvaart en finantiële toestand volstrekt afhankelijk zijn van het bezit der koloniën, het wel buiten bedenking is, dat al wat de zekerheid onzer Overzeesche bezittingen bedreigt, ook de zekerheid van het rijk in mindere of meerdere mate bedreigen moet.

Wat overigens de grondwettige verhouding tusschen Nederland en deszelfs Overzeesche bezittingen betreft, daaromtrent meent de regering te mogen verwijzen tot hetgeen door haar in antwoord is medegedeeld bij de behandeling van het 1ste artikel der grondwet.

De regering stemt toe in de juistheid der hier gemaakte opmerkingen omtrent het verschil van uitdrukking of benaming, waaronder de Overzeesche bezittingen in de voorgestelde ontwerpen voorkomen. Eenvormigheid van uitdrukking zal dáár, waar van die bezittingen in de grondwet de rede is, in acht genomen worden.

Art. 39. Daar de Kamer zich vereenigt met de hoofdstrekking van dit artikel, begrijpt de regering te minder het aangevoegde bezwaar tegen de woorden : »*wettelijke* regten." Die uitdrukking, wel verre van onbepaald te zijn, is veelomvattend, en juist doorom gekozen, vermits daardoor het wenschelijke en nuttige doel zal bereikt worden, het weren namelijk van alle mogelijke inbreuk op het *regt* der wetgevende magt *in haren ganschen omvang*.

De regering kan ook niet toestemmen in de afkeuring, welke hier de *beperking* der goedkeuring van de Staten-Generaal ontmoet, tot die *bepaling of verandering* alleen ; daar toch verdragen niet in den regel, maar wel bij uitzondering, aan de goedkeuring van de Staten-Generaal onderworpen zijn, zoo behoort die goedkeuring tot de uitgezonderde gevallen beperkt te blijven.

De goedkeuring van het geheele verdrag zoude eene uitbreiding van de magt der Staten-Generaal ten koste van de magt des Konings zijn, waarvan de regering het nut niet kan inzien.

Art. 40. De regering meent omtrent dit artikel hare bedoeling in de memorie van toelichting niet alleen duidelijk voorgesteld, maar ook geregtvaardigd te hebben.

Het gevaar, hetwelk sommige leden er in zien, om den Koning, onder alle omstandigheden, aan de eenmaal bij de wet vast te stellen regels wegens de bevordering, het ontslag of het pensionneren der officieren te binden, is slechts denkbeeldig.

Daar toch de Koning in bevordering en ontslag slechts gehouden is aan de regels door de wet te bepalen, zoo zal dit voorschrift der grondwet wel nimmer kunnen beletten, dat die nog te maken regels ruim gesteld worden, en niets zoude, naar het oordeel der regering, verhinderen, dat zelfs bij uitzondering voor tijden van oorlog en gevaar, de bevordering en het ontslag van officieren, bij de wet onbeperkt aan den Koning wierd overgelaten.

Art. 41. Bij de algemeene bekendheid van hetgeen thans in de reglementen op het beleid der regering in de Overzeesche bezittingen en koloniën is vervat, meende de regering daarop te kunnen verwijzen. Die reglementen toch bevatten zeer veel goeds, en zijn als vrij volledig te beschouwen ; wel verre dat het de bedoeling zou zijn, daarop af te dingen of die in te krimpen, bestaat veeleer die, om deze reglementen slechts dáár, waar het noodig is te wijzigen en uit te breiden, om daarna aan de wetgeving ter bekrachtiging te worden voorgedragen.

Eene dergelijke toezegging schijnt echter meer eigenaardig in de memorie van toelichting te huis te behooren, dan wel vatbaar te zijn om in een artikel der grondwet te worden opgenomen.

§ 2. De reden, waarom de regering de regeling van het muntstelsel in de Overzeesche bezittingen bij eene afzonderlijke wet wil hebben bepaald en niet in het reglement op het beleid der regering opgenomen, is gelegen in de moeijelijkheid der regeling van dit hoogstbelangrijk onderwerp, in het onzekere, of die regeling kan zijn tot stand gebragt gelijktijdig met al de overige onderwerpen, die in het reglement op het beleid der regering zijn of zullen worden opgenomen ; en grootendeels slechts wijziging of aanvulling behoeven ; zoodat de regering er zich onmiddellijk mede kan onledig houden, en die zoo spoedig mogelijk aan de bekrachtiging der wetgeving onderwerpen.

Anders is het met het muntstelsel, dit kan nog tot velerlei beschouwing en gedachten-wisseling met het bestuur in Indië aanleiding geven, alvorens tot zoodanige rijpheid te zijn gebragt, dat het een punt van behandeling bij de wetgeving kan worden.

Om dus de spoedige vaststelling van het reglement op het beleid der regering niet in den weg te staan, heeft de regering gemeend het muntstelsel in eene afzonderlijke wet te moeten voodragen.

De regering heeft met genoegen kennis genomen van de in deze paragraaph voorkomende juiste beoordeeling der koloniale aangelegenheden ; doch moeijelijk zou het zijn, alle onderwerpen, de koloniën betreffende, die vatbaar zijn om door de wet te worden geregeld, en niet reeds in de reglementen op het beleid der regering zullen zijn opgenomen, al dadelijk te bepalen en op te geven. Eene opnoeming daarvan in de grondwet zou bovendien de handen binden, wanneer zich daartoe andere onderwerpen opdeden, niet in de grondwet opgenoemd. De regering deelt echter de meening, dat eene meer bepaalde uitdrukking in de grondwet wenschelijk is, en stelt voor, in plaats van de woorden : »*kunnen door* »*de wet geregeld worden*," te lezen : »*worden door* »*de wet geregeld.*"

Ee regering erkent echter gaarne het gewigtige der bedenking door de Kamer in het midden gebragt ; doch zij zou ongaarne aanleiding geven tot het vermoeden, of zij iets van hetgeen zonder nadeel voor de overzeesche bezittingen door de wet kan worden geregeld, daaraan zou willen onttrekken.

Maar zoo de regering hiertoe bereid is, zoo kan zij echter het gevoelen niet deelen, door sommige leden in het midden gebragt, dat de gewone wet bijna al wat de Overzeesche bezittingen betreft, zonder gevaar regelen kan, mits slechts aan den gouverneur-generaal de handen niet te zeer gebonden wierden, en aan dezen dus bij de wet zelve eene zeer ruime magt wierd toegekend.

Volgens haar gevoelen blijft er veel, de Overzeesche bezittingen betreffende, dat hierop eene uitzondering moet maken in het welbegrepen belang, zoo van haar als van het moederland, en moet de toekenning van eene ruime magt aan den gouverneur-generaal wel in reglement op het beleid der regering aanwezig zijn ; doch zoolang de minister en niet de gouverneur-generaal de verantwoordelijke persoon is, moet die magt aan zekere beperkingen onderworpen zijn, en in alle gevallen aan de regering de beoordeeling overblijven, wat al, wat niet voor eene regeling bij de gewone wet vatbaar is.

De regering verwerpt geenszins het denkbeeld, dat de minister zou worden ter zijde gestaan door der zake kundige mannen, om hem met raad en advies te dienen in de koloniale aangelegenheden, maar acht het noodeloos daarvan onder de benaming van een kolonialen raad in de grondwet melding te maken.

Zoolang de minister verantwoordelijk blijft, kan een zoodanige raad toch niet anders dan een adviserend ligchaam zijn.

Reeds in een koninklijk besluit van den 9den december 1843, no. 114, komt het volgende voor :

»Art. 1. Telkens wanneer dit in het wederkeerig »belang van het rijk en van deszelfs Overzeesche be»zittingen noodig zal zijn, zal onze minister van »Koloniën ons het voorstel doen, om in den Raad »van State te roepen, een of twee buitengewone »staatsraden te kiezen uit de met verlof alhier »aanwezige ambtenaren van Nederlandsch Indië.

»Art. 2. Voor de bestemming hierboven bedoeld, »zullen alleen bij ons in aanmerking kunnen wor»den gebragt, ambtenaren, die laatstens gedurende »minstens twee jaren op eene lofwaardige wijze in »Indië hebben vervuld een der voorname ambten »van het algemeen bestuur, of hebben uitgeoefend »het hoogste burgerlijk gezag in een der groote ter»ritoriale afdeelingen van Nederlandsch Indië.

»Art 3. De aldus door ons benoemde buitengewo»ne staatsraden zullen, gedurende den in elk geval »te bepalen tijd, onzentwege, door onzen secretaris »van Staat, vice-president van den Raad van State, »geroepen worden om in dien raad zitting te nemen, »telkens wanneer hij zal beraadslagen, hetzij over »de finantiën van het rijk, hetzij over zaken waarbij »de koloniale belangen meer bepaaldelijk zijn be»trokken."

Een zoodanige staatsraad in buitengewone dienst is destijds reeds benoemd ; een tweede kan daartoe worden geroepen, terwijl art 4 luidende :

»Wanneer gewigtige maatregelen, de West-Indi»sche koloniën betreffende, in overweging zijn, zal »onze minister van Koloniën ons het voorstel doen, »om op dezelfde wijze in den Raad van State te »roepen eenen met de belangen dier koloniën be»kenden staatsraad in buitengewone dienst,"

de mogelijkheid laat een West Indisch hoofd-ambtenaar op gelijke wijze te benoemen.

Deze staatsbeambten kunnen evenzeer door den minister worden geraadpleegd, als zij in den Raad van State kunnen worden geroepen, wanneer aan dat hooge collegie door den Koning adviezen omtrent de koloniale aangelegenheden gevraagd worden.

Mogt later het nut van eenen kolonialen raad worden erkend, dan belet niets, dat dit bij eene speciale wet worde geregeld, zonder dat het noodig is daarvan melding in de grondwet te maken.

b. Tegen deze bedenking kunnen worden in het midden gebragt de woorden van het wets-ontwerp zelf, daar in de opnoeming toch van een omstandig verslag van het beheer der Koloniën en Overzeesche bezittingen opgesloten ligt, dat de regering niet alleen de zoogenaamde remise-rekening of verantwoording van naar het moederland gezondene Oostindische producten heeft op het oog gehad, maar het geheel beheer der finantiën in de kolonie zelve, zoo als trouwens in de memorie van toelichting, volgens de meening der regering, duidelijk genoeg is uitgedrukt door de woorden :

»Het zal wel geen betoog behoeven, dat, waar de »bekrachtiging door de wet wordt vereischt, ook al»le bescheiden, waarop de Staten-Generaal die be»krachtiging moeten gronden, ter hunner beschikking »worden gesteld."

Het zou echter kunnen zijn, dat door het minder overzenden of door de mindere opbrengst der producten, een zoodanig door de wetgeving bekrachtigd slot der koloniale rekening geen batig slot voor het moederland opleverde, en het is daarom, dat men de laatste alinea heeft gesteld :

»Het batig slot wordt onder de rijks-inkomsten op»genomen," welke bepaling niet van toepassing is, zoo er na afgesloten rekening geen batig slot aanwezig is, want tot hiertoe is alleen *batig slot* genoemd, hetgeen, na betaling van de ten laste der Oost-Indische bezittingen gebragte aanzuivering der *f* 9,800,000 rente van de koloniale administratie, in een gegeven dienstjaar overblijft.

De regering durft vertrouwen, dat deze inlichtingen de leden der Tweede Kamer zullen kunnen doen toetreden tot art. 41, zoo als het in dit wets-ontwerp is voorgedragen.

Art. 42. De regering vindt geene overwegende reden, om, ter voldoening aan het verlangen van eenige leden, eene verandering in de grondwet te maken, door aan het hoofd van dit artikel de bepaling te stellen, dat de Koning alle ambtenaren benoemt, die uit 's lands kas worden betaald, met uitzondering van de zoodanigen, omtrent wier aanstelling bij de wet of bij wettelijke verordeningen anders is beschikt. Het benoemen of aanstellen van ambtenaren behoort immers van zelf tot de uitvoerende magt, die bij den Koning berust. Dit regt en die werking van de uitvoerende magt is immers vrij, tot zooverre zij niet door de wet beperkt wordt, en dáár waar zij aldus beperkt wordt, houdt hare bevoegdheid van zelve op.

De regering kan niet deelen in het gevoelen van sommige leden, dat bij de wet aan de burgerlijke ambtenaren, met opzigt tot hunne bevordering en ontslag, dezelfde waarborgen moesten worden verleend als aan de militaire officieren bij art. 40 zijn toegedacht.

De burgerlijke ambtenaren hebben daarop geene gelijke aanspraak als de militairen, omdat die laatsten zich op een geheel *exceptionneel* standpunt bevinden. De regering volhardt bij hare opvatting, in de memorie van toelichting blootgelegd, dat de pligtsvervulling, gelijk de offers, die van de militaire officieren worden gevorderd, zoo uitsluitend zijn, dat het hun, miskend of ter zijde gesteld, doorgaans niet, als aan andere ambtenaren, mogelijk is zich zelven te helpen of in nieuwe werkzame betrekkingen met de burger-maatschappij vergoeding te vinden en zij stemt veeleer toe in het gevoelen dier leden, welke meenen, dat zulk eene beperking de magt des Konings te zeer zoude bekorten, en dat toch ook werkelijk in het bedoelde opzigt de burgerlijke ambtenaar met den officier niet op eene lijn te stellen was.

De regering vindt geene bedenking om te voldoen aan het vrij algemeen verlangen der Kamer, door de drie laatste paragraphen van dat artikel te doen luiden als volgt :

»De wet regelt de bezoldiging van de ambtenaren »der regterlijke magt.

»De Koning brengt de bezoldigingen op de be»grooting der staatsbehoeften.

»De pensioenen der ambtenaren worden door de »wet geregeld."

Art. 45. Gaarne voldoet de regering aan het verlangen der Kamer, door zich te verklaren, of, naar hare meening, het regt van gratie ook dat van commutatie in zich bevat. Zij is van oordeel, dat hij, die het meerdere kan, ook tot het mindere in dezen moet geacht worden bevoegd te zijn ; of dat hij, die eene straf geheel of ten deele kan kwijt schelden, haar ook tot verzachting, van aard en gedaante kan veranderen, zoodat het niet twijfelachtig is, of de Koning kan eene criminele straf in eene correctionnele, bij wijze van gratie, veranderen.

Art. 46. De opvatting der Kamer stemt in dezen niet in met de bedoeling der regering ; daar toch het regt van dispensatie soms in eene andere wet zoude kunnen worden toegekend, dan in die waarin de gevallen zijn omschreven, zoo acht de regering het woord : DE, als van minder beperkende aanwijzing, verkieslijker.

Artt. 50 *en* 51. Omtrent het al of niet behouden van den Raad van State, zal de regering, op het voorbeeld van de commissie van rapporteurs, verwijzen naar hetgeen zij in haar antwoord op het IIde hoofdpunt heeft medegedeeld, ten betooge van de noodzakelijkheid om dat staats-collegie te behouden met eene vereenvoudigde en meer zuinige inrigting.

Art. 51. Met opzigt tot de gestelde vraag : wat in dit artikel door de woorden : *algemeene maatregelen vdn inwendig bestuur van den Staat*, te verstaan zij ? verklaart de regering, dat door die woorden niets anders bedoeld worden dan die koninklijke besluiten en verordeningen van algemeene werking, welke een uitvloeisel zijn van de in art. 36 van dit ontwerp aan den Koning opgedragen uitvoerende magt.

(*Vervolg hierna.*)

Te Arnhem, bij G. J. THIEME, Boekdrukker.

A°. 1848. WOENSDAG, 2 AUGUSTUS. N°. [illegible]3.

HAAGSCHE BERIGTEN.

BIJBLAD TOT DE ARNHEMSCHE COURANT.

's Gravenhage, den 1 Augustus.

Men verneemt, dat de heer Mr. *Dirk Donker Curtius* zijn ontslag als tijdelijk minister van justitie aan den Koning aangeboden en dringend gevraagd heeft. Tot dusverre zijn de pogingen, die van verschillende zijden in het werk gesteld zijn, om hem van besluit te doen veranderen, vruchteloos gebleven. Het schijnt, dat Z. Exc. in de afstemming van twee zijner wets-ontwerpen bij de Eerste Kamer, op Zaturdag jl., genoegzamen grond heeft gevonden, om tot dit besluit te komen. Men verzekert, dat deze redenen, breeder ontwikkeld, spoedig officieel openbaar zullen worden gemaakt.

— Men verzekert, dat het ontwerp van wet, nopens de afschaffing der straffen van geeseling en het brandmerk, zaturdag j. l., door de Eerste Kamer der Staten-Generaal is *verworpen* met eene meerderheid van *elf* tegen *zeven* stemmen. Onder de redenaars tegen dat ontwerp moet hebben behoord de heer *van Rappard*, die de voordragt breedvoerig zou hebben bestreden. Aan de behandeling en aan de stemming van het mede *verworpen* ontwerp, nopens de niet aanvulling van opengevallen raadsheers-plaatsen, heeft de heer *van Rappard* zich, naar men verneemt, onthouden.

Thans is aan de leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal rondgedeeld de Memorie van Beantwoording der Regering op de bedenkingen, in de afdeelingen van de Tweede Kamer der Staten-Generaal gemaakt, ten aanzien van de twaalf wets-ontwerpen tot herziening der Grondwet. Dezelve vangt aan met de volgende *Algemeene Beschouwingen:*

De Regering heeft met bijzonder genoegen uit het voorloopig verslag gezien, dat er inderdaad, zoo als trouwens wel te verwachten was, bij de Kamer geen ander doel bestaat, dan bij de Regering, om namelijk gematigde wenschen te bevredigen en alle uitersten te vermijden. Zij zoude dadelijk tot de behandeling der vijf hoofdpunten overgaan, welke de overwegingen der afdeelingen hoofdzakelijk hebben tot zich getrokken, ware het niet, dat men van de zijde der Kamer terugkomt op de beweegreden, welke de Regering geleid heeft, om de verklaring der Kamer van den 16 Maart niet uitsluitend tot grondslag der herziening te nemen.

Hoe weinig parlementair het ook moge zijn, kan men hier niet nalaten, den persoon des Konings te vermelden, omdat Hij het is geweest, die, in aanmerking nemende, welke spanning het vooruitzigt eener Grondwets-herziening reeds vroeger had te weeg gebragt, welke uiteenloopende gevoelens te dien aanzien waren geopenbaard, welke verwachtingen daaromtrent bij de natie werden gekoesterd, — van oordeel was, dat men niet stil kon blijven staan alleen bij de denkbeelden, door een deel der wetgeving geuit, waarop een ander deel in het geheel niet was gehoord, en waaromtrent Hij zelf, als hoofd van den Staat, in het belang van zijn volk, met alle vrijheid zoodanige voorstellen moest kunnen doen, als Hij in de gegevene omstandigheden noodzakelijk oordeelde.

Het is dat regt des Konings, zijn pligt als eerste beschermer van aller belangen, die Hem bewogen hebben den weg te bewandelen, welke is ingeslagen, en die thans, bij het gematigde onderzoek, waarvan ook de Kamer in haar verslag een blijk heeft gegeven, tot eene voldoende oplossing kan leiden.

Het is hier de plaats, ook met een woord te gewagen van eene afzonderlijke nota, door een der leden bij het verslag gevoegd; waarbij eene dubbele herziening wordt aanbevolen, ééne waarvan deze Kamer den eersten grondslag zou moeten leggen, en ééne meer uitgebreide, welke aan eene geheel nieuwe Kamer zoude moeten worden voorgedragen.

Het is niet te ontkennen, dat de redenen, bij die nota ontwikkeld, gewigtig zijn en met veel beleid zijn aangedrongen.

De Regering moet echter te dezen aanzien terugkomen op hetgeen zij reeds bij de memorie van toelichting heeft gezegd, dat men vooral in de tegenwoordige tijden zich er bijzonder aan moet hechten, om den wettelijken toestand van zaken krachtig te handhaven, en de vertegenwoordiging, zoo als die bestaat, haar daarin behoort behulpzaam te zijn, totdat eene nieuwe orde van zaken zal zijn daargesteld.

Dit nu zou zeer moeijelijk zijn geweest bij eene gedeeltelijke herziening van overgang. Het zoude daarbij ligtelijk noodzakelijk zijn geoordeeld, om de wijze der tweede herziening te regelen op eenen al te lossen voet, welke in het vervolg de te maken Grondwet aan al te gemakkelijke herziening zoude blootstellen. Het geheele voorstel zoude als eene ontduiking der voorschriften van art. 227 der Grondwet kunnen worden aangemerkt, een voorbeeld, dat niet zonder gevaar kan worden gegeven.

Na deze eenige opmerking, gaat de Regering over tot de behandeling der vijf hoofdpunten, en alzoo in de eerste plaats tot *het stelsel van vertegenwoordiging.*

I. Zij behoeft hier niet stil te staan bij de regtstreeksche verkiezingen voor de Tweede Kamer. Want het blijkt duidelijk uit het verslag, dat, hoezeer het individueel gevoelen van vele leden nog naar eene trapsgewijze verkiezing overhelt, echter de meerderheid, met het oog op de tegenwoordige gesteldheid der maatschappij en de bij velen onder de natie opgewekte verwachtingen, tot het besluit is gekomen, dat de regtstreeksche verkiezing voor de Tweede Kamer eene noodzakelijkheid is.

Maar, naast dit besliste punt, doet zich nu eene vraag op, waarvan de oplossing moeijelijk is, naar het oordeel zoowel der Regering als der Kamer. Op welke wijze en uit welke elementen moet de Eerste Kamer worden daargesteld?

De Regering heeft met onuitsprekelijk genoegen uit het voorloopig verslag gezien, dat eene splitsing der vertegenwoordiging zóó noodzakelijk is geoordeeld, dat de geheele vernietiging eener Eerste Kamer geen punt van overweging heeft uitgemaakt.

Ook de Regering zoekt in die Eerste Kamer een waarborg tegen overijling, eene beperking van hartstogten in onrustige tijden, een bolwerk voor den Troon. Maar zij wenscht daarin tevens te zien een krachtigen steun der wet.

De Regering meende, dat deze onderscheidene bedoelingen konden worden bereikt, door te blijven bij de volkskeuze, maar deze te beperken in dien zien, dat alleen de meest gegoeden van den lande verkiesbaar zouden zijn. Zij erkent gaarne, dat, indien een maatstaf ware te vinden van uitstekende verdiensten en kundigheden, het wenschelijk zoude zijn, ook deze hoedanigheden naast den rijkdom te doen vertegenwoordigen. Maar dien maatstaf te vinden, acht zij onmogelijk. Zij is beducht, dat men, indien het bekleed hebben van aanzienlijke staatsambten, van hooge regterlijke betrekkingen, of van bepaalde graden bij de land- en zeemagt tot grondslag wordt aangenomen, van zelf vervalt in de ouden van dagen, aan wie men in het gewone leven wel alle eer moet bewijzen, doch aan wie in den regel die juiste blik in de behoefte van het oogenblik en vooral van de toekomst wordt ontzegd, welke in hen wordt gevorderd die tot het daarstellen der wetten moeten medewerken. Groote, wetenschappelijke verdiensten zijn voor 's hands niet onder bepaalde categorien te brengen; en het hooge standpunt van handelaars en fabrikanten is soms zoo tijdelijk en van de openbare aangelegenheden afhankelijk, dat men ook hier die vastheid mist, welke zoozeer gewenscht wordt in de leden eener Eerste Kamer.

De Regering heeft inderdaad geene bijzondere voorliefde voor het stelsel, door haar voorgedragen. Zij acht eene Eerste Kamer onontbeerlijk, en zij wil slechts met de meest mogelijke onpartijdigheid hebben onderzocht, hoe die Kamer op de beste wijze kan worden daargesteld, om aan hare roeping te voldoen. Zij erkent, dat eene bloote geldaristocratie haar niet volkomen bevredigt, maar zij schroomt, om een ander stelsel aan te nemen, waarbij men op nog meerdere en grootere zwarigheden zal stuiten.

Men acht in het voorloopig verslag het voorbeeld, in een naburig land gegeven, niet voldoende, om het voorstel der Regering aan te nemen, vermits de Senaat, waarop werd gewezen, nog niet zoodanig op de proef is gesteld, als voor de beoordeeling van hetgeen hij in hagchelijke oogenblikken zou vermogen, noodzakelijk zou zijn.

De Regering meent hier te moeten opmerken, dat in het algemeen het nut eener Eerste Kamer, hoe ook zamengesteld, meer gelegen is in het voorkomen van het kwaad, dan in het stichten van het goede. Het is hiermede gelegen, als met alle zaken dezer aarde: men houdt rekenschap van de nadeelen, welke uit daden of instellingen voortvloeijen, maar het kwaad, dat door eene goede instelling of door een beleidvol gedrag is voorgekomen, blijft onopgemerkt.

Onderscheidene middelen zijn ook bij de Regering in overweging gekomen; want zij erkent, dat de Eerste Kamer een eenigzins anderen oorsprong behoorde te hebben dan de Tweede, en vooral uit andere bestanddeelen dan die Kamer behoorde te zijn daargesteld. Zij heeft gedacht aan het benoemen der leden van de Eerste Kamer door de Provinciale Staten zonder beperking van keuze, maar dan zoude het ligt kunnen gebeuren, dat de Eerste Kamer in gegoedheid, belang en verdiensten aanmerkelijk achterstond bij de leden van de Tweede Kamer.

Men heeft er aan gedacht, om een zeker aantal leden, bijv. de helft, te doen kiezen door de Provinciale Staten uit de meest belaste ingezetenen der provincie, en de andere helft vrijelijk te doen kiezen door den Koning uit een driedubbeltal, Hem aangeboden, 't zij door de Provinciale Staten, 't zij door de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

Bij dergelijke combinatie zou echter aan de laatstgekozenen, die niet altijd tot de rijksten zouden behooren, want voor hen moest dan geen census gelden, eene schadeloosstelling worden bepaald; doch dus doende verkrijgt men eene Kamer, uit twee ongelijke bestanddeelen te zamen gesteld, waaruit botsing en naijver kunnen ontstaan.

Deze en meer andere beschouwingen hebben de Regering tot het besluit gebragt, om te behouden eene beperkte keuze uit de meest belaste der onderscheidene provincien, en die keuze op te dragen aan de Provinciale Staten, om zoo doende de Eerste Kamer, zoowel in wezen als in oorsprong, van de Tweede Kamer te onderscheiden.

Zij meent ook, naar aanleiding van de opmerkingen dezer Kamer, terug te moeten komen op het bepalen van een vasten census, te regelen voor onderscheidene provincien, en, om meer kracht aan deze instelling te geven, het getal der leden te moeten vergrooten, en alzoo het voorgestelde art. 4 van het IIIde wets-ontwerp te moeten wijzigen als volgt:

«De Eerste Kamer bestaat uit negen en dertig leden.»

«Zij moeten behooren tot de hoogst aangeslagenen in de rijks-«directe belastingen.

«Het getal dezer hoogst aangeslagenen, waaruit zij worden geko-«zen, wordt in elke provincie zoo bepaald, dat op iedere vijf «duizend zielen één, die tevens de overige vereischten bezit om lid «dezer Kamer te zijn, verkiesbaar is.

«Deze overige vereischten zijn dezelfde, welke voor de leden der «Tweede Kamer worden gevorderd.

«Zij worden verkozen door de Provinciale Staten, in de volgende «verhouding:

Noordbrabant 5; Gelderland 5; Zuidholland 7; Noordholland 6; Zeeland 2; Utrecht 2; Friesland 3; Overijssel 3; Groningen 2; Drenthe 1; Limburg 3. — 39.»

De Regering merkt hier nog op, dat het getal van 39 is aangenomen, omdat dit getal naar de populatie van de onderscheidene provincien de beste verhouding oplevert, wordende er nu zoo na mogelijk in elke provincie op de 80,000 zielen één lid der Eerste Kamer gekozen.

II. Het tweede punt betreft den *Raad van State.*

Ook te dezen opzigte deelt de Regering den twijfel, welke bij de Kamer is gerezen, of dit ligchaam wel eene volstrekte noodzakelijkheid is. Veel is hieromtrent, van den aanvang af, dat men zich met de herziening heeft bezig gehouden, over en weder in het midden gebragt. Sommigen verlangden inderdaad zoodanig magtig en invloedrijk collegie, bekleed met zekere regtsmagt, als in een groot rijk bestaat, en dáár welligt noodzakelijk is. Anderen verwerpen den geheelen staatsraad, en meenden, dat dusdanig ligchaam slechts belemmerend was voor de Regering en in strijd met de ministeriële verantwoordelijkheid, en dat er vooral niet aan gedacht moest worden, om hier te lande eene administrative regtsmagt in te voeren, welke telkens tot geschillen over bevoegdheid en onbevoegdheid aanleiding geeft, en de gewone regterlijke magt, waaraan men hier te lande zooveel hecht, en in wier uitspraken men met volkomen onderwerping berust, in haar aanzien en in hare werking aanmerkelijk zoude bekorten.

Deze laatste beschouwingen hebben zelfs de overhand gehad; maar desniettemin heeft men gemeend, dat een Raad van State, op mindere schaal ingerigt, vooral in het belang des Konings, nuttig, ja misschien onontbeerlijk was.

In de eerste plaats kan het niet ondienstig geoordeeld worden, dat de Koning, alvorens eenigen belangrijken stap te doen, zich inlichting kan bezorgen bij anderen dan zijne ministers. Maar, ten tweede, zijn er oogenblikken, waarin de Koning, zonder Raad van State, in de daad geheel alleen zoude staan. Indien toch, zoo als in eene constitutionnele regering meermalen gebeurt, een geheel ministerie zijn ontslag vraagt, of de Koning meent aan hetzelve zijn ontslag ongevraagd te moeten geven, staat de Koning, zonder Raad van State, geheel alleen. Het is deze overweging, welke heeft gegolden zoowel bij de commissie van 17 Maart als bij de Regering.

Uit die beschouwing intusschen volgt van zelf, dat het geenszins de bedoeling is, om den Raad van State tot een zeer magtig en uitgebreid collegie te maken, maar alleen om het te blijven behouden als een onafhankelijk, adviserend ligchaam, hetwelk in tijds den Koning tegen eenen verkeerden gang van zaken kan waarschuwen, en Hem kan bijstaan, als zijne dagelijksche raadslieden hem ontvallen.

Op dezen voet ingerigt, zal deze instelling niet zeer kostbaar zijn, en toch in gewone tijden nuttig werkzaam kunnen wezen, om groote gebreken, welke dikwijls een eerste ontwerp aankleven, weg te nemen of te verbeteren: terwijl zij in moeijelijke omstandigheden den Koning nuttig kan op zijde staan.

Bij deze zeer eenvoudige inrigting van den Raad van State vallen dan ook weg alle die elementen, waarmede men denzelven heeft omringd.

Indien men grootere uitgebreidheid aan dezen Raad wilde geven, zou de Regering met de Kamer instemmen, dat in dit Rijk zoodanige kostbare instelling niet noodzakelijk ware.

III. Blijkbaar zijn ten aanzien van *de godsdienst* de bezwaren van de meerderheid der leden slechts betrekkelijk. Zij zouden liever hebben gezien, dat de vrijheid van verkeer tusschen de leeraren en hoofden van kerkgenootschappen bij de Grondwet onaangeroerd ware gebleven; maar zij is nogtans blijkbaar van oordeel, dat, nu deze zaak aangeroerd is, het ook raadzaam is, daarin te berusten. Er is geen onderwerp, waaromtrent de Regering zich ten aanzien van het eenstemmig gevoelen der Kamer met haar meer verheugt dan op dit punt. De Regering hoopt, vertrouwt, ja is bijna overtuigd, dat de bevestiging van vrijheid in godsdienst en onderwijs zal leiden tot eene verdraagzaamheid tusschen alle staatsburgers, welke door geen dwang kan verkregen worden en ernstig dreigde te worden verstoord.

Het is waar, de Kamer wilde dat vrij verkeer nog aan eenen band hebben gelegd, waarbij elke schrede, gedaan op het staatkundig terrein, reeds van zelve strafbaar zoude zijn. Zoodanige bepaling behoort zeker niet in de Grondwet. Derzelver onbepaaldheid zoude tot de grootste moeijelijkheden bij het daarstellen der strafwet aanleiding geven; maar het ontwerp heeft inderdaad bepaald al wat het bepalen moest, door te zeggen: «behoudens verantwoordelijkheid «volgens de wet.» Nu toch moet het burgerlijk regt beslissen, zoo iemand door eenige afkondiging mogt benadeeld worden omtrent de schadeloosstelling, welke hij daarvoor kan vorderen. Zoo moet het Wetboek van Strafregt beslissen, wanneer strafwaardig òf de Staat òf bijzondere personen zijn aangerand; en de Regering moet waken, dat de vrijheid tot geene losbandigheid leide en de kerkgenootschappen zich houden binnen de palen van gehoorzaamheid aan de wetten van den Staat.

IV. Het vierde hoofdpunt betreft *het onderwijs.*

Ook te dezen aanzien is het bezwaar der meerderheid slechts van betrekkelijken aard. Immers, zij beaamt het beginsel der vrijheid van onderwijs, behoudens het toezigt der overheid, door de wet geregeld, en behoudens waarborgen voor bekwaamheid en zedelijkheid. Alleen wenscht de meerderheid, dat de aandacht der Regering op de openbare lagere scholen gevestigd blijve, zoodanig, dat deze nergens ontbreken en door hare goede inrigting en den geest van het dáár gegeven onderwijs uitmunten. Zij schijnt dit zelfs zoo ver te willen hebben uitgestrekt, dat het voortdurend tot de bijzondere zorg der Regering behooren zal, om te waken, dat in iedere gemeente, zonder onderscheid, van overheidswege voldoend openbaar lager onderwijs worde gegeven.

De Regering heeft bereids bij de memorie van toelichting te kennen gegeven, dat het openbaar onderwijs van de Regering moet uitgaan, en zij behoort te zorgen, dat daartoe voldoende gelegenheid aanwezig zij. Om echter te dezen aanzien de Regering zoodanig aan banden te leggen, dat zelfs geene combinatie van kleine gemeenten zou kunnen plaats hebben, schijnt een al te uitgestrekten last en te grooten band op te leggen.

Zij meent, dat in de daad bij art. 2 van het Xde wets-ontwerp voldaan is aan al hetgeen redelijkerwijze in de Grondwet behoort te worden opgenomen, door te stellen: «dat de inrigting van het openbaar onderwijs door de wet geregeld wordt.» Zij maakt echter geene zwarigheid, ter voldoening en tegemoetkoming aan de bezorgdheid der Kamer, in art. 2 de bepaling van art. 224 der Grondwet taalkundig gewijzigd op te nemen:

«Het openbaar onderwijs is een voorwerp van de aanhoudende «zorg der Regering.»

V. Ten opzigte eindelijk, in de vijfde plaats, van *het regt* der ingezetenen *tot vereeniging en vergadering*, is er alweder tusschen de Regering en de Kamer geen verschil over het beginsel.

De meerderheid der Kamer schijnt alleen eene splitsing te verlangen tusschen de bepalingen, die het regt van vereeniging en de zoodanige, die het regt van vergadering betreffen, en schijnt niet te kunnen toegeven, dat, vooral wat het regt van vergadering betreft, de bepaling: «behoudens eene wet, de uitoefening daarvan rege-«lende in het belang der openbare orde,» genoegzame waarborgen zoude opleveren tegen al de ongelegenheden en gevaren, die daaruit zouden kunnen voortvloeijen.

Het is niet wel mogelijk, hier dit punt te behandelen, zonder te gewagen van hetgeen op pag. 12 van het verslag wordt gezegd ten opzigte van art. 15 van het eerste wets-ontwerp. Dáár schijnt de meerderheid der Kamer te verlangen, dat in de Grondwet zelve zou moeten worden opgenomen, dat elke vergadering vreedzaam en zonder wapenen moet plaats hebben, en dat de vergaderingen in de open lucht geheel en al aan politie-verordeningen onderworpen blijven.

De Regering acht het hoogst gevaarlijk, om in de Grondwet eenige bepaalde voorwaarde vast te stellen, vermits daaruit zou kunnen worden afgeleid, dat de wetgever geene andere of meerdere zoude kunnen vaststellen. De Regering gelooft integendeel, dat de bepaling, dat alle vergadering ongewapend moet zijn, te veel zoude omvatten, vermits er vergaderingen bestaan en toegelaten worden, alleen

trekkende, om zich in het gebruik van wapenen te oefenen. De Regering meent alverder, dat in onderscheidene omstandigheden het erkende regt van vereeniging en vergadering aan veel strenger banden behoort te worden gelegd, dan hier door de Kamer zijn aangewezen. Het voorschrift, bij art. 15 van het 1ste wets-ontwerp daargesteld, onderwerpt het regt van vereeniging en van vergadering aan alle voorschriften, die de wetgever noodig mogt oordeelen, om de uitoefening van dit regt voor het behoud der openbare orde onschadelijk te maken. Met dit voorschrift kunnen in de wet worden opgenomen de voorwaarden, door de Kamer aan de hand gegeven, gewijzigd naar den aard en het doel der vereenigingen en bijeenkomsten of vergaderingen, naar de omstandigheden en behoeften der plaatsen, waar zij zullen gehouden worden, en vooral naar de tijds-omstandigheden van vrede of oorlog, in-beleg-verklaring en andere. De wet, te dezen aanzien te maken, moet met omzigtigheid worden daargesteld, en zelfs de mogelijkheid in het belang der openbare orde overlaten, om, onder de noodige waarborgen voor de vrijheid der ingezetenen, het gegeven regt tijdelijk te schorsen. Dit alles ligt in de woorden: «behoudens eene wet, de uitoefening regelende in het belang «der openbare orde.» De Regering, welke er hoogen prijs op stelt, om, onder alle omstandigheden, wettelijke middelen te kunnen aanwenden tot behoud der orde, de eerste behoefte van elke verlichte natie, zoude meenen, dat iedere uitbreiding of inkorting van het ontwerp òf aan eene billijke vrijheid schadelijk, òf aan wanorde bevorderlijk zoude kunnen zijn.

Hiermede gaat de Regering over tot de bijzondere wets-ontwerpen, daar zij, mits de duidelijkheid slechts bewaard blijve, evenmin als de Kamer, van de herziening der Grondwet een geschilpunt over taal en stijl wil maken.

ONTWERP VAN WET No. I.

Art. 3. Ten aanzien van de bijvoeging: *in Europa*, kan de Regering niet inzien, dat, bij eene rationele uitlegging der bijzondere bepalingen omtrent de koloniën en bezittingen in andere werelddeelen, eenige twijfel kan rijzen, of de Grondwet van 1815 is in den regel alleen toepasselijk op het Rijk in Europa; doch zij ziet er geene zwarigheid in, om art. 38 van het IIIde wets-ontwerp in dien zin te wijzigen, dat daarin gelezen worde:

«De Grondwet en andere wetten zijn alleen voor het Rijk in Europa «verbindend, tenzij het tegendeel daarin worde uitgedrukt.»

Wat de opnoeming der provinciën betreft, zoo schijnt deze, juist omdat in het volgende artikel aan den gewonen wetgever de bevoegdheid tot het vereenigen en splitsen is gegeven, niet te kunnen worden gemist;

terwijl de Regering wel met de Kamer het slot van art. 3 van het wets-ontwerp wil lezen: «behoudens de betrekkingen van het Hertog«dom Limburg, met uitzondering der vestingen Maastricht en Venlo «en van hare kringen, tot het Duitsche Verbond.»

Art. 5. De verscheidenheid van beschouwing omtrent art. 5 pleit voor de juistheid der bepaling: «De wet kan provinciën en gemeenten «vereenigen en splitsen»; daar niemand zal kunnen ontkennen, dat de noodzakelijkheid kan geboren worden, om provinciën te vereenigen of te splitsen, en het gevolg van eene vereeniging of splitsing van gemeenten juist door de wet bij de vereeniging of splitsing behoort te worden geregeld.

De oprigting van geheel nieuwe gemeenten schijnt eene daadzaak te zijn, die slechts administratief behoort te worden erkend, en waarvan dus geen gewag in de Grondwet behoeft te worden gemaakt.

Art. 6. De Regering kan zich wel vereenigen met het gevoelen van de meerderheid der Kamer omtrent de drie laatste paragraphen van art. 6 van het ontwerp, en neemt alzoo, in plaats daarvan, de bepaling over:

«De wet regelt de toelating en de wijze van uitzetting van vreem«delingen, en de algemeene voorwaarden, op welke, ten aanzien «van hunne uitlevering, verdragen met vreemde mogendheden kun«nen worden gesloten.»

Art. 13. Ten aanzien van art. 13 meent de Regering te moeten opmerken, dat, wanneer het geldt de vestiging van een beginsel van vrijheid, behoudens verantwoordelijkheid, zoo als dit het geval is met de vrijheid van drukpers, bij eene Grondwet het voorgestelde denkbeeld niet eenvoudig genoeg kan worden uitgedrukt, opdat bijvoegingen tot geene verkeerde gevolgtrekkingen leiden.

Art. 14. De Regering meent de bepaling van art. 14, behoudens de wijziging van *en* in *of*, zoo als hetzelve is gesteld, te moeten handhaven. Zij is het met de Kamer volkomen eens, dat onder wettelijk zaamgestelde en als zoodanig erkende ligchamen veelal niet kunnen worden begrepen de vereenigingen, die zich krachtens het volgende art. 15 kunnen vormen; maar zij stelt daarmede integendeel volkomen gelijk die zedelijke ligchamen, welke alleen tot een bepaald oogmerk, niet strijdig met de wetten of met de goede zeden, zijn zamengesteld, en waarvan in het slot van art. 1690 wordt melding gemaakt. Zij is van oordeel, dat, wanneer zulke zedelijke ligchamen noch op openbaar gezag zijn ingesteld, noch erkend, noch op eenigerlei wijze als geoorloofd zijn toegelaten, zij niet zoodanig aanzijn hebben, dat zij collegialiter tot het regt van petitionnement kunnen worden toegelaten: blijvende het echter aan de individuële leden vrijgelaten, om, in het belang hunner vereeniging, zich met petitiën tot de bevoegde magten te wenden.

Art. 15. De opmerking, bij art. 15 gemaakt, is bereids bij de vijf hoofdpunten van beschouwing genoegzaam behandeld. Het erkennen van bepaalde regten aan de ingezetenen is één der hoofdoogmerken van grondwetten, en de Regering begrijpt alzoo niet, waarom die erkenning niet rondweg zou kunnen worden uitgedrukt, maar slechts als ter loops, ingewikkeld en door de verwijzing naar eene wet, welke het regt moet regelen, zoude kunnen worden aangenomen.

ONTWERP VAN WET N°. II.

Het opschrift van de eerste afdeeling van dit IIde hoofdstuk duidt reeds genoegzaam aan het gewigt en het hooge belang van het onderwerp van dit geheele hoofdstuk. Het drukt immers op zich zelf reeds uit de verwezenlijking van het monarchaal stelsel, dat waarachtig palladium van Neêrlands volksbestaan in Europa. Daardoor wordt dan ook van zelf geregtvaardigd de groote mate van bezorgdheid, door de Kamer bij het onderzoek van dit onderwerp aan den dag gelegd; eene bezorgdheid, welke de Regering met de Kamer op de levendigste wijze deelt.

De Regering kan intusschen de gegrondheid der bevreemding van sommige leden der Kamer niet erkennen, dat, bij eene zoo uitgestrekte grondwets-herziening als de tegenwoordige, de artt. 11, 12, 21 en 22 der bestaande Grondwet, met uitzondering eener taalkundige zuivering der beide laatste, geenerlei verandering zullen ondergaan; terwijl, naar de opvatting dier leden, geene andere reden voor het behoud dier bepalingen schijnt te bestaan, dan het prijs stellen op historische herinnering, waaruit nu een stuitend anachronisme zoude geboren worden.

De Regering meent, dat haar voorstel door het behoud dier artikelen dat verwijt niet verdient, en om die meening te staven, behoeft men slechts op te merken, dat het hier geene geheele nieuwe Grondwet, hoe belangrijk dan ook gewijzigd, zijn zal, noch naar de bepalingen van art. 227 der bestaande Grondwet zijn mag; — dat het voortaan, even als in 1840, altijd de gewijzigde Grondwet van 1815 blijven zal.

Wanneer men zich alzoo op het tijdstip van 1815 herplaatst, en aanmerkt, dat er van troonopvolging de rede is, dan zal men in de behoudene artikelen iets anders dan historische herinneringen, en veeleer verwijzing op en regeling van de toekomst vinden, en daarbij zal dan wel van zelf het denkbeeld van anachronisme geheel wegvallen. Het opschrift der te wijzigen Grondwet zal daarenboven aan deze behoudene voorstelling van troonopvolging allen twijfel en al het vreemdschijnende ontnemen.

Omtrent de gestelde vraag, of in de eerste afdeeling van dit hoofdstuk geene stellige bepaling zoude behooren voor te komen, voor het geval, dat de regerende Koning van de kroon afstand doet, meent de Regering te mogen opmerken, dat de afstand van de kroon gelijk staat met den vrijwilligen afstand van elk regt, die nieuwe regten en aanspraken doet geboren worden, welke *in casu* door de bepalingen omtrent troonopvolging van zelve geregeld worden; terwijl bovendien de afstand van de kroon door een nog levend Vorst eene zoo buitengewone, belangwekkende en *manifeste* daad is, dat omtrent haar bestaan in bewusten zin geen redelijke twijfel denkbaar is. Uit dien hoofde acht de Regering het onnoodig, de vormen van dien afstand te regelen.

Daar de Regering echter met de Kamer kan instemmen, dat bij afstand van de kroon het evenzeer als bij het overlijden des Konings een overgang der kroon geldt, zoo vindt zij geene bedenking, om in art. 21 van het IIIde wets-ontwerp, omtrent het vergaderen der Staten-Generaal zonder voorafgaande oproeping, in te voegen in het 1ste lid, *na* de woorden: «bij overlijden des Konings» de woorden: «OF BIJ GEDANEN AFSTAND VAN DE KROON,» en in het 2de lid, *na* de woorden «het overlijden» de woorden: OF NA DEN GEDANEN AFSTAND.»

Art. 8. De Regering kan in de bezorgdheid der Kamer omtrent dit artikel niet deelen, en kan ook de hagchelijke kansen niet voorzien, waaraan de gevorderde toetreding van $^2/_3$ der leden de benoeming van eenen opvolger van den troon zoude blootstellen. Zij blijft gelooven, dat voor dit zoo uiterst gewigtig en teeder belang de toetreding van $^2/_3$ der leden niet minder noodig is, dan voor elke verandering der Grondwet. Het slot van dit artikel wordt echter, uit hoofde van de nieuwe voordragt omtrent de wijze van grondwets-herziening, aldus gewijzigd: «Is de opvolger niet benoemd of «ontbreekt hij bij overlijden des Konings, dan geschiedt de benoe«ming door de Staten-Generaal, daartoe in dubbelen getale bijeen«geroepen, in vereenigde zitting.»

Art. 12. De Regering mag niet verbergen, dat zij met leedwezen heeft gezien, dat «de overtuiging, die alle de leden der Kamer be«zielt, dat, in het wezenlijk belang van den Staat, zorgvuldig alles «moet worden vermeden, wat, al wordt het ook met de zui«verste bedoelingen geuit, door eene verkeerde opvatting tot verzwakking van den eerbied voor de kroon zou kunnen leiden,» de meerderheid der Kamer niet heeft kunnen terughouden van het openbaren harer bedenkingen tegen het cijfer van het inkomen, der kroon.

De Regering eerbiedigt de krachtige overtuiging, die aan de meerderheid alle aarzeling op dit gewigtige punt, met terzijdestelling van alle vrees voor verzwakking van eerbied voor de kroon; deed overwinnen; maar dewijl die overtuiging hare uitdrukking en openbaarmaking niet heeft gevonden bij of onder de 15 hoofdpunten van het verslag van 16 Maart dezes jaars, hoezeer de toestand van 's lands geldmiddelen en de zware schuldenlast, waaronder Nederland gebukt gaat, destijds dezelfde waren, zoo mogt de Regering veronderstellen, dat er geene offers van de kroon noodig geacht werden.

Zij had zich daarenboven gevleid, dat, al had die krachtige overtuiging bij de meerderheid der Kamer vóór het indienen van dit ontwerp van wijziging bestaan, deze minstens zoude zijn geschokt geworden door de opoffering, welke het geëerbiedigd Hoofd van den Staat, blijkens art. 12 van dit ontwerp, zoo als het door de memorie is toegelicht, zich met opzigt tot zijne particuliere domeinen wil getroosten.

Dat zoowel het gewigt als het vrijwillige dier opoffering niets aan de kracht van die overtuiging der meerderheid heeft mogen ontnemen, verklaart de Regering diep te betreuren, en zulks te meer, omdat ook bij haar de overtuiging even levendig als krachtig blijft bestaan, dat door het geëerbiedigd Hoofd van den Staat al die opoffering is gedaan, welke met het behoud van de uiterlijke waardigheid van het koningschap vereenigbaar is.

De meerderheid der leden acht wel het cijfer van het inkomen niet zoozeer op zich zelf of in vergelijking van hetgeen in andere constitutionnele Staten plaats grijpt, te hoog, als wel met het oog op onzen finantielen toestand. Trouwens, eene gelijkstelling van Neêrlands kroon-inkomen met dat in andere constitutionnele Staten van denzelfden of minderen rang zoude ten nadeele der waardigheid van het koningschap hier te lande uitloopen. Het tegenwoordige kroon-inkomen van het betrekkelijk rijke Nederland, met zijne aanzienlijke kolonien, zoude reeds ongunstig afsteken bij dat van het naburig Belgie, van Beijeren, Sardinie, Hannover en Denemarken.

De Regering meent tevens, dat elke poging tot het doen afdalen van het tegenwoordig inkomen der kroon ook niet wel voegt naast de opoffering, welke het geëerbiedigd Hoofd van den Staat uit zijn privaat domein doet, om den luister van diezelfde kroon te verheffen.

Hierbij mag de Regering nog als gekende historische feiten aanvoeren, dat in 1795 de zeer rijke bezittingen van het Huis van Oranje hier te lande geconfisqueerd of nationaal eigendom verklaard geworden zijn; — dat daarvoor in 1804 wel schadeloosstelling geprojecteerd en beloofd is, maar dat men later de daartoe reeds bestemde gelden wederom tot andere einden gebruikt heeft; — dat genoemd Huis tot in het jaar 1814, zonder eenige vergoeding, van het genot der aanzienlijke renten van eigen goed is verstoken gebleven; — en dat men aanvankelijk in 1814, en later in 1815, van dit alles is uitgegaan, om bij de regeling van het grondwettig inkomen der kroon het Vorstelijk Huis in de toekomst schadeloos te stellen voor het zoo lang geleden verlies, gelijk onbetwistbaar blijkt uit de *Nederlandsche Staats-Courant* van den 26 Augustus 1822, n°. 200, waaruit mede kan gezien worden, dat het *doel* was, om den *eersten* Koning in de mogelijkheid te stellen, aan zijn Doorluchtig geslacht, afgescheiden van het inkomen der Kroon, *op nieuw* een inkomen van *ƒ* 500,000 aan *patrimonieel* goed te verzekeren.

Wanneer men deze feiten overweegt, en daarbij in billijkheid en met het oog op de koninklijke waardigheid en met de daaraan verbonden aanzienlijke lasten oordeelt, dan vermeent de Regering, dat de tegen het inkomen der Kroon aangevoerde bezwaren hun gewigt verliezen. Dit is te meer het geval, als men zich herinnert, zoo als bij de memorie van toelichting is aangevoerd, dat de Koning de aan zijn Huis, als gedeeltelijke schadeloosstelling, toegekende domeinen, welke Hoogstdezelve zich in 1842, door het afstaan ten bate van Nederland van door Hem hooggewaardeerde eigendommen, op nieuw heeft verzekerd, thans wederom geheel ten offer brengt aan den luister van de Nederlandsche kroon; *terwijl Zijne Majesteit daarbij verder bereid is, om in ruime mate te deelen in het brengen van die offers op het altaar des vaderlands, welke de druk der tijden aan het Nederlandsche volk onvermijdelijk zal opleggen; eene bereidvaardigheid, van welke het der Regering aangenaam is, op 's Konings uitdrukkelijken last, bij deze aan de Kamer en in het algemeen aan de natie de plegtige verzekering te kunnen geven.*

Ofschoon de Regering vermeent, dat door de redactie van het onderwerpelijke artikel de bij de wet van den 26 Augustus 1822 afgestane domeinen, welke alsnog een inkomen des Konings uitmaken, met de daad *kroon-domeinen* worden, wil zij echter, ter voldoening aan het deswege geuit verlangen der Kamer, gaarne, door eene veranderde redactie, dit punt voor het vervolg buiten allen twijfel stellen; terwijl zij ook, door zucht tot toenadering geleid, geene zwarigheid is makende, om de zienswijze te deelen der vele leden, die zich voor het gevoelen gestemd toonden, «dat, zoo «er al overwegingen van bijzonderen aard mogen bestaan, die «voor het behoud van het inkomen der kroon op den thans voor«gestelden voet, gedurende de tegenwoordige regering, pleiten, «daarom toch het hoofddenkbeeld tot vermindering in de toekomst «niet zou behoeven te worden opgegeven.»

Het 12de artikel van dit wets-ontwerp zal dien ten gevolge luiden:

«Artikel 29 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

«Behalve het inkomen uit de domeinen, door de wet van 26 Augustus «1822 afgestaan, en in 1848 door den Koning tot kroon-domeinen «aan den Staat teruggegeven, geniet Koning Willem II een jaarlijksch «inkomen van een millioen gulden uit 's lands kas.

«Bij elke nieuwe troonsbeklimming wordt het inkomen der kroon «door de wet geregeld.»

Men heeft nog aangemerkt, dat, daar hier van een eigenlijken afstand van patrimonieel goed sprake is, die afstand op eene regelmatige wijze en in den vereischten vorm behoort plaats te hebben, en in allen geval verlangt men eenige nadere inlichting ten aanzien der op dit punt bestaande inzigten.

Te dien aanzien antwoordt de Regering, dat, wanneer het geëerbiedigd Hoofd van den Staat zich bereid verklaart tot het doen eener bepaalde opoffering, zoo als die in de memorie van toelichting vrij ondubbelzinnig is te kennen gegeven, het zich dan «metdedaad «bereid verklaart, alles te verrigten, wat tot het verwezenlijken «van die opoffering vereischt wordt;» weshalve de Regering niet aarzelt te verklaren, dat de bedoelde afstand in den vereischten vorm zal worden tot stand gebragt, zoodra de voorgedragene wijzigingen in de Grondwet bekrachtigd zijn.

Art. 14. Vrij algemeen heeft men zich tegen het denkbeeld der Regering verklaard, om de bepaling eener vaste som voor het onderhoud van 's Konings zomer- en winterverblijven uit de Grondwet te doen wegvallen en deze zaak aan de gewone regelen van vruchtgebruik te onderwerpen, en evenzeer keurt men de verandering af, die met opzigt tot de landsgebouwen, ten gebruike van de Prinsen en Prinsessen van het Koninklijk Huis bestemd, in art. 32 der bestaande Grondwet zou worden gebragt; terwijl vele leden almede voor het uitstrekken van den vrijdom van alle personele lasten tot de Prinsen en Prinsessen van 's Konings Huis geene voldoende reden zien, en overhellen, om alleen den Prins van Oranje, wegens zijn verheven standpunt, van personele lasten vrij te stellen.

«De Regering zal zich onthouden van alle tegenspraak of ontwikkeling van beschouwingen omtrent deze bedenkingen, vermits zij genegen is daaraan te gemoet te komen.

Dienvolgens stelt zij voor, art. 14 uit het ontwerp te doen wegvallen, en dus art. 31 der Grondwet te behouden, en art. 15 van het ontwerp in deze voege te wijzigen:

«Artikel 32 der Grondwet wordt veranderd als volgt;

«De Koning en de Prins van Oranje zijn vrij van alle personele lasten.

«Geen vrijdom van eenige andere belasting wordt door hen genoten.»

Omtrent de verlangde opheldering, wat hier wordt verstaan door *personele* lasten, acht de Regering noodig te verklaren, dat zij door *personele lasten* verstaat, met uitzondering van de grondbelasting, alle directe belastingen, die vooraf beschreven en volgens vastgestelde kohieren ingevorderd worden, waaronder dus ook belastingen op de inkomsten zijn begrepen.

Art. 18. De Regering kan niet toestemmen, dat de omschrijving van «*aanzienlijke Nederlanders*» strijdig zoude zijn met den geest van geheel het tegenwoordig ontwerp van gewijzigde Grondwet; zij begrijpt daarentegen, dat èn met deze gewijzigde Grondwet, èn ondanks alle staatsregelingen, welke later zouden mogen gemaakt worden, er uit den aard der maatschappij altijd *aanzienlijken* en *minder aanzienlijken*, zoo in Nederland als elders, zullen aangetroffen worden, welke zich van zelve zullen onderscheiden en aanwijzen door hun vermogen, hunne geboorte, kennis, wetenschap, enz. Ook kan zij niet beamen, dat de uitdrukking «*aanzienlijke* «*Nederlanders*» in strijd zoude zijn met de beginselen eener volkomene gelijkheid van alle staatsburgers, die in het tegenwoordig ontwerp veel meer dan in de thans bestaande Grondwet zouden zijn aangenomen. Die volkomene gelijkheid wordt, onder anderen, niet gevonden in de zamenstelling der Eerste en Tweede Kamer, noch in de vereischten, om kiezer of verkiesbaar te zijn, noch in den census. Aan den volke hinderlijke privilegiën kunnen, naar het inzien der Regering, afgeschaft worden, zonder eene *volkomene* gelijkheid onder de staatsburgers in te voeren.

Art. 25. De Regering heeft de oproeping der Staten-Generaal in dubbelen getale nu tot zeer enkele gevallen bepaald, en wel tot zoodanige, waarin het raadzaam schijnt, dat eene zeer talrijke vergadering uitspraak doe.

Art. 36. Daar de bijvoeging van de woorden: «DE PERSOON des Konings» tot bedenkingen, die algemeen en met aandrang zijn gemaakt, heeft aanleiding gegeven, zoo vindt de Regering geene overwegende redenen, om niet aan de in het verslag van 16 Maart 1848 voorgestelde redactie: «*De Koning is onschendbaar.*» de voorkeur te laten, en alzoo aan het geuit verlangen te voldoen; hoezeer zij ook meent, de door haar gekozene redactie, taal- en regtskundig, en met het voorbeeld van andere grondwetten, te kunnen verdedigen.

Art. 36 zal dan luiden:

«De Koning is onschendbaar, de ministers zijn verantwoordelijk.»

Art. 38. Omtrent de vraag, of hier onder de woorden: *de zekerheid van het Rijk*, ook de overzeesche bezittingen verstaan worden, zal het voldoende zijn op te merken, dat, bij het naauwe verband, dat er bestaat tusschen de koloniën en het zoogenaamde moederland, bij de bewustheid, dat Nederlands handel, welvaart en finantiële toestand volstrekt afhankelijk zijn van het bezit der koloniën, het wel buiten bedenking is, dat al wat de zekerheid onzer overzeesche bezittingen bedreigt, ook de zekerheid van het Rijk in mindere of meerdere mate bedreigen moet.

Wat overigens de grondwettige verhouding tusschen Nederland en deszelfs overzeesche bezittingen betreft, daaromtrent meent de Regering te mogen verwijzen tot hetgeen door haar in antwoord is medegedeeld bij de behandeling van het 1ste artikel der Grondwet.

De Regering stemt toe in de juistheid der hier gemaakte opmerkingen omtrent het verschil van uitdrukking of benaming, waaronder de overzeesche bezittingen in de voorgestelde ontwerpen voorkomen. Eenvormigheid van uitdrukking zal dáár, waar van die bezittingen in de Grondwet de rede is, in acht genomen worden.

De Regering kan ook niet toestemmen in de afkeuring, welke hier de *beperking* der goedkeuring van de Staten-Generaal ontmoet, tot die *bepaling of verandering* alleen; daar toch verdragen niet in den regel, maar wel bij uitzondering, aan de goedkeuring van de Staten-Generaal onderworpen zijn, zoo behoort die goedkeuring tot de uitgezonderde gevallen beperkt te blijven.

De goedkeuring van het geheele verdrag zoude eene uitbreiding van de magt der Staten-Generaal ten koste van de magt des Konings zijn, waarvan de Regering het nut niet kan inzien.

Art. 40. De Regering meent omtrent dit artikel hare bedoeling in de memorie van toelichting niet alleen duidelijk voorgesteld, maar ook geregtvaardigd te hebben.

(*Vervolg hierna.*)

Te 's Gravenhage, bij GEBROEDERS BELINFANTE.

A°. 1848. WOENSDAG, 2 AUGUSTUS. N°. 63.

HAAGSCHE BERIGTEN.

BIJBLAD TOT DE ARNHEMSCHE COURANT.

Herziening der Grondwet.

(*Vervolg* van den hoofdzakelijken inhoud der *Memorie van Beantwoording*; zie ons vorig nommer.)

ONTWERP VAN WET N°. II.

Van den Koning.

Het gevaar, hetwelk sommige leden er in zien, om den Koning, onder alle omstandigheden, aan de eenmaal bij de wet vast te stellen regels wegens de bevordering, het ontslag of het pensionneren der officieren te binden, is slechts denkbeeldig.

Daar toch de Koning in bevordering en ontslag slechts gebonden is aan de regels, door de wet te bepalen, zoo zal dit voorschrift der Grondwet wel nimmer kunnen beletten, dat die nog te maken regels ruim gesteld worden; en niets zoude, naar het oordeel der Regering, verhinderen, dat, zelfs bij uitzondering voor tijden van oorlog en gevaar, de bevordering en het ontslag van officieren bij de wet onbeperkt aan den Koning wierd overgelaten.

Art. 41. Bij de algemeene bekendheid van hetgeen thans in de reglementen op het beleid der regering in de overzeesche bezittingen en koloniën is vervat, meende de Regering daarop te kunnen verwijzen. Die reglementen toch bevatten zeer veel goeds, en zijn als vrij volledig te beschouwen: wel verre dat het de bedoeling zou zijn, daarop af te dingen of die in te krimpen, bestaat veeleer die, om deze reglementen slechts dáár, waar het noodig is, te wijzigen en uit te breiden, om daarna aan de wetgeving ter bekrachtiging te worden voorgedragen.

§ 2. De reden, waarom de Regering de regeling van het muntstelsel in de overzeesche bezittingen bij eene afzonderlijke wet wil hebben bepaald en niet in het reglement op het beleid der regering opgenomen, is gelegen in de moeijelijkheid der regeling van dit hoogst belangrijk onderwerp, in het onzekere, of die regeling kan zijn tot stand gebragt gelijktijdig met al de overige onderwerpen, die in het reglement op het beleid der regering zijn of zullen worden opgenomen, en grootendeels slechts wijziging of aanvulling behoeven; zoodat de Regering er zich onmiddellijk mede kan onledig houden, en die zoo spoedig mogelijk aan de bekrachtiging der wetgeving onderwerpen.

Anders is het met het muntstelsel; dit kan nog tot velerlei beschouwing en gedachten-wisseling met het bestuur in Indië aanleiding geven, alvorens tot zoodanige rijpheid te zijn gebragt, dat het een punt van behandeling bij de wetgeving kan worden.

Om dus de spoedige vaststelling van het reglement op het beleid der regering niet in den weg te staan, heeft de Regering gemeend het muntstelsel in eene afzonderlijke wet te moeten voordragen.

De Regering heeft met genoegen kennis genomen van de in deze paragraaph voorkomende juiste beoordeeling der koloniale aangelegenheden; doch moeijelijk zou het zijn, alle onderwerpen, de kolonien betreffende, die vatbaar zijn om door de wet te worden geregeld, en niet reeds in de reglementen op het beleid der regering zullen zijn opgenomen, al dadelijk te bepalen en op te geven. Eene opnoeming daarvan in de Grondwet zou bovendien de handen binden, wanneer zich daartoe andere onderwerpen opdeden, niet in de Grondwet opgenoemd. De Regering deelt echter de meening, dat eene meer bepaalde uitdrukking in de Grondwet wenschelijk is, en stelt voor, in plaats van de woorden: «*kunnen door de wet geregeld worden*», te lezen: «*worden door de wet geregeld.*»

De Regering erkent echter gaarne het gewigtige der bedenking, door de Kamer in het midden gebragt; doch zij zou ongaarne aanleiding geven tot het vermoeden, of zij iets van hetgeen zonder nadeel voor de overzeesche bezittingen door de wet kan worden geregeld, daaraan zou willen onttrekken.

Maar zoo de Regering hiertoe bereid is, zoo kan zij echter het gevoelen niet deelen, door sommige leden in het midden gebragt, dat de gewone wet bijna al wat de overzeesche bezittingen betreft zonder gevaar regelen kan, mits slechts aan den gouverneur-generaal de handen niet te zeer gebonden wierden, en aan dezen dus bij de wet zelve eene zeer ruime magt wierd toegekend.

Volgens haar gevoelen blijft er veel, de overzeesche bezittingen betreffende, dat hierop eene uitzondering moet maken, in het welbegrepen belang, zoo van haar als van het moederland, en moet de toekenning van eene ruime magt aan den gouverneur-generaal wel in het reglement op het beleid der regering aanwezig zijn; doch zoo lang de minister en niet de gouverneur-generaal de verantwoordelijke persoon is, moet die magt aan zekere beperkingen onderworpen zijn, en in alle gevallen aan de Regering de beoordeeling overblijven, wat al, wat niet voor eene regeling bij de gewone wet vatbaar is.

De Regering verwerpt geenszins het denkbeeld, dat de minister zou worden ter zijde gestaan door der zake kundige mannen, om hem met raad en advies te dienen in de koloniale aangelegenheden, maar acht het noodeloos, daarvan, onder de benaming van kolonialen raad, in de Grondwet melding te maken.

Zoolang de minister verantwoordelijk blijft, kan een zoodanige raad toch niet anders dan een adviserend ligchaam zijn.

Reeds in een Kon. besluit van den 9 Dec. 1843, n°. 114, komt het volgende voor:

«Art. 1. Telkens, wanneer dit in het wederkeerig belang van het Rijk «en van deszelfs overzeesche bezittingen noodig zal zijn, zal Onze minis«ter van Koloniën Ons het voorstel doen, om in den Raad van State te «roepen een of twee buitengewone staatsraden, te kiezen uit de met «verlof alhier aanwezige ambtenaren van Nederlandsch Indië.

Art. 2. «Voor de bestemming, hierboven bedoeld, zullen alleen bij «Ons in aanmerking kunnen worden gebragt ambtenaren, die laatstens «gedurende minstens twee jaren op eene lofwaardige wijze in Indië «hebben vervuld een der voorname ambten van het algemeen bestuur, «of hebben uitgeoefend het hoogste burgerlijk gezag in een der groote «territoriale afdeelingen van Nederlandsch Indië.

Art. 3. «De aldus door Ons benoemde buitengewone staatsraden «zullen, gedurende den in elk geval te bepalen tijd, Onzentwege, «door Onzen secretaris van Staat, vice-president van den Raad van «State, geroepen worden, om in dien raad zitting te nemen, telkens «wanneer hij zal beraadslagen, hetzij over de finantien van het Rijk, «hetzij over zaken, waarbij de koloniale belangen meer bepaaldelijk «zijn betrokken.»

Een zoodanige staatsraad in buitengewone dienst is destijds reeds benoemd; een tweede kan daartoe worden geroepen, terwijl art. 4, luidende:

«Wanneer gewigtige maatregelen, de West-Indische kolonien betreffende, in overweging zijn, zal Onze minister van Kolonien «Ons het voorstel doen, om op dezelfde wijze in den Raad van «State te roepen eenen met de belangen dier kolonien bekenden «staatsraad in buitengewone dienst.»

De mogelijkheid laat een West-Indisch hoofd-ambtenaar op gelijke wijze benoemen.

Deze staatsbeambten kunnen evenzeer door den minister worden geraadpleegd, als zij in den Raad van State kunnen worden geroepen, wanneer aan dat hooge collegie door den Koning adviezen omtrent koloniale aangelegenheden gevraagd worden.

Mogt later het nut van eenen kolonialen raad worden erkend, dan belet niets, dat dit bij eene speciale wet worde geregeld, zonder dat het noodig is, daarvan melding in de Grondwet te maken.

b. Tegen deze bedenking kunnen worden in het midden gebragt de woorden van het wets-ontwerp zelf, daar in de opnoeming toch van een omstandig verslag van het beheer der kolonien en overzeesche bezittingen opgesloten ligt, dat de Regering niet alleen de zoogenaamde remise-rekening of verantwoording van naar het moederland gezondene Oost-Indische producten heeft op het oog gehad, maar het geheel beheer der finantien in de kolonien zelve, zoo als trouwens in de memorie van toelichting, volgens de meening der Regering, duidelijk genoeg is uitgedrukt door de woorden: «Het zal «wel geen betoog behoeven, dat, waar de bekrachtiging door de «wet wordt vereischt, ook alle bescheiden, waarop de Staten-Gene«raal die bekrachtiging moeten gronden, ter hunner beschikking «worden gesteld.»

Het zou echter kunnen zijn, dat, door het minder overzenden of door de mindere opbrengst der producten, een zoodanig door de wetgeving bekrachtigd slot der koloniale rekening geen batig slot voor het moederland opleverde, en het is daarom, dat men de laatste alinea heeft gesteld: «Het batig slot wordt onder de rijksinkomsten opgenomen», welke bepaling niet van toepassing is, zoo er na afgesloten rekening geen batig slot aanwezig is; want tot hiertoe is alleen *batig slot* genoemd, hetgeen, na betaling van de ten laste der Oost-Indische bezittingen gebragte aanzuivering der ƒ 9,800,000 rente van de koloniale administratie, in een gegeven dienstjaar overblijft.

De Regering durft vertrouwen, dat deze inlichtingen de leden der Tweede Kamer zullen kunnen doen toetreden tot art. 41, zoo als het in dit wets-ontwerp is voorgedragen.

Art. 42. De Regering kan niet deelen in het gevoelen van sommige leden, dat bij de wet aan de burgerlijke ambtenaren, met opzigt tot hunne bevordering en ontslag, dezelfde waarborgen moesten worden verleend als aan de militaire officieren bij art. 40 zijn toegedacht.

De burgerlijke ambtenaren hebben daarop geene gelijke aanspraak als de militairen, omdat die laatsten zich op een geheel *exceptionneel* standpunt bevinden. De Regering volhardt bij hare opvatting, in de memorie van toelichting blootgelegd, dat de pligtsvervulling, gelijk de offers, die van de militaire officieren worden gevorderd, zoo uitsluitend zijn, dat het hun, miskend of ter zijde gesteld, doorgaans niet, als aan andere ambtenaren, mogelijk is, zich zelven te helpen, of in nieuwe werkzame betrekkingen met de burger-maatschappij vergoeding te vinden; en zij stemt veeleer toe in het gevoelen dier leden, welke meenen, dat zulk eene beperking de magt des Konings te zeer zoude bekorten en dat toch ook werkelijk in het bedoelde opzigt de burgerlijke ambtenaar met den officier niet op ééne lijn te stellen was.

De Regering vindt geene bedenking, om te voldoen aan het vrij algemeen verlangen der Kamer, door de drie laatste paragraphen van dat artikel te doen luiden als volgt:

«De wet regelt de bezoldiging van de ambtenaren der regterlijke magt.

«De Koning brengt de bezoldigingen op de begrooting der staatsbehoeften.

«De pensioenen der ambtenaren worden door de wet geregeld.»

Art. 45. Gaarne voldoet de Regering aan het verlangen der Kamer, door zich te verklaren, of, naar hare meening, het regt van gratie ook dat van commutatie in zich bevat. Zij is van oordeel, dat hij, die het meerdere kan, ook tot het mindere in deze moet geacht worden bevoegd te zijn; of dat hij, die eene straf geheel of ten deele kan kwijtschelden, haar ook, tot verzachting, van aard en gedaante kan veranderen, zoodat het niet twijfelachtig is, of de Koning kan eene criminele straf in eene correctionnele, bij wijze van gratie, veranderen.

Art. 53. De Regering stemt geheel en al toe in de onbetwistbaar juiste opvatting van de Kamer, dat geen besluit of geene beschikking des Konings verbindende kracht heeft, tenzij zoodanig besluit of zoodanige beschikking voorzien zij van de mede-onderteekening van een verantwoordelijk hoofd van een ministerieel departement. De wijze om dit denkbeeld uit te drukken, in het verslag voorgesteld, wordt evenwel niet verkieslijk geacht. In plaats daarvan wordt het slot van art. 53 aldus gewijzigd: *Alle Koninklijke besluiten en beschikkingen worden door een der hoofden van de ministeriële departementen mede-onderteekend.*

ONTWERP VAN WET N°. III.

Van de Staten-Generaal.

EERSTE AFDEELING.

Van de zamenstelling der Staten-Generaal.

De Regering behoeft niet stil te staan bij de opmerking, waarmede het voorloopig verslag hier aanvangt. Wanneer toch eene wettelijke fictie is daargesteld, moet die worden geëerbiedigd. Hoe zeer de Regering er aan hechtte, om bij de herziening der Grondwet den door haar afgebakenden weg te volgen, hoe zeer zij daarin vond een beginsel van kracht en orde, heeft zij bij de toelichtende memorie op het eerste wets-ontwerp met duidelijke woorden in de inleiding ter neder gesteld. En het offer, hetwelk de Regering van de bestaande vertegenwoordiging durft vorderen, getuigt van het vertrouwen, 't welk zij stelt in de vaderlandsliefde van de leden der beide Kamers van de Staten-Generaal.

Gerust durft de Regering stellen, dat de weg, die hier wettelijk bewandeld moet worden, in elken anderen Staat dan in Nederland, onmogelijk tot een goed einde zou kunnen leiden. Maar als ook op dezen weg het goede zal zijn bereikt, dan zal wel niemand eenigermate het gezag kunnen ontnemen aan hetgeen op deze wijze door de vaderlandsliefde van allen is tot stand gebragt.

Art. 3. De inlichtingen, welke men bij art. 3 van het wetsontwerp verlangt, zijn veelal van zoo algemeenen aard, dat daarop moeijelijk een bepaald antwoord is te geven. De Regering ziet er intusschen geene zwarigheid in, om in art. 3 te lezen, in plaats van de woorden: «elke provincie» »*het Rijk*» en alzoo te stellen: «De leden der «Tweede Kamer worden in de kiesdistricten, waarin HET RIJK verdeeld «wordt, gekozen door de meerderjarige ingezetenen.»

De bepalingen van den census zoowel als van het getal van de leden der Kamer, naar mate der bevolking, zullen hier toch hare plaats moeten vinden. Wat nu de bepalingen van dien census aangaat, zoo zijn bij de memorie van toelichting de gronden, waarop die census is bepaald, aangewezen, en is daarop bij het voorloopig verslag geene aanmerking gemaakt. Twijfel behooren intusschen de woorden: «*eene som, die overeenkomstig met de plaatselijke «gesteldheid, doch niet beneden het bedrag van ƒ 20 tot ƒ 160 in de kieswet zal worden vereischt*,» niet over te laten. De bedoeling is notoir deze, dat de kieswet nergens een hooger bedrag dan van ƒ 160 voor de kiesbevoegdheid zal kunnen stellen, en tevens nimmer lager dan tot ƒ 20 zal kunnen afdalen; zoodat het niet noodig is, om, bij de eventuele kieswet, tot het cijfer van ƒ 160 op te klimmen, maar men slechts nimmer hetzij bij de eerst vast te stellen kieswet, hetzij bij eene latere herziening derzelve, tot een lager cijfer dan ƒ 20 zal kunnen afdalen. Doch hieromtrent moet geene tweeledige opvatting mogelijk zijn en alzoo zal het woord *tot* veranderd worden in: *noch boven dat van.*

Art. 5. Men behoeft er niet aan te twijfelen, of in den regel zal de verkiezing wel plaats hebben binnen de grenzen van het kies-district zelf, en is derhalve alle beperking, buiten die, welke reeds in de neiging van de kiezers zelven ligt, nadeelig te oordeelen.

Van gewigtiger aard is de vraag, of art. 84 der Grondwet wel onveranderd kan blijven, en of het niet raadzamer is, den tijd van zitting der leden te verdubbelen, en het aftreden van een derde om de twee jaren te doen plaats hebben.

De Regering vermeent, dat hiervoor eene gewigtige reden pleit, namelijk deze, dat de uitoefening van het regt tot verkiezing, zoowel van de Staten-Generaal als der Provinciale Staten en der plaatselijke besturen, niet moet worden een dagelijksch werk, noch een last voor de ingezetenen, maar steeds moet worden beschouwd als de uitoefening van een belangrijk burgerschapsregt, waartoe men zich met ernst moet voorbereiden.

Art. 6. De Regering meent echter, dat een tijdperk van zes jaren te lang is, en zij stelt alzoo voor, om in art. 84 der Grondwet, (art. 7, nieuw), te lezen: «*De leden dezer Kamer hebben zitting «gedurende* VIER *jaren. De helft van hen valt om de* TWEE *jaren uit.*»

Artt. 12 en 14. Gaarne zal de Regering nopens het regt van *enquête* een voorstel doen, indien het blijken mogt, dat de meerderheid der Kamer zulks verlangt.

Art. 15. Ten aanzien van art. 15 meent de Regering hare stelling te moeten vasthouden: beperking van uitsluiting tot het volstrekt onvermijdelijke. Desniettemin acht zij de geestelijken, die hun karakter als zoodanig niet hebben verloren, minder geschikt, om zitting in de Staten-Generaal te nemen, daar zij moeten geacht worden hun geheele leven vreemd aan staatkundige bemoeijenissen te zijn gebleven.

De bepaling omtrent de krijgslieden is gemaakt na een grondig overleg met mannen van dien stand, en de gronden, daarvoor aangevoerd, vinden geene genoegzame wederlegging in de medegedeelde bedenking, dan dat de Regering op het voorgestelde terug kan komen. Hetzelfde geldt omtrent de ambtenaren, die bij de verkiezing voorzitten.

Van anderen aard echter is de slot-aanmerking.

De Regering stelt alzoo voor, om in plaats der woorden: «*Leden «der Staten-Generaal, een ministerieel departement aanvaar«dende, zijn aan herkiezing onderworpen*», te stellen: «*Leden «der Staten-Generaal, een bezoldigd ambt aannemende of be«vordering in de staatsdienst verwervende, zijn aan her«kiezing onderworpen.*»

Art. 18. De benoeming van den griffier uit de leden der Kamer schijnt der Regering toe te strijden met hare waardigheid, en aanleiding te kunnen geven tot onderlinge mededinging en moeijelijkheden, beter te vermijden.

Art. 19. Hoogklinkende titels schijnen, bij regtstreeksche verkiezing, niet bij uitzondering in ons land aan de vertegenwoordigers des volks te moeten worden gegeven.

Art. 25. Indien eene meerderheid zich voor wijziging van art. 104 der Grondwet verklaarde, zou de Regering er geen bezwaar in zien, om de wijze van stemmen aan de reglementen van orde over te laten.

TWEEDE AFDEELING.

Van de wetgevende magt.

Het schijnt, dat vele leden der Kamer van oordeel zijn, dat de kracht en het aanzien van de Eerste Kamer aanmerkelijk zouden toenemen, indien zij grootendeels met de Tweede Kamer wierd gelijk gesteld; indien aan haar wierd gegeven het regt van initiatief en het regt van amendement, en de mogelijkheid wierd opengesteld, om naar willekeur, buiten de finantiële wetten, andere wets-ontwerpen het eerst aan die Kamer of aan de Tweede in overweging te geven.

De Regering kan niet inzien, dat hierdoor de Eerste Kamer zoo zeer in aanzien zou winnen, en vooral niet, dat dergelijke bepalingen den gang der zaken zouden bespoedigen. Er moet een onderscheid zijn in den werkkring van de Eerste en van de Tweede Kamer. De Eerste Kamer is niet ingesteld, om artikel voor artikel de wetten te onderzoeken, maar om de groote beginselen te handhaven, om te waken, zoo als men elders in het verslag ook leest, tegen overijling en dwaling, om aan driften heilzame palen te stellen, en den troon tot een bolwerk te strekken.

Aan die roeping kan en zal zij voldoen, indien zij bloot geroepen wordt, om op de groote beginselen acht te geven, om te waken, dat geen wets-ontwerp de regten van de kroon schende, de verkregene vrijheden fnuike, de zekerheid der eigendommen aantaste, of het crediet van den Staat ondermijne. Brengt men daarentegen die Kamer op het terrein van het initiatief en het amendement, roept men haar om de Tweede Kamer voor te gaan in een artikelsgewijs onderzoek der ontwerpen, dan wekt men bij de Eerste Kamer juist al die driften op, waartegen zij bestemd is te waken. Iets, dat bij ons des te gevaarlijker zou zijn, daar de Eerste Kamer minder leden telt, en zich daardoor veeleer in die Kamer eene soort van mederegering zou kunnen vestigen, dan zulks van de Tweede Kamer te vreezen is.

De Regering meent om deze redenen in de beschouwingen, in het verslag opgenomen, niet te kunnen deelen.

Art. 37. Omtrent de woorden: «*De wetten zijn onschendbaar*», is de Kamer het weder in beginsel met de Regering eens. Duidelijk schijnen echter deze woorden genoegzaam. Omschrijving, uitbreiding zou de kracht er van verzwakken, omdat derzelver strekking niet is òf uitsluitend de uitvoerende magt òf de regterlijke magt òf de

plaatselijke autoriteiten in alle derzelver handelingen aan de w te onderwerpen; maar alleen gelijkelijk eene volstrekte eerbiediging van de wetten op te leggen.

DERDE AFDEELING.

Van de begrooting.

Art. 41. Ook aan het hier bekend gemaakte gevoelen der meerderheid is toegegeven, door te bepalen, dat de ontwerpen van begrootings-wetten jaarlijks in de eerste gewone zitting na de opening der vergadering van de Staten-Generaal, vóór den aanvang van het jaar, waarvoor de begrootingen moeten dienen, aan de Tweede Kamer worden ingezonden.

Dienovereenkomstig wordt alsnog eene wijziging van art. 99 der Grondwet in dit wets-ontwerp voorgedragen, volgens welke alsnu het tijdstip van de opening der gewone zitting van de Kamers ééne maand zal worden vervroegd.

Door «begrooting» wordt alhier verstaan de begrooting van uitgaven zoowel als die der inkomsten. Want, ofschoon het cijfer dezer laatste niet door de wet wordt vastgesteld, zoo is het echter ondenkbaar, dat eene begrooting der uitgaven zoude worden aangenomen, zonder dat eene begrooting van inkomsten daartegenover sta.

Art. 43. De Regering kan niet wel toestemmen, dat het laatste lid van dit artikel onduidelijk zou zijn. De vraag, of in de onderscheidene hoofdstukken der begrooting overschrijving van het eene artikel op het andere mag toegelaten worden, is dikwijls in verschillenden zin beantwoord geworden. Dat de mogelijkheid tot het doen van overschrijving niet geheel afgesneden worde, is echter in het oog der Regering volstrekt noodzakelijk. Eene bepaling dienaangaande kan voegzaamst in de begrootingswetten zelve worden opgenomen; daarbij zou men, zoo de ondervinding de noodzakelijkheid daarvan deed blijken, eenige beperkingen in het gebruik maken dier bevoegdheid kunnen stellen.

De Regering is van oordeel, dat men dit punt liever behoort te regelen in de Grondwet, en zulks op eene wijze, die den gewonen wetgever de handen niet bindt, dan dat men het reeds zeer aanzienlijk getal wetten, dat volgens de ontworpen Grondwet vervaardigd zal moeten worden, zonder overwegende noodzakelijkheid vergroote.

ONTWERP VAN WET N°. IV.

Van de Staten der provincien en de Plaatselijke Gemeentebesturen.

In dit IVde hoofdstuk der Grondwet is het moeijelijke vraagstuk van het Nederlandsche staatsbestuur opgelost, te weten, om aan de provinciën en gemeenten zekere zelfstandigheid te schenken, ten gevolge daarvan bijzondere gewigtige regten aan dezelve toe te kennen; en, ter uitoefening van die regten, aan de ingezetenen van die provinciën en van die gemeenten afzonderlijke vertegenwoordigingen te gunnen.

Zoo, zegt G. K. VAN HOGENDORP, in zijne *Bijdragen*, d. VIII, bladz. 295, *is, volgens de Grondwet, de vertegenwoordiging in de eerste plaats nationaal, in de tweede plaats provinciaal, in de derde plaats locaal. De nationale vertegenwoordiging vloeit voort uit de provinciale, en de provinciale vertegenwoordiging uit de locale. Het is wijders een en hetzelfde regt van vertegenwoordiging in alle de gestelde gevallen; want alle de provinciën zamen genomen maken het geheele land uit, en alle de steden en dorpen, zamen genomen, maken wederom het geheele land uit. Maar het voorwerp van de onderscheiden vertegenwoordigingen is onderscheiden; de nationale vertegenwoordiging dient voor nationale belangen, de provinciale vertegenwoordiging voor provinciale belangen, de plaatselijke vertegenwoordiging voor plaatselijke belangen.*

Deze beginselen zijn aan oude instellingen ontleend. De natie is aan dezelve gehecht, en door eene vernieuwde werking gedurende 35 jaren weder naauw verbonden.

De nadeelen, die daaruit bij die herstelling werden te gemoet gezien, hebben zich niet verwezenlijkt.

De Regering heeft daarom, bij de herziening der bestaande Grondwet, met de commissie van 17 Maart 1848, geoordeeld, dat deze grondslagen van het Nederlandsche staatsbestuur moesten worden behouden, en alleen gewijzigd overeenkomstig de veranderde beginselen aangaande de verkiezing der vertegenwoordiging zelve.

Uit het voorloopig verslag der commissie van rapporteurs meent de Regering te mogen opmaken, dat dit beginsel wordt goedgekeurd en alleen omtrent de wijzigingen verschil bestaat.

De medegedeelde opmerkingen schijnen voor gemakkelijke oplossing vatbaar te zijn.

De Provinciale Staten, wetgevende magt uitoefenende binnen hunnen kring, zijn inderdaad eenigermate eene afspiegeling der Staten-Generaal, maar daaruit vloeit in geenen deele de noodzakelijkheid voort, dat de eerste evenzeer ontbindbaar moeten zijn als de laatste. Immers

1°. de Staten-Generaal oefenen de wetgevende magt uit, gezamenlijk met den Koning. Het gemeen overleg tusschen die beiden levert daarvoor den grondslag op.

Wanneer dit gemeen overleg is verstoord, wordt de ontbinding gebezigd als hulpmiddel tot herstel, en eene andere vertegenwoordiging opgeroepen, om het gerezen verschil door nieuw overleg te vereffenen.

Niets daarvan vindt plaats bij de Provinciale Staten, noch ook bij de gemeentebesturen, wanneer zij gebruik maken van de hun verleende wetgevende magt. De Koning neemt daaraan geen deel; geen gemeen overleg met den Koning maakt daarvan den grondslag uit. De commissarissen des Konings hebben in die wetgevende vergaderingen, als zoodanig, geene stem. Verstoring van gemeenschappelijke werking van Koning en provinciale of gemeentelijke vertegenwoordiging is bij gevolg niet denkbaar, en daarom het hulpmiddel der ontbinding niet noodig.

2°. Onnoodig is dat middel daar te boven, omdat bij art. 144 der Grondwet is vastgesteld, dat geen reglement of ordonnantie voor het provinciaal belang, door de Provinciale Staten vastgesteld, bestaan kan verkrijgen noch gevolg gewinnen, zonder door den Koning te zijn goedgekeurd; en bij gevolg de Koning deze zijne goedkeuring slechts heeft terug te houden, om zoodanig reglement of ordonnantie buiten werking te laten.

3°. Bovendien is bij de ontbinding der Kamers ruime stof in het Rijk aanwezig, om andere vertegenwoordigers te kiezen, maar die stof is in de provincien voor de provinciale vertegenwoordiging zeer beperkt; zou in de gemeenten voor de gemeentelijke vertegenwoordiging ligt kunnen ontbreken.

4°. Maar er is meer. De Gedeputeerde Staten, gekozen uit en rustende op de Staten; en de dagelijksche besturen der gemeenten, uitvloeisels van en rustende op de gemeenteraden, zijn collegien van beheer zoowel, als van bestuur. Eene ontbinding der Provinciale Staten en van de gemeentebesturen zou de provincien en gemeenten eenen tijdlang van alle bestuur en beheer berooven.

5°. Eindelijk moet voor- en bovenal daarop worden gelet, dat, wanneer, na het ontbinden der Kamers, de nieuwe Kamers hetzelfde stelsel aankleven, dat de ontbondene hadden voorgestaan, de strijd tusschen Regering en Vertegenwoordiging zijne oplossing vindt in het aftreden van het ministerie, en het optreden van een nieuw ministerie, gekozen naar den geest der natie: doch dat middel, om eene uitkomst op te leveren, en eene nieuwe orde te verzekeren, geheel ontbreekt bij het ontbinden der provinciale en gemeentelijke vertegenwoordigingen. Indien, na het ontbinden van deze, dezelfde personen worden herkozen, blijven Regering en Vertegenwoordiging altijd in strijd zonder zoodanige oplossing.

Men keurt het af, dat aan de Provinciale Staten een deel der uitvoerende magt wordt opgedragen. Doch het wordt uitmuntend verdedigd door VAN HOGENDORP t. a. pl., bl. 298—300, waar wij lezen:

Het oogmerk van deze instelling is, om de uitvoering der wetten zekerder en gemakkelijker te maken. Bij sommige wetten MOEST *dit noodzakelijk het gevolg zijn, bij andere wetten* KON *dit het geval zijn, en daarom worden de Staten der provincien belast met de uitvoering der eersten, en het staat den Koning vrij, om hun alle andere zaken, tot de algemeene belangen betrekkelijk, ter uitvoering toe te zenden. De Staten der provincien worden in deze betrekking als het ware een ministerie van Binnenlandsche Zaken, gevestigd in iedere provincie. Het is bekend, dat de uitvoering, aan een ministerie opgedragen, hetwelk slechts op eene enkele plaats aanwezig is, van waar alles uitgaat en waar alles naar toe moet, noch met dezelfde zekerheid, noch met hetzelfde gemak kan werken. De werking is minder zeker, uit hoofde van den afstand, en de Staten zijn, daarentegen, bij de hand in hunne provincie. De uitvoering is minder gemakkelijk, uit hoofde van den grooten omslag, en de Staten nemen het grootste gedeelte van dezen omslag op zich, en wel zonder moeite, omdat het werk zich bepaalt tot eene enkele provincie. Beide, de zekerheid en het gemak, winnen nog door deze omstandigheid, dat de uitvoering, aan de Staten der provincien opgedragen, vatbaar is voor eene wijziging, zoo als de plaatselijke omstandigheden dezelve altijd in de toepassing der wetten vereischen. Een enkel ministerie kan zich niet wel inlaten met zulke wijzigingen; er ontstaan botsingen, wrijvingen, tegenstand, eene gebrekkige of geheel geene uitvoering. Door de hand der Staten worden alle deze zwarigheden ligt voorgekomen of overwonnen, en de uitvoering der wetten wordt niet alleen gemakkelijker, maar ook zekerder. In deze betrekking behooren de Staten der provincien tot het algemeen bestuur, tot de uitvoerende magt, en staan als zoodanig onder de kroon, welke in allen gevalle het hoofd is van de uitvoerende magt.*

Bij deze, door VAN HOGENDORP opgesomde, voordeelen mag men voegen:

1°. dat de afdoening der zaken daardoor wordt bespoedigd;

2°. dat eene te groote centralisatie wordt afgesneden; en

3°. dat het geneesmiddel voor al het kwaad, dat daaruit kan voortvloeijen, wordt aangegeven door artikel 147 der Grondwet.

Na deze ontvouwing zal het nu geene opzettelijke verdediging meer behoeven, dat de voordragt der Regering strekt:

1°. om van den werkkring der Provinciale Statenvergaderingen uit te sluiten de dagelijksche leiding en uitvoering van zaken;

2°. om deze beide op te dragen aan collegien van Gedeputeerde Staten, door de Staten daartoe uit hun midden te benoemen;

3°. om de uitvoering daarvan door de wet te regelen; en

4°. om deze collegiën daarmede te belasten, zoowel wanneer de Staten vergaderd, als wanneer zij niet vergaderd zijn.

In deze regeling zal men geene vermenging, veel minder verwarring van staatsmagten kunnen aantoonen. Men zal niet kunnen bewijzen, dat daardoor regterlijke magt aan de Gedeputeerde, veel minder aan de Provinciale Staten wordt opgedragen: al is het ook dat men het stelsel mogt kunnen aannemen, om de eerste nu en dan te roepen tot beslissing van geschillen van administrativen aard. Eindelijk zal men hierin de regtvaardiging vinden, dat de vertegenwoordigers van het volk slechts voor vier, de vertegenwoordigers van de ingezetenen eener provincie voor zes jaren worden verkozen, ook om aan de leden der Gedeputeerde Staten voor zes jaren zitting te kunnen verleenen. En de ondervinding bewijst, dat het nimmer moeite kostte, voor zoodanig tijdvak, leden voor die collegien te vinden.

Ad art. 5. Wie tot leden der Provinciale Staten verkiesbaar zullen zijn, zal de wet bepalen, welke in dit artikel wordt gevorderd.

Ad art. 8. Het mag raadzaam worden geacht, den wetgever niet te binden ten opzigte van het getal der gewone jaarlijksche tezamenkomsten van de Provinciale Staten. Éénе vergadering in het jaar zal denkelijk in den regel wel voldoende blijven; het tegendeel is evenwel mogelijk. De Grondwet moet ook hier niet belemmeren.

De aard der werkzaamheden van de Gedeputeerde Staten vordert geene openbaarheid, gedoogt dezelve dikwerf niet.

In dit artikel wordt kennelijk alleen gesproken van de Provinciale Statenvergaderingen, niet van die der Gedeputeerden. Het voorschrijven der openbaarheid hier en het gemis van dat voorschrift in art. 21 dezer wet heffen allen twijfel op.

Aan het uitgedrukte verlangen, dat telkens in de artikelen worde uitgedrukt, of enkel de Provinciale Staten, dan wel de Gedeputeerde Staten, of ook beide te gelijk, worden bedoeld, kan niet worden voldaan, vermits men daardoor in nieuwe moeijelijkheden zou vervallen, of zich aan gevaren blootstellen.

Noodig is zoodanige bepaling niet, vermits de aard van iedere bemoeijing volledig aantoont, of dezelve tot den bijzonderen werkkring der Staten, dan wel van de Gedeputeerde Staten behoort.

De Grondwet handelt in deze afdeeling over de magt der Staten Provinciaal. Die magt moet, voor het gewigtigste gedeelte, als daar is de uitoefening der provinciale wetgevende magt, worden uitgeoefend door de Staten zelven; doch een gedeelte der bemoeijingen, aan die Staten toevertrouwd, is niet geschikt, om door eene talrijke vergadering te worden ten uitvoer gebragt: daarom wordt het hun bij art. 151 der Grondwet ten pligt gemaakt, eene commissie, onder den naam van collegie van Gedeputeerde Staten, uit hun midden te benoemen, en aan dat collegie alle zoodanige bemoeijingen over te laten, ook wanneer zij zelve vergaderd zijn.

Dat art. 151 nu duidt duidelijk aan, welke die over te latene of op te dragene bemoeijingen zijn. Dat artikel, zoo als het nu gewijzigd wordt voorgedragen, zal luiden: *De Staten benoemen uit hun midden een collegie van Gedeputeerde Staten, waaraan, volgens de regels,* ~~*door de wet te stellen*~~, DE DAGELIJKSCHE LEIDING EN UITVOERING VAN ZAKEN *worden opgedragen, en zulks hetzij de Staten zijn vergaderd of niet.*

Al wat nu niet behoort tot *de dagelijksche leiding en uitvoering van zaken* blijft van de uitsluitende bevoegdheid der Staten.

Eene andere reden, om aan dit verlangen niet te voldoen, is daarin gelegen, dat b. v. de uitvoering der wetten, in art. 143 der Grondwet vermeld, ook zoo als dat artikel nu, gewijzigd, wordt voorgesteld in art. 14 dezer wet, nu eens door de Staten en dan eens door de Gedeputeerde Staten in uitvoering moet worden gebragt. Door de laatsten, wanneer het alleen toepassing of tenuitvoerlegging der wetten of bevelen betreft, doch door de eersten, wanneer tot die uitvoering reglementen worden gevorderd. Voorbeelden daarvan treft men aan in de wet van den 3 April 1806, voor het lager schoolwezen en onderwijs in de Bataafsche Republiek, en in de wet van den 12 Maart 1818 (*Staatsblad* n°. 15), op de *uitoefening der groote visscherij.*

In artt. 7 en 8 der wet van 29 Mei 1841 (*Staatsblad* n°. 20) omtrent *de gestichten voor krankzinnigen* treft men een voorbeeld aan, dat de Staten en de Gedeputeerde Staten beiden tot de uitvoering der wet worden geroepen.

Art. 149 der Grondwet, gewijzigd bij art. 19 dezer wet, is uit den aard der daarbij vermelde bemoeijing zoowel voor de Gedeputeerde Staten als voor de Staten geschreven; en wederkeerig moet hetzelfde van art. 147 der Grondwet worden gezegd. De Staten maken reglementen en verordeningen, die geene kracht verkrijgen, dan door de goedkeuring des Konings. Maar de Staten nemen ook besluiten. Dat nemen van besluiten is de eenige bemoeijing der Gedeputeerde Staten; zoowel deze laatste als de eerstgenoemde besluiten kunnen strijden òf met de algemeene wetten òf met het algemeen belang. Daarom is art. 147 der Grondwet op beide van toepassing.

Dit art. 147 behoeft evenwel twee wijzigingen:

1°. is het beter te lezen: *te schorsen of te vernietigen*, dan: *te schorsen* EN BUITEN EFFECT TE STELLEN;

2°. is raadzaam gekeurd, mede overeenkomstig het voorstel der commissie van 17 Maart 1848, deze bevoegdheid des Konings bij eene wet te doen regelen, ten einde vooral de gevolgen daarvan voor de bijzondere gevallen vast te stellen.

Op art. 17 dezer wet zal alzoo een nieuw artikel volgen, luidende:

Art. 18. *De Koning heeft het vermogen, de besluiten der Staten, die met de wetten of het algemeen belang strijdig zijn, te schorsen of te vernietigen.*

De wet regelt de gevolgen.

Ad art. 12. In voldoening aan de opmerking, gemaakt op de 2de alinea, zal deze luiden:

De begrooting der enkel provinciale en huishoudelijke inkomsten en uitgaven, door de Staten mede jaarlijks opgemaakt, vereischt 's Konings goedkeuring.

In overeenstemming hiermede wordt in de 1ste alinea het woord *jaarlijks* opgenomen.

Aan de opmerking, op de 3de alinea gemaakt, kan niet worden toegegeven.

De Regering acht het onraadzaam, aan de Provinciale Staten de bevoegdheid toe te kennen, om provinciale belastingen uit te schrijven, en daardoor af te wijken van een beginsel, dat sedert jaren hier te lande bestaat. Zie de aanteekeningen van den hoogleeraar THORBECKE op art. 141 der Grondwet.

Ad art. 23. De vraag, of de zittingen van den gemeenteraad in het openbaar behooren te worden gehouden, wenscht de Regering aan de beantwoording van den gewonen wetgever te hebben overgelaten.

Dat de ontbindbaarheid der gemeenteraden niet noodig, zelfs onraadzaam en ondoelmatig is, werd hierboven betoogd.

De Regering blijft volharden bij haar verlangen, in de memorie van toelichting uitgedrukt, om het aan de wet over te laten, of de voorzitter van het gemeentebestuur, buiten den raad gekozen, al dan niet stem in den raad zal hebben, en zoo ja, in welke gevallen.

Aan de laatste opmerking is reeds voldaan door alinea 1 van dit artikel, zeggende, dat de leden van dezen raad worden gekozen door de *ingezetenen.*

Ad art. 26. Aan de beide verlangens, hier uitgedrukt, wordt voldaan, door het artikel aldus te wijzigen:

Het besluit van een gemeentebestuur tot het invoeren, wijzigen of afschaffen eener plaatselijke belasting, wordt voorgedragen aan de Staten zijner provincie, die daarvan verslag doen aan den Koning, zonder wiens goedkeuring daaraan geen gevolg mag worden gegeven.

De wet geeft algemeene regels ten aanzien der plaatselijke belastingen.

Zij mogen den doorvoer door, den uitvoer naar en den invoer uit andere gemeenten niet belemmeren.

Ad art. 28. Aan dit verlangen wordt toegegeven, en het artikel aldus gewijzigd:

De gemelde besturen kunnen de belangen van hunne gemeenten en van hare ingezetenen voorstaan bij den Koning, bij de Staten-Generaal en bij de Staten der provincie, waartoe zij behooren.

ONTWERP VAN WET N°. V.

Van de Justitie.

~~Art. 4. De *onteigening ten algemeenen nutte*~~ is een onderwerp, dat veelzijdige beschouwingen duldt en aanleiding kan geven tot uiteenloopende systemen, welke alle in mindere of meerdere mate eene bedenkelijke zijde zullen aanbieden, omdat de wet, die dit onderwerp moet regelen, altijd eene ingreep zal doen in het zoo eerbiedwaardig eigendomsregt, wil zij de eischen van het algemeen belang bevredigen. Zonder dus te beweren, dat het stelsel der Regering boven alle bedenking verheven is, acht zij het niettemin het geschiktste, en zij blijft uit dien hoofde met vertrouwen daarbij volharden; zij vreest onder anderen niet, dat de voorgestelde bepalingen het aanleggen van belangrijke openbare werken zal belemmeren, en, in plaats van gemakkelijker, bezwaarlijker zal maken. Het voorbeeld van Engeland, alwaar zeker in de laatste jaren het uitvoeren van reusachtige openbare werken niet ontbroken heeft, onder eene soortgelijke wetgeving als die, welke hier wordt voorgesteld, zal wel voldoende zijn, om de ongegrondheid van die vrees te bewijzen.

Dewijl de meerderheid der Kamer zich met het stelsel der Regering vereenigt, zoo zal zij zich hier van alle uitweiding onthouden.

Art. 16. Daar eene groote meerderheid der Kamer zich tegen dit artikel en voor het behoud van art. 174 der bestaande Grondwet verklaart, is de Regering bereid hierin toe te geven. Zij kan dit echter niet doen, zonder de beweeggronden van haar voorstel nog nader bloot te leggen en hare bedoelingen alzoo te regtvaardigen.

Behalve de redenen, in de memorie van toelichting ontwikkeld, had de Regering nog ten doel, de magt des Konings te versterken, zonder die op eene, voor 's lands vrijheden en voor de onafhankelijkheid der regterlijke magt schadelijke, wijze uit te breiden. Immers, de raadsheer, eenmaal voor levenslang benoemd, is even daardoor in het volle genot zijner onafhankelijkheid geplaatst. Niemand heeft vroeger aan de onafhankelijkheid van het voormalig hooggeregtshof getwijfeld.

Van diezelfde beschouwing uitgaande en om de koninklijke magt minder aan banden te leggen, stelt de Regering voor, de in art. 174 der Grondwet bedoelde nominatie van drie personen tot vijf te brengen.

Art. 16 van het voorstel zal aldus luiden:

«Artikel 174 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

«Van eene voorgevallen vacature wordt door den Hoogen Raad «aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal kennis gegeven, die, «ter vervulling daarvan, eene nominatie van vijf personen aan den «Koning zal aanbieden, ten einde daaruit eene keuze te doen. De «Koning benoemt den president uit de leden van den Hoogen Raad «en heeft de regtstreeksche aanstelling van den procureur-generaal.»

Hiermede staat in verband eene verandering in de redactie van art. 15.

ONTWERP VAN WET N°. VI.

Van de Godsdienst.

Daar in de hoofdzaak geen verschil meer tusschen de Regering en de meerderheid der Kamer bestaat, acht de Regering onraadzaam, wijzigingen in het ontwerp te brengen.

Het spreekt toch van zelf, dat, met welke volkomene vrijheid ook een ieder zijne godsdienstige meeningen kan belijden, hierdoor, evenmin als door elke andere vrijheid, de repressive bepalingen omtrent hoon, laster en aanranding der openbare orde, rust en zedelijkheid en wat dies meer zij, niet worden verlamd. De dekmantel, waaronder de misdaad gepleegd wordt, kan nooit de misdaad wegnemen of onstrafbaar maken.

Tegen het prediken van voor rust, orde en zedelijkheid verderfelijke leerstellingen en begrippen, tegen het verkondigen van eene alles omverwerpende leer, heeft de maatschappij beperkte wapenen. Er is eene grens voor de wrijving van denkbeelden. Die grens stelt de strafwet. Die stelt zij, zonder onderscheid, of een maatschappelijk

twistpunt, een godsdienstig of een letterkundig is opgeworpen, en geen regter zal immer oordeelen, dat, hoe onschendbaar ook de godsdienstige belijdenis of de woning der ingezetenen zij, die onschendbaarheid de overtreding der strafwet zou kunnen dekken.

ONTWERP VAN WET No. VII.

Van de Finantiën.

Art. 2. De Regering vereenigt zich geheel met het gevoelen dier leden, die meenen, dat de bepaling van dit artikel in dien zin moet verstaan worden, dat zij geenszins een hinderpaal oplevert, om, ingeval er eene belasting op de inkomsten mogt worden uitgeschreven, ook de inkomsten, uit renten der staatsschuld voortspruitende, daaronder te begrijpen. Indien deze opvatting betwijfeld konde worden, zoude zij liever nog het voorgestelde artikel terugnemen.

Art. 4. De Regering maakt geene bedenking, om zich te vereenigen met het gevoelen van die leden, welke het toezigt en de zorg voor de zaken van de munt en de beslissing van geschillen over allooi en essai bij de wet willen geregeld hebben. Het artikel is alzoo in dien geest veranderd.

De bepaling, dat de benoeming der leden van de Rekenkamer op voordragt van kandidaten door de Tweede Kamer aan den Koning moet geschieden, behoort, naar het oordeel der Regering, noodzakelijk behouden te blijven.

ONTWERP VAN WET No. VIII.

Van de Defensie.

De Regering zal hier, ter beantwoording van het voorloopig verslag, in algemeene trekken de zaak der *defensie* behandelen; zij behoeft daarna dan slechts bij enkele bijzondere opmerkingen stil te staan.

Het valt moeijelijk, de algemeene beschouwing wegens bezuinigingen, bij den aanvang van dit hoofdstuk gemaakt, op te nemen of te wederleggen.

Men zegt wel, dat geen ander onderdeel der begrooting in zoo ruime mate voor bezuiniging vatbaar is dan dat van Oorlog.

Dit punt behoeft te dezer plaatse en bij deze gelegenheid noch te worden behandeld, noch te worden beslist. Die zaak kan voor later onderzoek blijven bewaard. De tegenwoordige bepalingen der Grondwet werpen geene verhindering daarvan op.

Men spreekt van een ander systema van defensie en om de verdediging des Rijks *grootendeels* op *burgerwapening* te doen rusten, maar dit leidt ook tot weinig of niets, om daarop een geheel ander hoofdstuk der Grondwet in te rigten.

Men gelooft dus met reden er op te kunnen aandringen, om het ontworpen hoofdstuk *in het algemeen te handhaven.*

In het belang van orde en rust zal er altijd eene toereikende krijgsmagt behooren te zijn. De ondervinding heeft dit bewezen, en nog laatstelijk is het gebleken, hoe men van allerwege om bijstand van militaire magt, om vermeerdering van garnizoen verzocht.

De krijgsmagt zal tevens de kern moeten uitmaken eener eventuele *burgerwapening in tijd van oorlog*, want de burgerwapening voor alle tijden voor de rust, de orde en de veiligheid van het Rijk genoegzaam te achten, dit kan niet ernstig gemeend zijn; zoodanige burgerwapening zou voortdurend dienst moeten presteren, en ten laatste weder eene permanente krijgsmagt worden, even als die, welke men meent te kunnen afschaffen. Die dienst, die last zou nog veel bezwarender voor den burger zijn, dan het geld, hetwelk van hem voor een leger wordt gevorderd.

Neem daarbij nu verder aan, dat men de *plaatsvervangers* afschaffen wil, en een ieder van de dienst wil vrijmaken, die zulks betalen kan, wat erlangt men dan voor eene zamenstelling?

Het denkbeeld, dat iedereen moet dienen, is goed, maar dat ieder zich uitkoopen kan, is voor alle bedoelingen verderfelijk, is een privilegie scheppen voor den rijke, ten koste van den arme, van anderen aard, dan het thans toegekende regt van plaatsvervanging, vermits de dienstpligtige zijnen plaatsvervanger moet leveren, voor denzelven instaan, en zijne gelden besteden ten voordeele van de mindere klassen, uit welke hij zijnen plaatsvervanger zoekt.

Overigens is het dan tevens te voorzien, dat het departement van Oorlog, in tijd van gevaar, welgevulde schatkameren zoude kunnen hebben, maar geene soldaten voor de verdediging des lands.

Dezelfde geest van inertie en van tegenzin in al wat militair is, zou door dit verderfelijk stelsel geboren worden, en geene burgerwapening zou denkbaar zijn, te zamen gesteld uit burgers, die zich altijd voor geld aan alle dienst en dienstprestatiën hebben onttrokken.

Op de aanmerking der Tweede Kamer omtrent het aanwijzen van een gedeelte der militie voor de dienst der zee, meent de Regering het te moeten betreuren, dat men zoo vele bezwaren vindt tegen het opnemen van het beginsel in de Grondwet, waarvan de toepassing toch geen plaats kan vinden zonder nadere bepalingen, waartoe de verschillende takken van wetgeving moeten medewerken, zoodat er geene vrees behoeft te bestaan, dat van die toepassing een te ruim gebruik zal worden gemaakt.

Reeds sedert vele jaren is de behoefte gevoeld en erkend, om een gedeelte der militie, dat echter uit den aard der zaak betrekkelijk gering behoeft te zijn, voor de dienst der zee te kunnen bestemmen, en, zoo als in de memorie van toelichting is gezegd, niet alleen in het belang van 's Rijks oorlogschepen, maar ook tot het aankweeken van wakkere nationale zeelieden voor de koopvaart.

De Regering heeft zich niet ontveinsd, dat, bij het behandelen van een gelijksoortig wets-ontwerp tijdens de herziening der Grondwet in 1840, daartegen gewigtige bedenkingen in de Tweede Kamer zijn in het midden gebragt; eene daarvan was, dat er door deze bepalingen eene ongelijkheid tusschen de ingezetenen zou ontstaan, die de Grondwet niet wil. Men kan hiertegen aanvoeren, dat die ongelijkheid toch reeds bestaat, want dat van de opgeroepenen het lot bepaalt, wie al, wie niet dienstpligtig is, en dat evenzeer het lot dat geringe deel zou kunnen aanwijzen, dat voor de zeedienst bestemd zou worden, ten ware men bij voorkeur de zoodanigen neme, die reeds tot de scheepvaart behooren.

De Regering erkent, dat eene goede regeling van de geheele aangelegenheid der zeemilitie moeijelijkheden oplevert, doch onoverkomelijk zijn die bezwaren niet, en het blijft der wetgeving voorbehouden, de wetten ten deze nader voor te dragen, te onderzoeken, goed te keuren of af te wijzen.

Het betreft hier alleen het beginsel, en de Regering vermeende, dat de tegenwoordige gelegenheid eener zoo ruime Grondwets-herziening niet ongebruikt mogt voorbijgaan, om op het in 1840 behandelde onderwerp terug te komen, en eindelijk een gevoelen te doen ophouden, dat in de daad meer een vooroordeel dan een wezenlijk bezwaar is. En dit te minder, daar in de tegenwoordig voorgedragene wijziging in de Grondwet het beginsel is aangenomen, dat de koloniën zijn integrerende deelen van den Staat, waarvan de verdediging als eene grondwettige verpligting op den Nederlander rust.

Tot verduidelijking van het nieuw artikel *c* wordt, ten gevolge van de hieromtrent gedane opmerking, voorgesteld, om de 3de alinea vóór de 2de te plaatsen en alzoo te lezen:

«De militie te land komt in gewone tijden jaarlijks eenmaal te «zamen, om, gedurende niet langer dan zes weken, in den wapenhan«del te worden geoefend. De Koning kan een deel, door de wet te «bepalen, doen zamenblijven.

«De ligting van het loopende jaar kan tot eerste oefening hoog«stens twaalf maanden onder de wapenen gehouden worden.»

Art. 10. De bedenkingen, in het voorloopig verslag tegen art. 10 voorkomende, zijn zeker gewigtig. Het is intusschen volstrekt noodzakelijk, dat de Grondwet bepaaldelijk de *verpligting* der inwoners tot het ontvangen van inkwartiering aanneme, opdat de quaestie daarover nimmer meer kan geopperd worden. Men wil tevens gaarne erkennen, dat het in het algemeen wenschelijk en nuttig, en, in het bijzonder in verband tot art. 168 der Grondwet van 1840, als een vereischte kan worden beschouwd, dat de verpligting der inwoners en der gemeenten, waarvan hier sprake is, behoorlijk worde geregeld.

De navolgende nieuwe redactie wordt alzoo door de Regering voorgesteld:

«Al de kosten voor de legers van het Rijk worden uit 's lands kas voldaan.

«De inkwartieringen en het onderhoud van het krijgsvolk, de «transporten en leverantiën, van welken aard ook, voor 's Konings «legers of vestingen gevorderd, kunnen niet dan tegen schadeloos«stelling, op den voet, in de reglementen bepaald, ten laste van één «of meer inwoners of gemeenten worden gebragt.

«De uitzonderingen voor tijden van oorlog regelt de wet.»

ONTWERP VAN WET No. IX.

Van den Waterstaat.

Art. 2. De aanmerkingen, op dit artikel gemaakt, moeten vervallen, wanneer men opmerkt:

1o. dat tusschen dit artikel en art. 213 der Grondwet alleen dit onderscheid bestaat, dat in het laatste voorkomen de woorden; *van het Koningrijk*, welke in het eerste zijn weggelaten, om de eenvoudige reden, in de memorie van toelichting vermeld;

2o. dat, bij het bezigen der uitdrukkingen: *alles wat betreft den waterstaat, de wegen en bruggen daaronder begrepen*, geenszins is getreden in eene specificatie, maar integendeel alles, wat tot den waterstaat geacht kan worden te behooren, zonder eenige uitzondering toe te laten, bijeen is genomen en gezorgd, dat geene vrijheid wierd gelaten, om de wegen en bruggen daarvan uit te zonderen, die, bij gestrenge opvatting en uitlegging der woorden, anders welligt zouden kunnen worden beweerd in die benaming niet te zijn begrepen;

3o. dat de algemeenheid van dit artikel, gevoegd bij het eerste der beide artikelen, voorgedragen in art. 3 dezer wet, buiten allen twijfel stelt:

a. dat het de bedoeling dezer voordragt is, niets van hetgeen tot den waterstaat, in den ruimsten zin aan dat woord toegekend, kan geacht worden te behooren, uit te sluiten, noch van het oppertoezigt des Konings, in het eerste dezer beide artikelen vermeld, noch van de regeling der wet, in het laatste dezer beide artikelen gevorderd;

b. dat men het aan deze wet wil hebben overgelaten, het bestuur over dien waterstaat zoodanig te verdeelen en daarin op zoodanige wijze te voorzien als de wetgever het meest raadzaam zal oordeelen.

ONTWERP VAN WET No. X.

Van het Onderwijs en het Armbestuur.

Na het bij de algemeene beschouwingen ten aanzien van het onderwijs aangevoerde, en na dáár te hebben toegegeven eene bijvoeging in art. 2, waardoor aan een belangrijken wensch der Kamer wordt voldaan, kan de Regering geene verdere wijziging noodzakelijk oordeelen. Zij meent, dat alle verdere opgeworpene bezwaren voortvloeijen uit een verkeerd begrip der woorden: *met eerbiediging van ieders godsdienstige begrippen.* Deze woorden beteekenen toch indedaad niets andere dan, behoudens den eerbied, welken men aan ieders godsdienstige begrippen verschuldigd is. Geschiedenis, zelfs kerkelijke geschiedenis, kan geleerd worden, zonder den eerbied uit het oog te verliezen, welken men aan andersdenkenden verschuldigd is.

Het voorschrift, hier gegeven, strekt alleen, om van de openbare scholen te weren datgene, wat men theologischen twist noemt.

Het spreekt van zelf, dat men bij de instelling van het openbaar onderwijs er op bedacht zal moeten zijn, hetzelve zoo goed en grondig mogelijk in te rigten, ten einde alle belanghebbenden te bewegen daarvan gebruik te maken en de concurrentie met de vrije scholen te kunnen volhouden.

Hoe dit zal moeten geschieden, zal de ondervinding genoegzaam leeren, maar dit stelt de Regering vast, dat het best, ja het eenig middel, om de openbare scholen te doen bloeijen, daarin bestaat, om op die scholen eenen onbepaalden eerbied voor alle godsdienstige begrippen te bewaren en in te prenten, en het is daarom, dat dat denkbeeld is uitgedrukt.

Zóó de wet verstaande, sluit zij dan ook niet uit afzonderlijke theologische leerscholen. Want hoezeer dáár bepaalde begrippen worden onderwezen en behandeld, mag er toch ook wel de eerbied voor het gevoelen van andersdenkenden bewaard blijven.

Eene bijzondere bepaling omtrent de noodzakelijkheid, dat de lagere onderwijzers Nederlanders zouden moeten zijn, acht men niet noodzakelijk.

Het vereischte van bekwaamheid, hetwelk, bij den lageren onderwijzer, voornamelijk in de kennis van de taal bestaat, zal wel als van zelf bijna alle vreemdelingen moeten doen uitsluiten.

Om voorts, boven een onderzoek naar zedelijkheid en bekwaamheid, nog een ander onderzoek naar zoogenaamde geschiktheid in te stellen, zoude de deur openzetten aan volstrekte willekeur, vermits daaromtrent zoo vele gevoelens kunnen bestaan, als er beoordeelaars zullen zijn

Ten aanzien van het armbestuur zal het wel zeker moeijelijk zijn, eene voldoende wet te maken. Maar de drang der omstandigheden kan ligtelijk zoodanig worden, dat het hoogst noodzakelijk is, met eene wet tusschen beiden te treden; en juist omdat dergelijke wet een uitvloeisel van den nood zijn kan, is het onraadzaam, om in de Grondwet de voorschriften er van aan bepaalde regelen of voorwaarden te verbinden.

ONTWERP VAN WET No. XI.

Van veranderingen en bijvoegselen.

De Regering heeft zoowel de algemeene beschouwingen, ten aanzien van dit ontwerp in het verslag opengelegd, als de bedenkingen, tegen bepaalde artikelen van hetzelve in het midden gebragt, in bijzonder ernstige overweging genomen. Zij heeft allezins het gewigt gevoeld van de gronden, door eene groote meerderheid aangevoerd voor de wenschelijkheid, dat de herziening van bepalingen der Grondwet in het vervolg niet te zeer worde bemoeijelijkt, en dat, behoudens hetgeen het hoog belang der zaak noodwendig vordert, geene zoodanige vormen en kosten daartoe gevorderd worden, dat de zucht alleen om die te vermijden van menige nuttige en noodige verandering in de Grondwet, ten nadeele van wezenlijke belangen van den Staat, kan terughouden

Zij gevoelde daarbij inzonderheid de bezwaren tegen de herhaalde ontbindingen der Kamers, en derzelver bijeenroeping in dubbelen getale.

Met het oog hierop en den wensch, om toe te naderen tot de zienswijze der meerderheid in de Kamer, heeft de Regering het ontwerp merkelijk bekort en de zaak op eenen eenvoudigeren voet geregeld.

Bij het thans aangeboden ontwerp zijn weggelaten de ten slotte van art. 1 van het oorspronkelijk ontwerp voorkomende woorden: *«alsmede tot bijvoeging daarin van eenige nieuwe bepalingen.»* Men hield ze voor overbodig, alzoo toch iedere bijvoeging tevens eene verandering in de Grondwet oplevert.

Bij het eerste der beide nieuwe artikelen, welke nu ter vervanging van de artt. 2 tot en met 6 van het ontwerp worden voorgesteld, heeft men echter voor oogen blijven houden, hetgeen ook de meerderheid der Kamer, die zich tegen het ontwerp verklaarde, gewigtig en noodzakelijk keurde, dat tegen alle overijling en meer ligtvaardige verandering in de Grondwet gewaakt moet worden, en dat daarvoor in deze bepalingen zelve een genoegzame waarborg moet worden gegeven. Dien waarborg gelooft men te vinden in het vorderen eener wet, welke verklaart, dat er grond bestaat, om eenig voorstel tot verandering der Grondwet in overweging te nemen.

De bepaling van de ontbinding der Kamers, *alvorens* tot de herziening worde overgegaan, diende te blijven bestaan. Die ontbinding toch is noodig, daar eene verandering in de grondwettige instellingen van het Rijk wel tot die zaken zal mogen gerekend worden, die boven alle andere vorderen, dat de wil des volks zich daaromtrent verklare, en men niet tegen dien wil zoodanige verandering tot stand brenge. Deze ontbinding versterkt tevens den waarborg tegen overhaasting, daar zij een aanmerkelijk tijdsverloop medebrengt tusschen de verklaring, dat er grond bestaat tot verandering, en de beraadslagingen en eind-beslissing over die verandering zelve.

Was deze eerste ontbinding noodzakelijk, van eene volgende, gelijk die in art. 6 van het oorspronkelijk ontwerp was voorgesteld, heeft men gemeend gerust te kunnen afzien. Ook voor het behoud der Kamers *in dubbelen getale* vindt men geene overwegende redenen, mits slechts het vorderen van twee derden der stemmen bewaard blijve, waarmede men zich, blijkens het verslag, wel schijnt te kunnen vereenigen.

ONTWERP VAN WET No. XII.

Additionnele artikelen.

Ad art. 2. De twijfel van sommige leden, betreffende het behouden van het eerste gedeelte der additionnele artikelen der Grondwet, wordt niet gedeeld. Die bevoegdheid des Konings behoeft niet uitdrukkelijk te worden vermeld. Zonder het 2de gedeelte van datzelfde artikel, dat men wil weglaten, heeft die vermelding geene bijzondere beteekenis.

Ad addit. art. 2. De Regering is van oordeel, dat deze bepaling, als een door de billijkheid gevorderde maatregel van overgang, in de Grondwet zelve moet worden opgenomen, dat het 1ste gedeelte van het voorgestelde artikel moet worden behouden, doch het laatste gedeelte aldus kan worden gewijzigd:

De bezoldiging, verbonden aan eene nieuwe betrekking, na deze herziening aanvaard, strekt in mindering of ter opheffing van de vergoeding, in de voorgaande zinsnede van dit artikel verleend.

Door het woord *retributie* heeft men de reis- en verblijfkosten willen aanduiden, in art. 89 der Grondwet aan de leden der Eerste Kamer toegelegd.

Ad add. art. 4, alinea 1. Uit deze aanmerking mag de Regering opmaken, dat deze voorgestelde bepaling de goedkeuring der meerderheid wegdraagt. Overbodig kan zij tegenwoordig niet worden geacht, even weinig wordt aan hare noodzakelijkheid getwijfeld. Door de onderscheiding, in het artikel zelf opgenomen, en in de memorie van toelichting nader ontwikkeld, wordt hare regtmatigheid verdedigd. Die regtmatigheid wordt daardoor niet opgeheven, dat ook deze heerlijke regten vroeger en later voorwerpen zijn geweest van koop en verkoop. Ook daaruit kan thans geene verpligting tot schadevergoeding worden afgeleid. De grondwetgever is vrij, zoodanige regten te scheppen en te vernietigen.

In de memorie van toelichting in aangetoond, dat het regt van collatie verschilt van den aard der heerlijke regten, hier bedoeld, en daarom door het eerste gedeelte van dit artikel niet wordt getroffen. De vermelding daarvan in de Grondwet zelve zou het begrip van deze bepaling wel verduisteren, niet verduidelijken, vermits nu de toepassing van dit eerste gedeelte van dit artikel alleen mag worden gemaakt op de openbare betrekkingen, die van wege den Staat, de provinciën of de gemeenten worden opgedragen en bekleed.

Ad add. art. 5, no. 1. Door de wet, *regelende het kiesregt*, in no. 1 vermeld, wordt alleen beoogd die, welke de verkiezingen voor de Eerste en Tweede Kamer betreft.

De verkiezingen voor de Provinciale Staten worden door de provinciale wet, die voor de gemeente-besturen door de gemeente-wet geregeld; beide onder no. 2 van dit artikel genoemd.

Wie als Nederlanders tot het uitoefenen der burgerschapsregten bevoegd zijn, zal door deze Grondwet, in verband met het Burgerlijk Wetboek, voldoende worden geregeld. Men ziet geene noodzakelijkheid voor eene bijzondere wet, daaromtrent te maken.

De Regering is van oordeel, dat het voordragen der overige wetten, voor de koloniën gevorderd, aan geene tijdstippen voor alsnog moet worden gebonden.

VOORLOOPIG KIES-REGLEMENT.

Na de aandachtige overweging van de algemeene aanmerking, aan het hoofd der beoordeeling van het voorgedragen kies-reglement geplaatst, is het der Regering voorgekomen, dat de Tweede Kamer volledig toestemt:

1o. dat, na het aannemen dezer gewijzigde Grondwet, de dan afgeschafte voorschriften der thans bestaande Grondwet, betreffende de verkiezing der Eerste en der Tweede Kamer van de Staten-Generaal, niet kunnen worden gebezigd tot het verkiezen der nieuwe Kamers;

2o. dat het maken eener nieuwe kieswet voor de benoeming der leden van die beide Kamers (of van de Tweede derzelven), na het aannemen der gewijzigde Grondwet, niet wel aan de thans nog bestaande, maar dan vervallene vertegenwoordiging met den Koning kan worden opgedragen;

3o. dat de tijd en gelegenheid, om voor het oogenblik eene volledige kieswet te verkrijgen, ontbreken.

De Regering acht het buiten kijf te zijn, dat de lastbrief van de tegenwoordige Kamers vervalt met het sloopen der grondzuilen, waarop die geheele vertegenwoordiging rust.

Alleen bijkomende redenen van voorzigtigheid en belang konden haar, schier hares ondanks, nopen, om die vertegenwoordiging alleen voor buitengewone voorvallen beschikbaar te houden, totdat de nieuwe vertegenwoordiging zal kunnen optreden. Deze maatregel duldt geene uitbreiding.

Er moet dus dadelijk, na het aannemen der gewijzigde Grondwet, met den meesten spoed werden gezorgd voor de verkiezing der nieuwe Kamers, opdat dezen op den te bepalen tijd bijeen kunnen komen, en zich zoodra mogelijk bezig houden met het vaststellen eener kieswet voor de toekomst.

Voor het oogenblik en tot hare verkiezing is deze onverkrijgbaar.

Er blijft in dit bijzonder geval niets anders overig, dan zich uit den nood te redden, zoo goed men kan; en zich daartoe te behelpen met de middelen, over welke men kan beschikken.

Deze middelen zijn geene andere dan de bestaande kies-reglementen, en óf de bestaande stemgeregtigden, óf de bestaande verkiesbaren; want evenzeer als de tijd ontbreekt, om eene nieuwe kieswet te maken, ontbreekt ook de tijd, om, na het scheppen van nieuwe kiezers door dit voorloopig reglement, de lijsten derzelven in het geheele Rijk te doen opmaken, zuiveren en vaststellen. Alleen blijft alzoo de keuze overig tusschen de stemgeregtigden en verkiesbaren; en waarom men bij het voorstellen van dit kies-reglement de laatste boven de eerste heeft gekozen, is in de begeleidende memorie van toelichting gezegd.

In dezelfde memorie is volledig erkend, dat daarop vele en gegronde aanmerkingen kunnen worden gemaakt, en dat dit voorgestelde veel te wenschen overig laat. De Regering meende, dat dit hier voor verschooning moest gelden en tevens, dat het gebrek aan tijd, gelegenheid en middelen, om iets beters te verkrijgen, met het voorgestelde genoegen moest doen nemen.

Men zal zich, zoo de Regering meent, hiermede te eerder kunnen bevredigen, wanneer men bedenkt, tot welke hulpmiddelen men vroeger al zijne toevlugt heeft moeten nemen, om zich uit soortgelijke moeijelijkheden bij overgang te redden. Men denke aan de vergadering van notabelen, die op den 29 Maart 1814 over het aannemen of verwerpen der Grondwet van 1814 heeft beslist. Men brenge zich

de wijze te binnen, op welke de Grondwet van 1815 is aangenomen, of aangenomen is verklaard. Men herleze het slot van het thans nog bestaande 1ste additionnele artikel der Grondwet, en herinnere zich, dat de eerste leden der Tweede Kamer van de Staten-Generaal van het Koningrijk der Nederlanden alle door den Koning zijn benoemd; en dan zal men wel willen toestemmen, dat het beter is, zich met dit kies-reglement voor eene enkele maal, of misschien daarteboven nog voor eene andere (zoo dit tegen verwachting en waarschijnlijkheid noodig mogt worden) te behelpen, dan in nog meer buitengewone reddingsmiddelen eene uitkomst te zoeken.

Eerst de wijziging der Grondwet tot stand te brengen en dan eene wet tot uitvoering der bij de Grondwet aangenomene beginselen vóór te dragen, is onuitvoerlijk, vermits men dan de vertegenwoordigers zou missen, aan welke men die voordragt zoude kunnen doen, aangezien de tegenwoordige Kamers, na de aanneming der gewijzigde Grondwet, daartoe niet bevoegd kunnen worden geacht.

De Regering moet daarom volharden bij haar verlangen, om het voorloopige kiesreglement, door haar voorgesteld, na het aanbrengen van eenige belangrijke wijzigingen, te zien aannemen.

I. Men verlangt hoofd-kiesdistricten van 45,000, in plaats van 90,000 zielen: daaraan zal worden voldaan.

II. Men verlangt keuzen bij *volstrekte*, niet bij *betrekkelijke* meerderheid.

Daaraan kan niet worden voldaan, omdat er dan moeijelijk een einde aan het kiezen en herkiezen zou worden gevonden, daaruit veel tijdverlies en verwarringen zouden voortspruiten, en de uitoefening van het kiesregt daardoor een last zou worden.

III. Men meent, dat de voorgedragen bepalingen zeer *onvolledig* zijn.

Die hier een volledig kiesreglement verlangt, tot in de nietigste kleinigheden afdalende, en aan de uitvoerders volstrekt niets overlatende, zal zeer zeker door het voorgedragene niet worden bevredigd.

De Regering meent, dat daaraan voor een behulp en in een stuk, dat maar eene enkele maal moet werken, geene behoefte is, maar dat men kan volstaan met de hoofdpunten, op welke het aankomt, vast te stellen en daardoor de hoofdzaak zelve zorgvuldig te regelen, om de bijkomende kleinigheden der uitvoering aan de uitvoerders voor ditmaal over te laten, onder het toezigt evenwel en het bestuur der Gedeputeerde Staten.

Er kunnen dan zeer zeker vragen bij menigte worden geopperd, maar die vragen zullen ook even gerede beantwoording vinden, en al luidden dan ook die antwoorden op de verschillende plaatsen verschillend, de hoofdzaak zou er voor eene enkele maal niet door worden benadeeld.

IV. Uit het 14de en 26ste der aanvankelijk voorgestelde artikelen van dit kiesreglement heeft men gemeend te mogen opmaken, dat het de bedoeling der Regering is, aan de Gedeputeerde Staten de magt op te dragen, om niet alleen alle voorkomende geschillen omtrent de stembriefjes te beslissen, maar ook, in het algemeen, alle onvolledigheden in het kiesreglement aan te vullen, en alle zwarigheden op te heffen.

Dit is werkelijk het geval, en om dit nog duidelijker te maken, zullen aan het daartoe betrekkelijke artikel ten slotte nog eenige woorden worden toegevoegd.

Behalve de groote wijziging, welke het voorgestelde kiesreglement heeft ondergaan, door de verlangde keuze niet meer aan de *verkiesbaren*, maar aan de *stemgeregtigden* in de steden en ten platten lande op te dragen, is er nog eene andere groote verandering in datzelfde kiesreglement gemaakt, door eene veranderde verkiezing van de leden der Eerste Kamer voor te stellen.

Deze laatste verandering hangt te zamen met de wijziging, welke art. 4 van het wets-ontwerp n°. III heeft ondergaan, en de verkiezing der leden van de Eerste Kamer, aan de Provinciale Staten opgedragen, na die wijziging, in de Grondwet gebragt, kon de verkiezing van de leden van de Eerste Kamer, bij het voorgedragen kiesreglement voorgesteld, niet meer aannemelijk worden gekeurd.

Het meest overeenkomstig met de voormelde wijziging der Grondwet zelve zoude zijn, de verkiezing der nieuwe Eerste Kamer reeds dadelijk aan de Staten der provincien op te dragen.

Daartoe heeft de Regering evenwel gemeend niet te moeten besluiten en wel voornamelijk, omdat de tegenwoordige Staten der provinciën, door standen gekozen, geacht moeten worden uit andere bestanddeelen te zijn zamengesteld, dan die later zullen worden gevorderd, en nu reeds worden vereischt, voor de verkiezing eener Eerste Kamer, en ook omdat die verkiezing der Eerste Kamer, aan de bestaande Provinciale Staten opgedragen, te veel zoude afsteken bij de verkiezing van de leden der Tweede Kamer, voor dit maal aan de stemgeregtigden, zoo in de steden als ten platten lande, toevertrouwd.

De Regering is daarom op het denkbeeld gekomen, om bij dezen overgang en voor ditmaal de verkiezing van een ruim getal kandidaten voor het lidmaatschap der Eerste Kamer aan dezelfde kiezers te gunnen, die geroepen worden om de leden der Tweede Kamer te kiezen en de benoeming van 39 leden der Eerste Kamer, uit het getal van 136 kandidaten, door dat middel verkregen, aan den Koning op te dragen.

Voor het vaststellen van het aantal hoofd-kiesdistricten van het 6de artikel van het nieuw ontworpen reglement, aan iedere provincie toegewezen, is ten grondslag gelegd eene latere berekening van den staat der bevolking op 1 Januarij 1848, daartoe opzettelijk bewerkstelligd. Volgens dezelve telt

Noordbrabant	403,723	inwoners.
Gelderland	373,000	»
Zuidholland	564,454	»
Noordholland	462,851	»
Zeeland	157,774	»
Utrecht	153,366	»
Friesland	246,636	»
Overijssel	212,079	»
Groningen	190,284	»
Drenthe	83,570	»
Limburg	202,942	»
	3,050,679	»

Deze cijfers verschillen van die, welke voorkomen in de laatste verslagen van de Gedeputeerde Staten der onderscheidene provinciën. Men meent de hier opgegevene voor de ware te mogen houden.

Deze zelfde cijfertallen zijn ten grondslage genomen voor de berekening van het getal van 39 leden voor de Eerste Kamer, en wel zoodanig, dat daarbij nagenoeg voor 80,000 zielen één lid dier Kamer is gesteld.

In de benoeming van den voorzitter der Eerste Kamer door den Koning, vóór dat de geloofsbrieven der leden van die Kamer zijn onderzocht en goedgekeurd, is niet meer bezwaar gelegen dan daarin, dat ook de oudste in jaren der leden, voor de Tweede Kamer gekozen, den voorzittersstoel in die vergadering inneemt en met zijne mede-leden commissiën tot onderzoek der geloofsbrieven benoemt, vóórdat hunne eigene geloofsbrieven nog onderzocht en goedgekeurd zijn. Het buitengewone der omstandigheid vordert deze afwijking van hetgeen anders regelmatig en gebruikelijk is.

Bij deze Antwoorden zijn gevoegd:

A. Eene breedvoerige nota van wijzigingen in de twaalf wets-ontwerpen. Daar echter de voornaamste dier veranderingen reeds in de ontwerpen zijn opgenomen, zoo wordt de mededeeling daarvan overbodig geacht.

B. Een nieuw opstel van het ontwerp tot wijziging van hoofdstuk XII, dat wij hier in zijn geheel laten volgen:

Art. 1. Er bestaat noodzakelijkheid tot verandering van het navolgende in de additionnele artikelen der Grondwet van het Koningrijk der Nederlanden, alsmede tot bijvoeging daarin van eenige nieuwe bepalingen.

Art. 2. De additionnele artikelen der Grondwet zullen wegvallen en vervangen worden door de volgende artikelen:

«Art. 1. Alle bestaande autoriteiten blijven voortduren, totdat «zij door andere, volgens deze Grondwet, zijn vervangen.

«Art. 2. § 1. Allen, die, uit kracht der bepalingen van de «Grondwet of van andere wetten, voor hun leven waren aangesteld, en wier betrekking, ten gevolge der herziening of der uit «kracht daarvan in te voeren orde, komt te vervallen, blijven twee «derden genieten der vaste jaarwedde of retributie, hun, onder «welken naam ook, verleend.

«§ 2. De bezoldiging, verbonden aan eene nieuwe betrekking, «na deze herziening aanvaard, strekt in mindering of ter opheffing van de vergoeding, in de voorgaande zinsnede van dit artikel «verleend.

«Art. 3. Alle op het oogenblik der afkondiging van de veranderingen in de Grondwet verbindende wetten, reglementen en besluiten worden gehandhaafd, totdat zij achtervolgens door andere «worden vervangen.

«Art. 4. De heerlijke regten, betreffende voordragt of aanstelling «van personen tot openbare betrekkingen, zijn afgeschaft.

«De opheffing der overige heerlijke regten en de schadeloosstelling der eigenaren kunnen door de wet worden vastgesteld en «geregeld.

«Art. 5. De voorstellen:

«1°. der wet, regelende het kiesregt en de benoeming van afgevaardigden ter Eerste en Tweede Kamer,

«2°. van provinciale en gemeente-wet,

«worden voorgedragen in de eerste zitting der Staten-Generaal, «volgende op de afkondiging der veranderingen in de Grondwet.

«De ontwerpen van wet, betreffende de verantwoordelijkheid der «ministers, der nieuwe regterlijke inrigting, het onderwijs en armbestuur, en tot uitoefening van het regt van vereeniging en vergadering, worden zoo mogelijk in diezelfde zitting, en in allen «geval niet later dan in de daarop volgende, voorgesteld.

«De wetten op het beleid der regering in de koloniën worden «binnen drie jaren na de afkondiging dezer veranderingen in de «Grondwet voorgedragen.

«Art. 6. De eerste aftreding van een derde der leden van de «Eerste Kamer der Staten-Generaal zal plaats hebben met den derden Maandag in September 1851; die van de helft der leden van «de Tweede Kamer met den derden Maandag in September 1850; beide «volgens een rooster, te regelen door de wet, in art. 5, n°. 1, «vermeld.»

«Art. 7 bevat het voorloopig kies-reglement.

«VOORLOOPIG KIES-REGLEMENT.

«Art. 1. Na de afkondiging der veranderingen in de Grondwet «houden de beide Kamers der Staten-Generaal van regtswege op te «bestaan met den dag der opening der nieuwe Kamers.

«De Koning bepaalt het tijdstip der opening.

«De afkondiging wordt geacht te hebben plaats gehad op den «dag der uitgifte van het *Staatsblad*, waarin deze veranderingen «zijn opgenomen.

Art. 2. «De leden der nieuwe Tweede Kamer worden gekozen «ten getale van 68, door kiesvergaderingen, bestaande uit hen, «die, volgens de reglementen voor het bestuur der steden en omtrent de zamenstelling der Staten van de provincien, zoo als deze «op iedere plaats in werking zijn, stemgeregtigd zijn.

«Geene redenen van uitsluiting komen in aanmerking, dan die «in art. 3 der reglementen voor het bestuur der steden en in art. «21 der reglementen omtrent de zamenstelling der Staten van de «provincien zijn vastgesteld.

«Art. 3. Terstond na de afkondiging bovengemeld, houden de «hoofden der plaatselijke besturen zich bezig met de herziening der «laatst vastgestelde lijsten der stemgeregtigden. Zij doen die, herzien, vóór den vijftienden dag na gemelde afkondiging, ter inzage «van het publiek leggen.

«Art. 4. Binnen acht dagen na de kennisgeving, dat de lijsten «ter inzage zijn gelegd, dienen de ingezetenen hunne bezwaren, in «geschrift, vrij van zegel, aan het plaatselijk bestuur in.

«Art. 5. Over deze bezwaren en de juistheid der lijsten in het «algemeen wordt door den stedelijken of gemeenteraad ten spoedigste beslist. De lijsten worden vóór den veertigsten dag na de «afkondiging, in art. 1 vermeld, gesloten en op nieuw ter algemeene «kennisneming gelegd, met bekendmaking daarvan.

«Art. 6. Elke provincie wordt door Gedeputeerde Staten verdeeld «in zooveel hoofd-kiesdistricten, als de bevolking het getal van nagenoeg 45,000 malen bevat, te weten:

«Noordbrabant 9, Gelderland 8, Zuidholland 13, Noordholland 10, «Zeeland 4, Utrecht 3, Friesland 5, Overijssel 5, Groningen 4, «Drenthe 2, Limburg 5 — 68.

«De Gedeputeerde Staten kunnen, ten gerieve der kiezers, onderkiesdistricten en derzelver hoofdplaatsen aanwijzen. Het openen der «stembilletten geschiedt echter alleen in de eveneens door Gedeputeerde Staten aan te wijzen hoofdplaatsen der hoofd-kiesdistricten.

Art. 7. «De stedelijke en gemeentebesturen zenden binnen 24 «uren afschrift der gesloten lijsten aan het bestuur der hoofdplaats «van het hoofd-kiesdistrict, waarin hunne gemeenten zijn gelegen.

«Art. 8. De kiezersvergaderingen worden, na voorafgaande op-«roeping der kiezers, gehouden in de hoofdplaatsen der hoofd-«kiesdistricten, vóór den vijftigsten dag na de afkondiging, in art. 1 «vermeld, behoudens het bepaalde bij het 2de lid van art. 6.

«Art. 9. Elk kiezer ontvangt, nevens zijn brief van oproeping, «twee stembiljetten ter invulling, waarop het zegel van de hoofdplaats van het hoofd- of onder-kiesdistrict staat afgedrukt.

«Art. 10. Het hoofd van het plaatselijk bestuur, of die hem, «volgens de reglementen, bij ontstentenis vervangt, is voorzitter «der vergadering. De twee jongste leden van den stedelijken of gemeenteraad zijn stem-opnemers; beiden teekenen de namen op van «elken kiezer, die een stembiljet in de bus komt doen, en bij het «ledigen der bus de uitgebragte stemmen.

«Art. 11. Er zijn twee stembussen, ééne voor de verkiezing van «leden der Tweede, de andere voor die van kandidaten voor de «Eerste Kamer.

«Art. 12. Elk kiezer brengt zijne stem uit op een afgevaardigde «voor de Tweede, en twee kandidaten voor de Eerste Kamer.

«Art. 13. Om tot lid der Tweede Kamer verkiesbaar te zijn, «wordt alleen vereischt, dat men Nederlander, in het volle genot «der burgerlijke en burgerschaps-regten zij, en den ouderdom van «dertig jaren hebbe vervuld.

«Art. 14. Tot de verkiesbaarheid als lid der Eerste Kamer worden dezelfde vereischten gevorderd, die in het voorgaande artikel «zijn opgenoemd, en daar te boven, dat men behoore tot de hoogst «aangeslagenen in de rijks- directe belastingen.

«Het getal dezer hoogst aangeslagenen, waaruit zij worden gekozen, wordt in elke provincie 266 bepaald, dat op iedere vijf «duizend zielen één, die tevens de voornoemde vereischten bezit «om lid dezer Kamer te zijn, verkiesbaar is.

«Art. 15. In elke provincie houden de Gedeputeerde Staten zich, «terstond na afkondiging der veranderingen in de Grondwet, bezig «met het opmaken van de lijst van hen, die, naar het voorgaande «artikel, tot afgevaardigden der Eerste Kamer verkiesbaar zijn.

«Art. 16. De lijst wordt bij afschrift in alle steden en hoofdplaatsen van kiesdistricten der provincie gedurende acht dagen ter «visie gelegd.

«Art. 17. Bezwaren tegen de lijst moeten binnen acht dagen in «geschrift, vrij van zegel, aan de Gedeputeerde Staten zijn ingeleverd.

«Art. 18. De Gedeputeerde Staten, de lijst na onderzoek der «bezwaren, zoo als zij zullen vinden te behooren, hebbende verbeterd, sluiten die vóór den vijftienden dag, na afloop van den «termijn, in.

«Zij brengen de gesloten lijst terstond door middel van het provinciale blad of een openbaar nieuwspapier ter kennis van het «publiek.

«Afschrift daarvan zenden zij onverwijld aan den Minister van «Binnenlandsche Zaken, die dezelve in de *Nederlandsche Staats-Courant* doet plaatsen.

«Art. 19. Na afloop der stem-opneming worden de beide processen-verbaal, staande de vergadering, opgemaakt, en, na voorlezing, «door den voorzitter met de twee stem-opnemers geteekend.

«Zij behelzen:

1°. «De namen der kiezers, die gestemd hebben;

2°. «De namen der personen, op wie stemmen zijn uitgebragt, en «het getal der op ieder uitgebragte stemmen.

«De tegenwoordig zijnde kiezers kunnen besluiten, dat alleen het «tweede gedeelte zal worden voorgelezen.

«Art. 20. Afschrift van elk proces-verbaal wordt aanstonds ter «inzage gelegd der ingezetenen en het oorspronkelijke, met de «stembiljetten, verzegeld, binnen vier en twintig uren aan de Gedeputeerde Staten der provincie gezonden.

«Art. 21. De namen van hen, die in elk hoofd-kiesdistrict zijn «gekozen, en het getal stemmen, op hen uitgebragt, worden door «de Gedeputeerde Staten in een afzonderlijk proces-verbaal voor «elke Kamer verzameld en zoo spoedig mogelijk openbaar gemaakt.

«Art. 22. Hij, die in elk hoofd-kiesdistrict de meeste stemmen «heeft, is tot afgevaardigde of kandidaat benoemd.

«Hij, die voor het lidmaatschap der Eerste Kamer na den eerstgekozen kandidaat de meeste stemmen heeft, is de tweede gekozene.

«Bij gelijkheid van stemmen is de oudste in jaren benoemd.

«Art. 23. Hij, die, volgens het voorgaande artikel, tot lid der «Tweede Kamer is gekozen, ontvangt van de Gedeputeerde Staten «een door den voorzitter geteekend uittreksel van het in art. 20 «bedoelde proces-verbaal, waaruit van zijne verkiezing blijkt.

«Dit uittreksel is de geloofsbrief van den afgevaardigde, waarnevens hij aan de Kamer overlegt:

«1°. een uittreksel uit de registers van geboorte, of, bij gemis, «eene acte van bekendheid, waaruit tijd en plaats zijner geboorte «blijken;

«2°. eene door hem zelven af te geven verklaring, vermeldende «alle openbare betrekkingen, die hij bekleedt.

«Art. 24. De gekozene voor de Tweede Kamer, niet genegen om «de benoeming aan te nemen, geeft daarvan ten spoedigste kennis «aan de Gedeputeerde Staten, die de plaatselijke besturen van het «hoofd-kiesdistrict gelasten, binnen den kortst mogelijken tijd eene «nieuwe verkiezing te doen plaats hebben.

«Art. 25. Hij, die in meer dan één hoofd-kiesdistrict tot lid der «Tweede Kamer is gekozen, verklaart, dadelijk na ontvangst van «het in art. 22 bedoelde uittreksel, schriftelijk aan de Gedeputeerde «Staten, welke dier benoemingen hij aanneemt.

«De Gedeputeerde Staten nemen hierop, voor de andere plaats «of plaatsen, gelijken maatregel als in het geval van het voorgaande «artikel.

Art. 26. «De processen-verbaal der verkiezingen van de kandidaten voor het lidmaatschap der Eerste Kamer worden onmiddellijk door de Gedeputeerde Staten aan den minister van Binnenlandsche Zaken ingezonden, die dezelve den Koning aanbiedt.

«De Koning kiest uit die kandidaten een getal van 39 leden der «Eerste Kamer.

«Art. 27. De door den Koning gekozene leden der Eerste Kamer «ontvangen van de Gedeputeerde Staten der provincie, in welke «zij tot kandidaten werden verkozen, ieder gelijk uittreksel als in «het eerste gedeelte van art. 23 is vermeld, om, benevens het besluit des Konings, waarbij zij zijn gekozen, hun tot geloofsbrief «te strekken.

«Zij leggen daarbij aan de Eerste Kamer over gelijke stukken, «als onder no. 1 en 2 van het laatste gedeelte van datzelfde art. 23 «worden gevorderd.

«Art. 28. Indien een of meer gekozen leden der Eerste Kamer de «benoeming niet aanvaarden of bevonden worden de wettelijke vereischten niet te bezitten, kiest de Koning andere in hunne plaats, «uit dezelfde voordragt van kandidaten, in het vorig artikel vermeld.

«Art. 29. Vóór de opening der Eerste Kamer der Staten-Generaal benoemt de Koning haren voorzitter.

«Bij het openen der Tweede Kamer bekleedt de oudste van «jaren den voorzittersstoel.

«In beide Kamers benoemen de voorzitters drie commissien, elk «van drie leden, tot onderzoek der geloofsbrieven. Na afloop van «dat onderzoek in de Tweede Kamer, althans zooveel het zonder «uitstel kan worden ten einde gebragt, maakt deze Kamer, uit de «toegelatene afgevaardigden zamengesteld, eene lijst op van drie «leden, aan den Koning ter benoeming van haren voorzitter aan te «bieden.

«Beide Kamers houden zich, totdat zij nieuwe bepalingen hebben vastgesteld, aan de laatst vastgestelde reglementen van orde «der vorige Kamers.

«Art. 30. Aan Gedeputeerde Staten der onderscheidene provinciën «wordt overgelaten alle zoodanige maatregelen te nemen, als tot de «rigtige uitvoering van dit voorloopig kies-reglement vereischt worden, en alle oprijzende geschillen of bezwaren te beslissen.»

Art. 31. Deze wet zal worden toegezonden enz.

Te 's Gravenhage, bij GEBROEDERS BELINFANTE.